

Slovenská národná rada 1946

Stenografický zápis

**o priebehu 18. zasadnutia pléna SNR, konaného dňa 14. mája
1946 v Bratislave.**

Obsah:

1. Otvorenie	5
2. Ospravedlnenie neprítomnosti	5
3. Zpráva o rozdanej tlači	5
4. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre financie na vydanie nariadenia o Fotogrametrickom ústave pre Slovensko a o doplnení niektorých usta- novení Katastrálneho zákona	6
Zpravodajca: Dr. Ján Čech	6
5. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia o niektorých opa- treniach v odbore verejného notárstva	6
Zpravodajca: Dr. Ladislav Nádaši	6
6. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre školsstvo a osvetu na vydanie nariadenia o Štátnom observatóriu	7
Zpravodajca: Dr. Ladislav Nádaši	7
7. Návrh povereníka pre pravosúdie na vydanie naria- denia, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie č. 33/ 1945 Sb. n. SNR, v znení nariadenia č. 83/1945 Sb. n. SNR o potrestaní fašistických zločincov, zradcov, kolaborantov a o zriadení ľudového súdnictva	8
Zpravodajca: Dr. Július Viktory	8
8. Rozprava o prednesenom návrhu	9
a) Reč podpredsedu SNR Ladislava Holdoša	9

b) Reč člena SNR Dr. Kyselého	13
c) Reč povereníka pre veci vnútorné Dr. Viktoryho	14
d) Reč povereníka pre pravosúdie Dr. Štefánika	16
e) Reč člena SNR pplk. Dr. Rašlu	23
f) Reč člena SNR Michala Gája	24
g) Reč člena SNR Juraja Kapinaja	25
h) Reč člena SNR Dr. L. Nádašiho	28
i) Reč člena SNR Viliama Žingora	29
j) Reč člena SNR Fraňa Kráľa	31
k) Reč členky SNR Oľgy Šándorovej	32
l) Reč člena SNR Dr. J. Brúhu	33
m) Záverečná reč zpravodajcu Dr. Viktoryho	35
9. Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie na- riadenia, ktorým sa zrušuje zákon o úprave niekto- rých pomerov podnikov, ktorých sídlo je mimo úze- mia bývalej Slovenskej republiky	35
Zpravodajcovia: Dr. Július Viktory a Ján Myjavec	35
10. Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu podpredsedu Slovenskej národnej rady Ladi- slava Holdoša na vydanie nariadenia, ktorým sa mení nariadenie č. 104/1945 Sb. n. SNR o konfiškovaní a urýchlenom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov slo- venského národa	36
Zpravodajcovia: Dr. Jozef Brúha a Dr. Michal Faltan	36
11. Rozprava o predmetnej zpráve	38
a) Reč člena SNR Andreja Žiaka	38
b) Reč člena SNR Arnošta Pšeničku	44
c) Reč člena SNR Mateja Bobríka	45
d) Reč člena SNR Ladislava Holdoša	47
e) Reč člena SNR Pavla Švihru	48
12. Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka pre pôdohospodárstvo a pozem- kovú reformu na vydanie nariadenia o zrušení na- riadenia č. 105/1941 Sl. z., č. 134/1941 Sl. z. a č. 15/1944 Sb. n. SNR o obmedzení zataženia nehnú- teľností	49
Zpravodajcovia: Dr. Jozef Brúha a Dr. Michal Faltan	49
13. Vyhlásenie gen. tajomníka Komunistickej strany Slo- venska Štefana Baštovanského	50
14. Rozprava o prejave: a) Reč člena SNR Dr. J. Kyselého	53
b) Reč člena SNR Jozefa Seleckého	54
c) Reč člena SNR Mokrého	56
d) Reč povereníka pre veci vnútorné Dr. Viktoryho	56

e) Reč člena SNR Andreja Žiaka	57
15. Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre financie na vydanie nariadenia o platnosti a použí- vateľnosti predpisov o drahotnom prídavku	58
Zpravodajca: Dr. Jozef Brúha	58
16. Zpráva právneho, kultúrneho a rozpočtového výboru na vydanie nariadenia o Umeleckej a vedeckej rade	59
Zpravodajca: Dr. Ján Čech	59
17. Zakľúčenie	60

**Stenografický zápis z 18. zasadnutia pléna Slovenskej národnej rady.
konaného dňa 14. mája 1946 v Bratislave.**

Prítomní: Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich, podpredsedovia SNR pplk. Milan Polák, Dr. Ivan Horváth a Ladislav Holdoš.

Členov SNR: 70.

Predseda Sboru povereníkov Karol Šmidke, povereníci: Dr. Ivan Štefánik, Dr. Gustáv Husák, František Komzala, Dr. Ján Püll, Ladislav Novomeský a Dr. Július Viktory.

Začiatok: 15.45 hod., koniec: 21.40 hod.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich (cengá):

Slávna Slovenská národná rada! Otváram 18. zasadnutie pléna Slovenskej národnej rady a zisťujem, že Slovenská národná rada je schopná usnášať sa. Svoju neprítomnosť na dnešnom zasadnutí pléna ospravedlnil člen Slovenskej národnej rady pán Ondrej Devečka.

Na dnešnom zasadnutí bola rozdaná táto tlač:

Návrh povereníka pre financie na vydanie nariadenia o platnosti a použiteľnosti predpisov o drahotných prídavkoch. Návrh prideliť Predsedníctvo SNR výboru právneho.

Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre financie na vydanie nariadenia o Fotogrametrickom ústave pre Slovensko a o doplnení niektorých ustanovení katastrálneho zákona.

Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia o niektorých opatreniach v odbore verejného notárstva.

Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre školstvo a osvetu na vydanie nariadenia o Štátnom observatóriu.

Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia, ktorým sa mení a doplňuje nariadenie č. 33/1945 v znení nariadenia č. 83/1945 Sb. n. SNR o potrestaní fašistických zločincov, okupantov, zradcov a kolaborantov a o zriadení ľudového súdництва.

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu na vydanie nariadenia o zrušení nariadenia č. 105/1941 Sl. z., č. 134/1943 Sl. z. a č. 15/1944 Sb. n. SNR o obmedzení zafazenia nehnuteľností.

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia, ktorým sa zrušuje zákon o úprave niektorých pomerov podnikov, ktorých sídlo je mimo územia bývalej Slovenskej republiky.

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu podpredsedu Slovenskej národnej rady Ladislava Holdoša na vydanie nariadenia, ktorým sa mení nariadenie č. 104/1945 Sb. n. SNR o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa.

Zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre financie na vydanie nariadenia o platnosti a použiteľnosti predpisov o drahotných prídavkoch.

Interpelácia členov Slovenskej národnej rady Ing. Samuela Takáča a spoločníkov na povereníka pre financie vo veci menovania Oblastnej správy bánk v smysle dekrétu prezidenta Republiky č. 102/1945 Sb. zo dňa 24. októbra 1945 o znárodnení účastinných bánk.

Oznamujem, že poštou bola rozoslaná táto tlač:

Návrh povereníka pre financie na vydanie nariadenia o Fotogrametrickom ústave pre Slovensko a o doplnení niektorých ustanovení katastrálneho zákona. Návrh prideliť Predsedníctvo SNR právnomu výboru.

Návrh povereníka pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu na vydanie nariadenia o zrušení nariadenia č. 105/1941 Sl. z., č. 134/1943 Sl. z. a č. 15/1944 Sb. n. SNR o obmedzení zafazenia nehnuteľností. Návrh prideliť Predsedníctvo SNR výborom právnomu a hospodársko-sociálnemu.

Návrh podpredsedu Slovenskej národnej rady Ladislava Holdoša na vydanie nariadenia, ktorým sa mení nariadenie o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa. Návrh prideliť Predsedníctvo SNR výborom právnomu a hospodársko-sociálnemu.

(Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich cen-
gá.)

Začneme rokovať o prvom bode programu, ktorým je zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre financie na vydanie nariadenia o Fotogrametrickom ústave pre Slovensko a o doplnení niektorých ustanovení katastrálneho zákona. Zpravodajcom je pán Dr. Ján Čech. Prosím pána zpravodajcu, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Ján Čech:

Slávna Národná rada! Predkladaná osnova o Fotogrametrickom ústave a doplnenie niektorých ustanovení katastrálneho zákona je povahy viac formálno-právnej ako materiálne-právnej. Osnovou je sankcionovaný doterajší stav, vzniklý vývojom. Finančnej správe jednak vyhláškou bývalého Ministerstva financií č. 291/41, uverejnenou v Úradných novinách, ako i vládny nariadením čis. 64/1930 Sb. z. a n. pripadla úloha spravovania, vydávania reprodukcii, rozmnožovania katastrálnych máp a elaborátov. Pri vymeriavaní pôdy a spracovávaní týchto vymeriavaní, či už pre pozemkovú knihu, pre pozemkové katastre, daňové účely, či na spracovanie máp, podľa doterajších spôsobov nemôžu tieto veci byť jednak pre veľkú rozsiahlosť materiálu a úloh, vzniklých v tomto čase, týmito metódami spracované. Je tu predovšetkým nedostatok zememeračských inžinierov. Moderná fotogrametrická metóda s vybavením technickým, s dostatočným počtom prístrojov, za súčinnosti s letectvom je vstave vypracovať v krátkom čase elaboráty, ktoré môžu byť podkladom pre katastrálne mapy obcí, ba zachytením všetkých horizontálnych i vertikálnych diferencií môže byť podkladom pre zhotovovanie akýchkoľvek elaborátov mapových. Úlohy, ktoré vznikly územnými zmenami, ďalej vojnovými udalosťami, zničením katastrálnych máp v obciach (udáva sa dokonca, že v 17 politických okresoch pozemnoknižné elaboráty a katastrálne mapy boli zničené), vyžadujú, aby ich zhotovenie dialo sa urýchlene a hlavnou úlohou práve Fotogrametrického ústavu bude, aby tieto úlohy a tieto elaboráty vypracoval. Aj určité korektúry hraničné budú musieť byť spracované na podklade elaborátov tohto ústavu.

Pri predstavení úloh a k účelom, akým sa môžu použiť všetky tieto elaboráty fotogrametrického ústavu, vedie nás však pre budúcnosť uvažovať, či priradenie tohto ústavu k Ministerstvu financií je najúčelnejšie a vyhovuje úradom a inštitúciám, najmä technickým, ktoré spolupracujú, alebo budujú na prácach, ktoré spracúva fotogrametria. Isteže, táto otázka organizácie a priradenia Fotogrametrického ústavu kompetenčne k tomu ktorému Poverenictvu, bude musieť byť definitívne riešená formou celoštátneho zákona. Avšak faktický stav, normovaný práve predkladanou osnovou, bol už predpokladaný a sankcionovaný i štátnym rozpočtom na bežný rok, nakoľko v ňom nachádzame úhradovú položku, spojenú s osobnými i vecnými výdavkami pri rozpočte Poverenictva financií. Vzhľadom na účelnosť a značnú potrebu, ako i dôsledkom toho, že rozpočtové krytie činnosti Fotogrametrického ústavu je zaistené, odporúčam plénu Slovenskej národnej rady prijať a schváliť predkladanú osnovu v znení, predloženom Predsedníctvom Slovenskej národnej rady.

Podpredseda SNR Ladislav Holdoš:

Otváram rozpravu k prvému bodu programu. Kto sa hlási o slovo? Nikto. Nariadujem preto hlasovanie. Kto je za osnovu tak, ako bola tuná prečítaná, nech zdvihne ruku. To je zrejme väčšina, týmto vyhlasujem návrh povereníka pre financie na vydanie nariadenia o Fotogrametrickom ústave pre Slovensko a o doplnení niektorých ustanovení katastrálneho zákona, za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikročujeme k druhému bodu programu, to je zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia o niektorých opatreniach v odbore verejného notárstva.

Nakoľko právny výbor o tejto osnove ešte jedná... (Podpredseda SNR Holdoš dostáva zprávu, že právny výbor práve skončil rokovanie o predmetnej osnove. Prichádza zpravodajca Dr. Ladislav Nádaši.) Prosím pána zpravodajcu Dr. Nádašiho, aby sa ujal slova:

Člen SNR Dr. Ladislav Nádaši:

Slávna Slovenská národná rada! Verejný notár je štátom ustanovený, ale

štátom neplatený právny orgán, ktorý na súkromné poverenie niektoré právne účinné skutočnosti opatrí obečnou hodnovernosťou. Mimo tohto, v histórii jeho poslania, datovaného až od rímskeho cisára slavianskeho pôvodu Justiána, je, že pôsobí pod dozorom súdu v takých mimosporných záležitostiach, s vyhotovením ktorých súd verejného notára poverí. Najdôležitejšou úlohou verejného notára je však na Slovensku, aby strany odradil od súdnych sporov, a tieto bez toho, že by sa k súdu dostali, pokonal.

Vedomie, že verejný notár bez útrat a bez súdneho sporu pokonáva strany, je natoľko vžitý do povedomia slovenského ľudu, že zriedka kedy sa pustí Slováč do sporu, bez toho, že by sa najprv nepokúsil so svojím protivníkom pokonať cestou verejného notára. Takto sa veľké percento sporov vyrieši mimo súdov, súdy sa odbremenía a odpadnú súdne trovy. Sbor verejných notárov, ktorý počítal niekedy 80 členov na Slovensku, počíta dnes už len 45 členov, lebo slovenskou vládou menovaní verejní notári boli komisárom verejnonotárskej komory až na malé percento ihneď pozbavení miesta. No, verejní notári, menovaní za prvej Československej republiky, a to treba tu s tohto veľavýznamného miesta verejne prehlásiť, účastnili sa až na malé percento prác v ilegalite, jedna sedmina všetkých verejných notárov sa účastnila povstania v Banskej Bystrici a ani jeden sa nenašiel, ktorý by sa bol dal do služieb fašistov, ani jeden sa nenašiel, ktorý by sa bol spreneveril Československej republike. A to všetko ráčte si uvedomiť, keď Vám prezradím, že vekový priemer verejných notárov dnes na Slovensku je 56 rokov.

Účelom nariadenia, ktoré predkladá pán povereník pre pravosúdie, je vykonanie očisty verejnonotárskeho stavu s hľadiska politickej, národnej a štátoobčianskej spoľahlivosti. Verejní notári sú zároveň súdnymi komisármi, preto zamýšľaná očista sa má vykonať podobne, ako sa to robilo u štátnych a verejných zamestnancov. Preverení verejní notári složia sľub do rúk predsedu Správneho výboru.

V dôsledku územných zmien je treba istá reorganizácia v obore verejného notárstva, preto povereník pre pravosúdie môže zo služobných dôvodov preložiť verejného notára na iné služobné miesto,

ale len do 31. decembra 1946. Zmenou proti doterajšiemu stavu je aj to, že verejného notára možno preložiť na hociaké služobné miesto na území Slovenska, nakoľko niet iného východiska, lebo na prinavrátenom území niekde v obvode krajského súdu nebolo ani jediného verejného notára. Revolučná doba vyžadovala rýchle riešenie, preto na ústnu úpravu povereníka pre pravosúdie ním ustanovený vládny komisár Verejno-notárskej komory previedol čiastočne očistu v tomto stave a tomuto stavu treba dať normatívny podklad. Tiež treba dať normatívny podklad aj ustanoveniam verejných notárov, ako zamestnancov na hociaké služobné miesto. Tento normatívny podklad sa dáva týmto nariadením.

Právny výbor predkladaný návrh prerokoval a navrhuje len, aby v § 3 bode 3. osnovy v riadku tretom bolo vsunuté slovo: „prípadne“ za slovom „ďalej“, a tiež navrhuje, aby v § 1 bod 4. odpadol celý. Ináč navrhuje osnovu prijať tak, ako je tam navrhovaná.

Podprededa SNR Ladislav Holdoš:

Otváram rozpravu, kto sa hlási o slovo? Keďže nikto, dám o tomto bode programu hlasovať. Kto je pre prijatie návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia o niektorých opatreniach v odbore verejného notárstva tak, ako bola tuná pánom zpravodajcom prečítaná, so zmenou, ktorú on navrhol, nech zdvihne ruku. To je väčšina, tým prehlasujem návrh povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia o niektorých opatreniach v odbore verejného notárstva za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikročujeme k ďalšiemu bodu programu, zpráve právneho výboru o návrhu povereníka pre školstvo a osvetu na vydanie nariadenia o Štátnom observatóriu. Zpravodajca je člen Rady pán Dr. Ladislav Nádaši. Prosím, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Ladislav Nádaši:

Slávna Slovenská národná rada! Štátne observatórium na Skalnatom plese začalo svoju činnosť už v roku 1943 a jeho právne postavenie bolo upravené zákonom č. 205/1944 Sl. z. Nakoľko tento zákon bol vyhlásený v novembri 1944, vzhľadom na ustanovenie nariadenia č. 1/1944 Sb. n. SNR, je neplatný.

Pretože však fakticky Štátne observatórium svoju činnosť a organizáciu upravilo si podľa tohto neplatného zákona, javí sa potrebným dať observatóriu právny podklad platnou právnou normou.

Predkladaný návrh povereníka pre školstvo a osvetu recipuje so zmenami, vyplývajúcimi z nových štátoprávných pomerov, citovaný zákon.

Právny výbor, rokujúc o návrhu, previedol na ňom nasledovné zmeny.

1. K názvu ústavu patrí aj označenie jeho sídla, preto sa titul nariadenia doplnil slovami: „na Skalnatom plese“.

2. Nakoľko v medzinárodných organizáciach nemôžu byť medzinárodne samostatne zastúpené ani Slovensko, ani České zeme, navrhuje sa vynechať: „ako aj s medzinárodnými astronomickými organizáciami“. Taktiež výbor zmenil slovosled v tom smysle, že uviedol slová „tuzemskými i zahraničnými“ pred slovami „vedeckými ustanovizňami“.

Takto pozmenený návrh odporúča právny výbor plénu Slovenskej národnej rady schváliť.

Podpredseda SNR Ladislav Holdoš:

Prikročujem k rozprave. Kto sa hlási o slovo? Keďže nikto, dám o tomto návrhu hlasovať. Kto je pre prijatie návrhu povereníka pre školstvo a osvetu na vydanie nariadenia o Štátnom observatóriu v tom znení, ako tuhá bol prednesený, nech zdvihne ruku. To je väčšina, tým prehlasujem návrh povereníka pre školstvo a osvetu na vydanie nariadenia o Štátnom observatóriu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikročíme k ďalšiemu bodu programu, ktorým je návrh povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie č. 33/1945 Sb. n. SNR, v znení nariadenia č. 83/1945 Sb. n. SNR o potrestaní fašistických zločincov, okupantov, zradcov a kolaborantov a o zriadení ľudového súdnictva. Zpravodajcom je pán Dr. Július Viktory, prosím, aby sa ujal slova.

Povereník pre veci vnútorné Dr. Július Viktory:

Slávna Slovenská národná rada! Úspešné a rýchle splnenie dôležitého poslania ľudových súdov podľa doterajších skúseností vyžaduje v určitých smeroch

novelizáciu nariadenia č. 33/1945 Sb. n. SNR, a to hlavne v otázkach organizačných a procesných. Návrh povereníka pre pravosúdie bol predmetom rokovania právneho výboru na schôdkach 24. februára, 15. marca a 13. mája 1946, na ktorých výbor udal smernice, podľa ktorých návrh bol prepracovaný.

Predložený návrh zavádza tieto novoty:

V čl. I. § 6 nariadenia rozmnožuje sa výmer represívnych opatrení pre prípad podmienok účinnej ľútosti. V mimoriadnych prípadoch môže súd za týchto podmienok zvoliť buď upustenie od potrestania, alebo aj úplne oslobodenie obvineného.

V čl. III. zavádza sa možnosť pridržania prisídiacich k výkonu ich zákonných povinností uložením primeranej peňažnej pokuty. Toto normatívne opatrenie bolo vyvolané potrebou so zreteľom na to, že vo viacerých prípadoch došlo pred ľudovými súdmi k nežiadúcim prieťahom v trestnom konaní práve pre nezáujem a línosť prisídiacich.

Podľa čl. IV. uskutočňuje sa účelnejšia organizácia Úradu obžaloby pri Národnom súde. Úrad bude monokraticky zriadený, na čele s hlavným obžalobcom, ktorému sa podriaďujú služobne všetci ostatní obžalobcovia. Sám hlavný obžalobca podlieha Predsedníctvu SNR, v otázkach osobných a organizačných Povereníctvu pre pravosúdie.

Podľa čl. VI. Pôvodné ustanovenie § 19 o výkone trestu smrti účelnejšie a výstižnejšie sa formulovalo. § 19 ods. 2 bude však znieť takto: „Ak obvinený bol odsúdený na smrť, súd hneď po vyhlásení rozsudku, na neverejnom zasadnutí po vypočutí obžalobcu sa usnesie na tom, či odporúča udeliť odsúdenému milosť, a aký trest pokladá v tomto prípade namiesto trestu za primeraný, alebo, či udelenie milosti neodporúča. Ak súd neodporučil udelenie a od vyhlásenia rozsudku do 48 hodín milosť nebola udelená, treba nariadiť bezodkladný výkon trestu smrti. Ak však súd odporúča udelenie milosti, predloží spisy so svojím návrhom prostredníctvom Predsedníctva Slovenskej národnej rady, prezidentovi Republiky. Ku spisom sa pripojí aj žiadosť o milosť, ktorú podal odsúdený alebo iný. V tomto prípade trest smrti sa nevykoná,

kým prezident Republiky nerozhodol, že odsúdenému milosť neudeľuje".

Ustanovenia čl. VII. obsahujú dôležité administratívne a procesné ustanovenia, ktorých účelom je ľudové súdnictvo zjednodušiť a urýchliť. Ustanovenia § 21a umožňujú zriadiť osobitné senáty okresných ľudových súdov, ustanovenia § 21b však osobitné senáty miestnych ľudových súdov, tzv. lietajúce. Účelom týchto senátov, neviazaných na žiadne úradné sídlo, bude odbremeniť okresné, pokiaľ miestne ľudové súdy, ktoré sú prácou mimoriadne zaťažené a primerane doplniť nedostatočnú pracovnú výkonnosť iných súdov, ktoré nedosahujú žiaduci pracovný priemer. § 21c so zreteľom na praktické požiadavky umožňuje slučovanie viacerých okresov, pre ktoré má vykonávať súdnu právomoc jeden ľudový súd a napokon § 21d presne vymedzuje možnosť tzv. procesnej delegácie.

Čl. X. vyhovujúc účelnému a rýchlemu usmerňovaniu praxe obžalobcov na okresných ľudových súdoch, výslovne normuje služobnú podriadenosť obžalobcov okresných ľudových súdov voči Poverenictvu pre pravosúdie. Tam však bude § 25 znieť v ods. 1. takto: „Ustanovenia §§ 14, 16 až 20 platia obdobne pre okresné ľudové súdy“ a ods. 2. „Ak okresný ľudový súd podľa § 19 ods. 2. odporúča udeliť milosť, predloží spisy so svojim návrhom Poverenictvu pre pravosúdie a Poverenictvo pravosúdia predloží spisy prostredníctvom SNR prezidentovi Republiky.“

Nové ustanovenia čl. XII. upravujú viac dôležitých otázok. Tak nový zákon § 30a o konaní proti neprítomným vymedzuje postup, ktorý sa má zachovať v prípadoch, ak obvinený sa zdržiava v cudzine, alebo na neznámom mieste. Nové ustanovenia ods. 2. tohto §-u zavádzajú možnosť pojednávania a súdenia v neprítomnosti obvineného, ktorému sa však v takomto prípade vyhradzuje možnosť uplatniť mimoriadny opravný prostriedok proti odsudzujúcemu rozsudku. §§ 30b až 30i upravujú podmienky, spôsob podania a spôsob vybavenia mimoriadneho opravného prostriedku, ktorý možno použiť proti odsudzujúcemu i oslobodzujúcemu rozsudku každého ľudového súdu. Podmienky tohto mimoriadneho opravného prostriedku boli vymedzené tak, aby ne-

narušovali základné procesné normy a aby použitie mimoriadneho opravného prostriedku bolo obmedzené na prípady najnutnejšie. Okrem prípadu pojednávania v neprítomnosti obvineného, môže podať mimoriadny opravný prostriedok iba Úrad obžaloby pri Národnom súde. Rozhodovanie o mimoriadnom opravnom prostriedku sa prikazuje do výlučnej právomoci senátu Národného súdu, v ktorom na miesto dvoch prísediacich nastúpia dvaja radcovia Najvyššieho súdu, menovaní Predsedníctvom SNR. Ustanovenia § 30j, nadväzujúc na doterajšiu prax, upravujú spôsob nového trestného konania pre prípady, ak po odopretí stíhania alebo zastavení konania sa objavia nové dôkazy, ktoré opodstatňujú nové stíhanie. § 30k sa vzťahuje na spôsob podávania a vybavovania žiadostí o milosť.

Čl. XIV. určuje časovú pôsobnosť pôvodného nariadenia, kým čl. XV. predlžuje pôvodne na jeden rok ustanovenú účinnosť nariadenia o ľudovom súdnictve až do konca roku 1947.

Podľa čl. XVII. zároveň s uverejnením tejto novely bude v Sbierke nariadení SNR vyhlásený celý text pôvodného nariadenia č. 33/1945 Sb. n. SNR v znení neskorších noviel, a to tým cieľom, aby ľudové súdy, ich obžalobcovia a verejnosť mali jasný prehľad o všetkých terajších ustanoveniach, platných o ľudovom súdnictve.

Právny výbor odporúča, aby návrh v predložennom znení bol plénom Národnej rady prijatý. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu. K slovu sa prihlásil pán podpredseda Národnej rady Holdoš. Udeľujem mu slovo.

Podpredseda SNR Holdoš:

Slávna Slovenská národná rada! Keď pred jedným rokom v tomto zákonodarnom sbore bolo vynesené nariadenie o ľudovom súdnictve, celý náš národ súhlasil so slovenskými zákonodarcami, že prvou úlohou spravodlivosti na Slovensku a v oslobodenom Československu bude príkladné potrestanie zrady na národe a štáte a odčinenie dôsledkov tejto zrady. Prvoradosť tohto úlohu bola tak evidentná našej verejnosti, že nebolo možné meškať s uskutočnením tejto po-

žiadavky. Ona nevyvierala len z najzákladnejšieho pojmu spravodlivosti. Táto požiadavka bola podmienkou politickej a právnej obrody našej vlasti. Lebo ak sme my, Slováci, mali žiť v čistom dome, bolo ho treba vymiesť. A aj dnes je každému občanovi nad slnko jasné, že v našej zemi, v našej obrodenej vlasti, pre zradu a pre zradcov nie je miesta. Jeden rok nášho slobodného života potvrdil, že spravodlivosť v oslobodenej Republike do veľkej miery, tou mierou, ako bude uplatňovaná, bude dôležitým faktorom vo výpätí a potrebnom galvanizovaní nových energií nášho ľudu a vzpruhou obrody všetkých síl nášho národa. Uplatnenie spravodlivosti, po ktorej náš ľud volal a volá, vylučuje pomstu, ale žiada, aby vinníkov potrestala príkladne. Táto spravodlivosť nesmie byť vedená vášňou, ale musí byť účinná. Aby to tak bolo, musia tu byť splnené viaceré predpoklady. Naša justícia musí sa vyznačovať skutočnou spravodlivosťou. Musí byť energická a nesmie váhať, keď má pred sebou vinníkov, zodpovedných za zradu na národe a štáte, zodpovedných za vedenie vojny tzv. Slovenského štátu so Sovietskym sväzom a so Spojencami, zodpovedných za vydanie jeho ľudu nemeckému a domácejmu fašizmu, zodpovedných za desaťtisíce popravených a umučených slovenských mužov a žien. Žiadaná účinnosť je podmienená rýchlosťou. V záujme tejto účinnosti nie je zdravé a nie je ani možné predlžovať do krajnosti represívu, výnimočnú spravodlivosť, ako ju sleduje naše nariadenie. Bolo by nám isteže dobre prospelo, keby prípadné tresty boli bývaly vyslovené odrazu, bez toho, aby sa naša spravodlivosť a jej vykonávatelia zastavovali pri jej činnosti akýmiisi ohľadmi neodôvodnenými, zle inšpirovanými, čo by mohlo viesť k tomu, že tie široké pokrokové vrstvy nášho ľudu, ktoré sú najlepšou oporou dôsledného prevádzania spravodlivosti a najlepšou oporou nášho poriadku, že tieto vrstvy mohli by byť rozladené a sklamané. Váhavosť pri uplatňovaní spravodlivosti voči vinníkom musela by nutne viesť k tomu, že by sa predlžovala do nekonečna doba, v ktorej by sa volalo zase do nekonečna po očiste a že tie živly, ktoré si neprajú u nás klud a poriadok, mohli by mať podmienky pre vytváranie pocitu neistoty u tých príslušníkov nášho národa, ktorí sa

ničím neprevinili a proti ktorým naša ľudová spravodlivosť nemá ani najmenej v úmysle uplatňovať voči nim akékoľvek materiálne, politické alebo mravné sankcie preto, že sa stali v minulosti obeťou politiky zrady niektorých jednotlivcov. Mám tu na mysli predovšetkým tie tisíce bývalých príslušníkov Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, na adresu ktorých predseda našej strany a podpredseda vlády súdruh Široký už v lete minulého roku prehlásil, že je treba, aby vyvodili dôsledky zo zmien, ktoré vznikly, uvedomili si pomer, do ktorého ich priviedlo vedenie Hlinkovej slovenskej ľudovej strany a aby si upravili pomer k Republike kladne, zapojili sa aktívne do budovateľskej práce, z ktorej ich nikto nesmie vylučovať. Ide tu o zásadný postoj našej strany k oklamánym, poctivým bývalým príslušníkom Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, diktovaný zdravým rozumom, princípom spravodlivosti a národnými a štátnymi záujmami a nejde tu o postoj v súvisi s blížiacimi sa voľbami. Toto dokazuje fakt, že sme toto stanovisko vyhlásili verejne už pred rokom. Je treba, aby títo, v minulosti zavedení a ničím iným sa neprevinivší Slováci, boli kľudní a uistení, že naša ľudová spravodlivosť chce postihnúť len a len skutočných vinníkov, úmerne podľa stupňa a charakteru viny a chce byť najtvrdšou proti tým, ktorí dajúc prednosť svojim egoistickým a úzkoprýmým záujmom, dali sa do služieb nemeckého a maďarského dobyvačného režimu za cenu slobody nášho národa, aj za cenu hrozacej národnej smrti. Myslím, že vyhlásenie predsedov Slovenskej národnej rady Dr. Lettricha a Karola Šmídkeho pred jedným rokom veľmi dobre vystihuje stanovisko, ktoré náš národ mal pred rokom voči vinníkom, stanovisko, ktoré náš ľud a naša strana ani v najmenšom nezmenila. V tomto prehlásení Dr. Lettricha a Karola Šmídkeho bolo povedané: „Nielen Nemecko a Taliansko, ako formálni pôvodcovia vojny, nielen fašizmus nemecký a taliansky, ale aj ich pomáhači a prísluhovači sú spoluzodpovední za nešťastie národov, za životy, obeť, za materiálne a mravné straty, za násilensťvá, strach a krivdy, napáchané ľudstvu v mene fašizmu. Aj my sme sa dostali do víru vojnových udalostí, zásluhou nehodných vlastných ľudí. Aj medzi nami sú veľkí a malí vinníci, ktorí sú zodpo-

vední za vedomé šírenie fašistickej ná-
kazy, čo mravne rozleptávala národ a lá-
mala mu chrbtovú kosť. Aj my máme
zradcov, ktorí búrali Československú re-
publiku, ktorí sa spájali s domácimi a za-
hraničnými nepriateľmi na to, aby po-
mohli nepriateľovi, aby pripravili ľud o
jeho politickú a národnú slobodu, aby ho
ujarmili a vydali na pospas nemeckému
žralokovi. Aj tu chodia kolaboranti a po-
mocníci nemeckého imperializmu, nepria-
telia ľudu, rozliční utláčatelia a uzurpá-
tori, ktorí jednotlivo i spolu nesú zodpo-
vednosť za to, že Československo stalo sa
oporným bodom nemeckej vojnovkej ma-
šinerie, že sa Slovensko zúčastnilo vojny
po boku Nemecka, že slovenskí vojaci šli
so zbraňou v ruke proti slovanským bra-
tom, najprv proti Poľsku a potom najmä
proti Sovietskemu Rusku, že bolo násilím
potlačované úsilie po shodení nemeckého
poručníctva a ľudskej diktatúry. Medzi
nami sú nepriatelia národa a ľudu, čo so
zbraňou v ruke šli proti vzbúrivšiemu sa
vojsku, proti partizánom a povstalcom
z lanského roku, ktorí ukazovali cesty ne-
meckým bandám do našich hôr, kam sa
utiahol bojujúci národ, ktorí vyzrádzali
slovenských ľudí a vystavovali ich nebez-
pečenstvu života, útrapám a mukám. Je
spravodlivé, aby sa vinníci zodpovedali
za spáchané hriechy, je spravodlivé, aby
boli za ne potrestaní. Je potrebné, aby náš
národ vyhubil nákazu, ktorá ohrozila je-
ho mravnú silu, žiada sa, aby Slovensko
bolo mravne očistené od fašistického bah-
na, od moru reakcie, zrady, podlosti a bez-
charakternosti. Bez tejto mravnej očisty
nemôžeme dnes budovať nový život. Bez
odstránenia škodlivých ideí a ich nosite-
ľov boli by márne všetky obete a úsilia,
prinesené v tejto vojne.

Od tej doby uplynula doba jedného
roku slobodného, budovateľského života
nášho národa v novej ľudovo-demokra-
tickej Republike a doba jednoročného u-
platňovania spravodlivosti, po ktorej náš
ľud volal v čase režimu neslobody a po
ktorej volá dosiaľ aj po jednom roku, ke-
dy je nám treba predĺžiť platnosť naria-
denia o ľudových súdoch. Bolo by žiadúce,
aby pán povereník pre pravosúdie podal
v tomto sbore a tým teda slovenskej ve-
rejnosti prehľad o činnosti ľudových sú-
dov, aby celá naša verejnosť sa dozvede-
la o tom, čo dosiaľ bolo vykonané a čo
ostáva vykonať a ako postupovať naďa-

lej, aby nikto u nás na Slovensku nežil
ani v predstavách, ani v obavách, že Slo-
vensko sa odchyľi od zásad našej národ-
nej a demokratickej revolúcie a že síde
s cesty, vyznačenej tak jasne Slovenským
národným povstaním. Pokiaľ ide o nás, o
našu stranu slovenských komunistov, pre-
hlasujem, že trváme neústupne na tom a
vyvíjame úsilie v tom smysle, ako je to
formulované v Košickom vládnom pro-
grame, kde sa hovorí, že vláda bude po-
važovať za svoju mravnú povinnosť pred
českým a slovenským národom stíhať a
vydať súdu všetkých vojnových previ-
nilcov, všetkých zradcov, všetkých vedomých
a aktívnych pomocníkov nemeckých
alebo maďarských utláčateľov. Túto
úlohu bude vláda uskutočňovať bez odk-
ladu, bez váhania, bez shovievavosti
voči komukoľvek. Osobitné opatrenia u-
robí vláda v záujme toho, aby bolo za-
istené súdenie a potrestanie zradcov, ko-
laborantov a fašistických živlov z radov
českého a slovenského národa. V spojení
s národnými výbormi budú všade uvede-
né v činnosť mimoriadne ľudové súdy,
pričom ich príslušnosť bude určená miest-
nym okruhom a povahou previnenia. Na
Slovensku budú pohnaní pred súd aktív-
ni pomáhači tisovského a zradcovského
režimu, drabantí Hlinkovej gardy, sloven-
ského gestapa, nástroje Gašparovej naci-
stickej propagandy a najmä potom tí, kto-
rí aktívne zákerne vystúpili proti Sloven-
skému národnému povstaniu a zúčastnili
sa akýmkoľvek spôsobom na násilí a
zverstvách Nemcov proti slovenskému
národu. Toto uistenie robím v mene klu-
bu komunistických členov Slovenskej
národnej rady a konštatujem, že vývoj
politických pomerov na Slovensku a v
Republike, veľký pokrok v prestavbe náš-
ho národného a štátneho života, veľké
úspechy Slovenska a Republiky v diele
konsolidácie nášho štátu potvrdily, že na
tomto stanovisku nemení nič nielen naša
strana, no že ono zostáva a zostane i na-
ďalej stanoviskom každého pokrokového
Slováka, že je to stanovisko tých, čo za
národ a Republiku bojovali, že je to sta-
novisko miliónov Slovákov a Sloveniek,
ktorí nadšene odstraňujú zhubné násled-
ky režimu neslobody, vojny a okupácie,
ktorí sú odhodlaní premôcť i tie posled-
né prekážky na ceste ku krajšiemu a
šťastnému životu nášho národa. (Potlesk.)
Keďže sme pred rokom, vychodiac z tých-

to zásad a stanovísk, vydali zákon o ľudových súdoch, a keďže aj dnes aj v súvisi s touto otázkou tak presvedčivo sa manifestuje jednota celého národa proti jeho škodcom a proti každej tendencii, majúcej za následok ohrozenie výdobytkov našej národnej a demokratickej revolúcie a keďže za dobu jedného roku z tých alebo oných príčin neboli sme vstave ešte vyrovnaf sa aj s otázkou potrestania našich zradcov a škodcov nášho národa úplne, je dnes treba sa rozhodnúť pre praktické kroky, ako toto umožniť a ako postupovať ďalej, aby v budúcnosti to šlo lepšie, než doteraz. Predložený návrh novelizácie nar. č. 33/1945 Sb. n. SNR o ľudovom súdnictve môže do veľkej miery prispieť k tomu, že odteraz to pôjde lepšie, než to šlo dosiaľ. V novelizácii tohto nariadenia ustanovuje sa aj inštitúcia zvláštnych senátov, po ktorých sa volalo v tých okresoch, kde miestne ľudové sudy alebo okresný ľudový súd pôsobili nedostatočne, alebo nepôsobili vôbec. Budeme mať teda aj lietajúce senáty, od ktorých práce v prvom rade naša verejnosť očakáva zmenu v dnešnom stave očisty. Malo by dôjsť k zlepšeniu aj preto, že dnes slovenský zákonodarný sbor zaoberá sa otázkou očisty nášho politického života a že sa obnovuje diskusia pred očami a sluchom celého nášho národa o jednej zo zásad nášho národného povstania, o jednej zo zásad Košického vládneho programu, prijatého všetkými politickými stranami, a že tu predstavitelia nášho národa idú sa osvedčiť o tom, či týmto zásadám zostali verní, či im zostanú verní, a že im musia zostať verní, ak dielo nášho národne oslobodzovacieho boja, úspechy a výsledky úsilia ľudu majú zaistiť nám a budúcim pokoleniam pokoj a poriadok, majú zostať na veky trvajúcim majetkom všetkých dobrých Slovákov. Niet najmenších pochyb o tom, že celý náš národ čaká na toto prehlásenie vernosti zásadám, spoločným nám všetkým pokrokovým Slovákom v Národnom fronte slovenskom, ako i pokrokovým Čechom v českom národnom fronte, no čaká ho pri kritickom posudzovaní praktického uplatňovania sa týchto zásad. Myslím, že orgány našej vládnej moci na Slovensku a naše verejné orgány mali by si byť vedomé lepšie aj svojej osobnej zodpovednosti pred ľuďom za dôsledné prevádzanie na-

ších nariadení, vydávaných v súhlase s ideálmi, za ktoré sa celý národ spojil a za ktoré celý národ bojoval. Ja s tohto miesta apelujem na všetkých tých, ktorí sú povolani uvádzať naše pokrokové nariadenia v život, nech sa nachodia na mieste významnom alebo menej významnom, aby slúžili nezištne, oddane, verne a neváhavo nášmu národu a nedali sa pomýliť tými ojedinelými hlasmi alebo pokusmi, ktoré sa márne pokúšajú o to, aby náš národ bol privedený na politické scestie. Náš národ prešiel obdobou tvrdých bojov a skúšok, prešiel udalosťami, ktoré ho neobyčajne vyškolily. Slováci prejavili v našej najbližšej minulosti a prejavujú v prítomnosti takú zrelosť a vyspelosť, že svedčí o politickom ignorantstve niektorých slovenských politických činiteľov, keď si neuvedomujú túto zmenu a v dnešnej predvolebnej kampani postupujú tak, ako sa postupovalo za systému feudálneho Maďarska, prípadne za pomerov predmnichovskej republiky, kedy náš národ nebol jednotný tak, ako je jednotný dnes a čo je horšie, že niektorí idú vo svojom ignorantstve tak ďaleko, že si myslia, že na Orave napríklad Slováci ešte nevedia, že sme mali národné povstanie, že máme zasa Republiku a nie bývalý takzvaný tisovský fašistický Slovenský štát. Takéto počínanie mimo politických škôd, ktoré by z toho mohli celému národu vzniknúť, znamená najväčšiu urážku všetkých Slovákov, lebo bolo to celé Slovensko s výnimkou niekoľko zradcov a zbabelých oportunistov, ktoré bojovalo v povstaní, ktoré bralo takú alebo onakú účasť na oslobodení našej Republiky. Zamlčovať tento fakt, chcieť prebúdzaf staré, dnes už vývojom prekonané pocity hospodársky zaostalejších krajov Oravy, Spiša, slovenského východu, vyvolávať duchov, ktorí neexistujú a strašiť nimi národ v snahe, aby sa jeho jednota oslabila, aby jeho pozornosť a úsilie od diela hospodárskej, politickej, sociálnej, kultúrnej a mravnej obrody bola odvedená smerom celému národu a štátu škodlivým, smerom vyvolávania úzkoprsých stranníckych škriepok a treníc, vypáli nakoniec proti tým, ktorí tieto úklady stroja a ktoré úklady sú úkladmi proti národu a Republike. Už dnes náš vyspelý národ vie dôstojným spôsobom dať odpoveď tým, ktorí by u nás chceli vyprovokovať chaos a neporiadok. Náš národ žiada si

počuť a reklamuje vedieť, čo chceme urobiť pre celý národ, pre Republiku a nie pre jednu maličkú časť, alebo vrstvu. Kritickým postojom v prebiehajúcej volebnej kampani varuje provokatérov, tých, ktorí by mu chceli vnútiť názor, že je tu nesloboda, že je tu útlak a dôstojným odmietnutím takýchto pokusov ukazuje príklad tým, ktorých rušitelia pokoja a poriadku chceli by strhnúť k zjavom neželaným. Slovenská verejnosť dnes už odmieta často i vlastných politických alebo verejných činiteľov, ktorí jej chcú maľovať čerta na stenu, je už sýta neplodných rečí, nezaujímajú ju abstraktné deklarácie, ale žiada od našich predstaviteľov, aby napriek existujúcim rozdielom v náhľade na jednotlivé otázky, povedali verejnosti, ako si predstavujú vytvoriť blahobyť na Slovensku a vytvoriť najlepšie predpoklady pokoja a poriadku pre všetkých dobrých Slovákov. Tým pozornejšie sleduje vývoj politických pomerov na Slovensku a manifestuje vôľu nepripustiť vytvorenie takej situácie, ktorá by vo forme otvorenej alebo zahalenej pôsobila nepriaznivo na ďalší vývoj pomerov na Slovensku a tým i v Republike, ktoré, ak Slováci majú byť vo svojich národných, sociálnych a kultúrnych požiadavkách uspokojení, musia ísť v tradíciách Slovenského národného povstania, v mladých tradíciách budovateľského úsilia všetkých slovenských vlastencov, v tradíciách bratského spolunažívania s pokrokovým českým národom, musia ísť dôsledne cestou pokroku, čo vyžaduje odstránenie do dôsledku všetkých zvyškov a prežitkov fašizmu. Slovenská verejnosť je si vedomá, že keď predstavitelia národa rokujú tuná dnes o zlepšení činnosti ľudových súdov, že nezavádzame v podstate nič nového do nášho verejného života, ale že potvrdzujeme len zásady z povstania a prvých dní slobody a jednáme plodne na zdokonalení metód v uplatnení týchto zásad. Skúsenosti jednorôčne pomôžu vyriešiť urýchlene aj tento politický a mravný problém, keď orgány, poverené prevádzaním nášho nariadenia, budú týmto zásadám verne slúžiť. Za Klub komunistických členov Slovenskej národnej rady prehlasujem, že náš Klub bude hlasovať pre túto novelizáciu. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo pánu Dr. Kyselému. (Potlesk.)

Člen SNR Dr. Kyselý:

Slávna Slovenská národná rada! Novelou nariadenia č. 33/1945 Sb. n. SNR, ktorá je predmetom nášho rokovania, majú sa odstrániť určité nedostatky, ktoré zákonodarcu nepredvídali pri nariadení č. 33/1945 Sb. n. SNR. Najmä sa má odstrániť pomalý postup pri vykonávaní ľudového súdnictva. Osnova novely v čl. VII. odpomáha tejto vade tým, že zriaďuje osobitné senáty, ktoré nemajú sídla a ktoré zasahujú podľa potreby tam, kde je ľudový súd preťažený, alebo kde sa vyskytujú iné prekážky, pre ktoré príslušný ľudový súd nemôže účinne zhostiť sa svojho úkolu. Verím, že táto novela prispieje k tomu, že behom jedného roka budeme mať etapu ľudových súdov za sebou, čo prispieje tiež ku konsolidácii pomerov u nás. Najväčšiu vadu v ľudovom súdnictve vidím však v nejednotnom judikovaní. Boli sme často svedkami, že ľudové sudy ukladali tresty na slobode za trestné činy tejže kvalifikácie vo veľkom časovom rozpätí, to je, že na ten istý druh trestného činu jeden ľudový súd vymeral trest – povedzme – dvojročný na slobode, u iného súdu vymerali sudcovia súdu 10- až 15-ročný trest. Ba, stávaly sa i také prípady, že za ten istý trestný čin jeden súd oslobodil obžalovaného, iný za sa ho odsúdil. Zčasti, poznamenávam, že iba zčasti i v tomto nedostatku sa odpomáha novelou, a to v čl. XII, zavedením mimoriadneho opravného prostriedku, ako i v čl. VII. inštitúciou osobitných senátov, ktoré iste budú mať vplyv i na tie sudy, ktoré majú svoje sídla a pri ktorých budú spolupracovať osobitné senáty.

Totko som chcel poznamenať k osnove novely. V súvislosti so súdmi nemožno pripomenúť jeden rozhodujúci faktor, a to sú sudcovia. Smysel právneho poriadku moderného štátu je predovšetkým v tom, aby sa občanovi dostalo ochrany. Táto ochrana môže sa vzťahovať proti svojvôli druhého spoluobčana, alebo proti svojvôli verejných orgánov, úradu, ba i štátu samého. Montesquieu vo svojej náuke o delení štátnej moci na moc zákonodarnú, vládnu a súdnu vyslovil požiadavku, že všetky tieto moci musia byť v súlade a v rovnováhe. Keby ktorákoľvek táto moc nadobudla nadvládu nad

inou, mohlo by dôjsť k narušeniu právneho poriadku a tým by sa mohol stať i život občanov neznesiteľný. Úlohou moderného štátu však nie je sťažovať životné podmienky svojich občanov, ale naopak, napomáhať im k rozvoju a k blahobytu. Preto sudcovia, ktorí sú nielen vykladačmi zákona, ale aj strážcami právneho poriadku, sú vyzbrojení osobitnými právami. Stačí poukázať na postavenie anglického sudcu, ktorý má nielen znamenité hmotné zaistenie, ale i jeho právne postavenie je neobyčajne výhodné, takže naši sudcovia len so závisťou môžu sa dívať na svojich kolegov v Anglicku. Ale nie iné sú pomery vo Francii, Belgicku, Maďarsku a v iných moderných štátoch. O hmotnom postavení našich sudcov nejdeme hovoriť, to patrí na osobitnú kapitolu a chcem sa tu zmieniť o tej druhej stránke, o sudcovskej neodvislosti. Ústava prvej Československej republiky zaistila sudcovskú neodvislosť. Ustanovenia o sudcovskej neodvislosti boli pojaté i do ústavy Slovenskej republiky, a ako príslušník sudcovského stavu môžem prehlásiť, že až na ojedinelé prípady, napríklad zriadením revízneho senátu pri Najvyššom súde, nedošlo k znásilneniu justície so strany štátnej moci. V podstate môžem povedať, že ani takzvaný Slovenský štát nespolitizoval súdnictvo a sudcov. Dnes je situácia iná: neodvislosť sudcovská bola pošliapaná a sudcovia sa boja prísluhovať spravodlivosti z obavy o možné následky so strany štátnej moci. Nechcem sa zaoberať prípadom zatknutých sudcov za ich sudcovský výkon, ale chcem poukázať na vplyv, ktorý tento prípad vyvolal u ostatných sudcov. (Člen SNR Dr. Faltán: Veď už o tom vyšlo vyhlásenie Sboru povereníkov!) V Košiciach po prevedení tlačového jednania bolo nariadené, aby istý orgán strany uverejnil opravu; sankcia na neuverejnenie nariadenej opravy je zastavenie časopisu. Ačkoľvek oprava mala byť prevedená do troch dní, nestalo sa tak doteraz, i keď uplynula už doba dvoch mesiacov od vynesenia súdneho rozhodnutia o povinnosti uverejniť opravu. Teraz ten sudca zdráha sa zastaviť časopis, lebo sa obáva zatknutia. Slávna Slovenská národná rada! Za takého stavu vecí nemožno vládnuť, lebo je bezpodmienečne potrebné vrátiť sudcom ich neodvislosť, lebo len tak môže dôjsť k obnove právneho poriadku, po

ktorom každý volá a túži. (Potlesk.) Len tak možno očakávať, že v našom obnovenom štáte bude vládnuť spravodlivosť a právo, a nie násilie a hrubá sila. (Potlesk.) (Člen SNR Marek Čulen: „Zákonmi zošnúrovať ľud“.)

Prehlasujem v mene Klubu členov Slovenskej národnej rady za Demokratickú stranu, že budeme hájiť sudcovskú neodvislosť za každú cenu a nepripustíme, aby ešte raz došlo k jej obmedzeniu, alebo k úplnému jej potlačeniu. (Potlesk.) Lebo len tak sa dočkáme toho žiadúceho stavu, že i v našom štáte bude základom spravodlivosť. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo pánu povereníkovi Dr. Viktorymu.

Povereník pre veci vnútorné Dr. Július Viktory:

Slávna Slovenská národná rada! Na poslednom zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady o niekoľko minút potom, čo som sa nič netušiac vzdialil z tejto siene, predniesol pán povereník pre pravosúdie Dr. Štefánik s obdivuhodnou pohotovosťou odpoveď na interpeláciu člena Rady Dr. Haljana a spoločníkov vo veci hlavného súdneho radcu Markoviča. Táto pohotovosť by bola skutočne obdivuhodná, keby sa odpoveď bola držala faktov a snažila sa tieto veci objasniť a nepostavila celú záležitosť na obvyklú predvolebnú strannícko-politickú koľaj. Ako ináč totiž rozumieť zrejme predom zarazovanej súhre interpelácie a ihneď po nej nasledujúcej odpovedi? V tejto odpovedi, obratne a hlavne efektne štylizovanej, oboznamujú sa členovia Rady „s bolestnou skutočnosťou“, že dňa 19. apríla 1946 bol zaistený predseda a príslušníci trestného senátu Krajského súdu v Bratislave na príkaz VI. odboru Povereníctva vnútra, v súvislosti s odsudzujúcim rozsudkom, vynesným proti Imrichovi Sečkárovi. Dozvedajú sa ďalej, že týmto bola hrubo porušená nielen zásada sudcovskej nezávislosti, ale aj všeobecná právna istota a že toto zaistenie je aktom stranníckej zaslepenosti a prvým krokom k anarchii. Oproti tomu nedozvedeli sa z tejto odpovede členovia Slovenskej národnej rady nič o tom, čo by normálneho, nezaujatého pozorovateľa, ktorý by veci chcel prísť na kľb, najviac zaujíma-

lo. Tak najmä neoboznámil pán povereník členov Rady so znením obžaloby proti Sečkárovi, tým menej so znením rozsudku, hoci práve toto by bolo bývalo nezbytné potrebné pre objektívne posúdenie prípadu. Ba čo viac, nezmienil sa ani slovom o tom, akým spôsobom zaistený predseda trestného senátu spestroval šedivé tkanivo súdneho pojednávania behom troch dní, lebo len tieto hanlivé a poburujúce výroky predsedu senátu zavdaly podnet bezpečnostným orgánom na zakročenie, čo bolo po zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady objektívne konštatované v komuniké Sboru povereníkov zo dňa 26. apríla 1946, ktoré bolo uverejnené aj v dennej tlači, a v ktorom sa konštatovalo, že povereník pre pravosúdie sa zaručuje zaviesť proti obidvom sudcom disciplinárne pokračovanie. Teda jeden deň sa niečo zatracuje veľkými slovami a na druhý deň sa to isté berie na vedomie ako správne a ako správne potvrdzuje. (Potlesk členov KSS.) Tomu sa dá rozumieť len tak, že pán povereník pred svojou odpoveďou nedal sa informovať nestranými svedkami prípadu, prípadne úradnými orgánmi, prítomnými na pojednávaní, že si nedal ani predložiť spisy na vec sa vzťahujúce, ale že videl v tejto veci len a len sústo pre nenásytné a nevyberavé hrdlo predvolebnej agitacionej mašinérie svojej strany a ako takú ju aj použil. (Potlesk členov KSS.) Je to smutné, keď uvážime, že ako skúsený právnik a trestne právny praktik už samým prečítaním obžaloby, v ktorej obžalovaný vystupoval ako návodca na zločin úmyselného zabíjania človeka, bol by musel vytušiť nepriateľný úmysel postaviť Červenú armádu, prechádzajúcu vtedy ako osloboditeľku našimi dedinami, do nepriaznivého svetla. Ako opatrný kormidelník svojho rezortu bol by mal podľa môjho názoru predchádzať takýmto prípadom tým, že by všetky obžaloby politického a najmä medzinárodne politického dosahu podrobil predbežnému preskúmaniu. Neopomenul pán povereník len toto. Opomenul, neviem z akých dôvodov, to najdôležitejšie vo veci, totiž oboznámiť členov Rady so spôsobom, akým predseda senátu pojednávanie viedol. Tak sa členovia Rady nedozvedeli napríklad, že obžalovanému vyprával s priezračným zámerom, že má ešte svoje hodinky a ako si ich vraj zachránil, že

sa dotazoval vyše 50-ročnej svedkyne, prečo neušla pred ruskými vojakmi, že napomínal ľudí z obecnstva, aby sa nepozerali von oknom na väzenský dvor, kde sa prechádzali členovia bývalej slovenskej vlády, lebo že by ich mohli považovať za hlinskofilov, atď., atď. Okrem toho, že opätovne zdôrazňoval, že u neho sa nesúdi ako na ľudovom súde. Týmito výroky, ktoré pri svojom výsluchu všetky priznal, nepokryte dával najavo svoj postoj k Republike, k jej inštitúciám a k zahraničným spojencom. Pripomínaním niektorých priestupkov, ktoré nie sú vzácnym zjavom u frontového vojska žiadneho po roky bojujúceho národa, ale jasne sledoval cieľ zosmiešniť a pošpiňiť Červenú armádu. Predsedu senátu Markoviča a súdneho radcu Pavliottiho som preveril, ako pán povereník nemeškal vyzdvihnúť, ja, ako predseda preverovacej komisie na Povereníctve pravosúdia. Nechcem a nebudem spomínať, ako sa predseda Markovič choval za Slovenského štátu. Priznávam a môžu to potvrdiť aj ostatní členovia preverovacej komisie, že hlavný súdny radca Markovič bol po jeho výsluchu preverený len v nádeji, že svoje odborné znalosti využije v prospech československého súdnictva, ktoré tak veľmi trpí nedostatkom sudcovských síl, najmä na Slovensku. Tým horšie sa vyníma, že práve takýto sudca bol vzatý za objekt, na ktorom sa chcelo demonštrovať, ako ja a moja strana, ktorú vo svojom rezorte zastupujem, napádame a ohrožujeme kardinálnu zásadu demokracie: sudcovskú nezávislosť. Nie, takéto úmysly nemáme. Nehodláme zaviesť žiadnu kabinetnú justíciu a voľnosť svedomitého a čestného výkonu sudcovskej právomoci je pre mňa, ako pre bývalého sudcu, nedotknuteľná. (Potlesk.) Ale nedovolíme ani v budúcnosti, aby hocikto, trebárs v sudcovskom taláre so štátnym znakom na prsiach, znevažoval či už zlomyseľne štát a jeho inštitúcie, a predovšetkým nedovolíme, aby priamo alebo nepriamo sa dotýkal cti oslobodivšej nás armády najväčšieho a najbližšieho nášho spojenca. (Potlesk.) V súvislosti s výkonom sudcovskej právomoci, rád by som sa zmienil o jednom zaujímavom úkaze. Sudca, ako je známe, pri všetkej svojej nezávislosti musí rešpektovať zákon. Pravda, musí byť istý, čo ako zákon platí, a čo neplatí. V časoch prechodu do nového

ho právneho poriadku sa stáva, že sudca pri výklade platnosti právnych noriem potrebuje vedúce smernice, ktoré mu dáva, alebo aspoň má dávať Povereníctvo pre pravosúdie, konkrétne povereník prostredníctvom príslušného legislatívneho oddelenia. S poľutovaním konštatujem, že sa u nás takto nepokračuje. Ako by sa ináč mohlo prihodiť, že Krajský súd v Bratislave ešte vo svojom usnesení zo dňa 5. apríla 1946 zabavil časopis Strany práce, teda zdôrazňujem, súd, bez akéhokoľvek predchádzajúceho opatrenia Povereníctva vnútra, podľa ustanovení §§ Trestného poriadku, platného v českých zemiach, ktoré už 31. XII. 1939 prestali platiť na Slovensku. A čo je nad to, v závadnom texte zhabaného časopisu sľadával prečin podľa zák. č. 320/1940 Sl. z. Ako je mysliteľné, že naše súdy na Slovensku v jednotnej a nedeliteľnej Československej republike ešte vždy súdia a ochraňujú túto republiku na Slovensku podľa zákona, vyneseneho na ochranu Slovenského štátu? Aký je toto kardinálny rozpor medzi slovami a skutkami. Či sa snáď domnieva pán povereník pre pravosúdie, že poučenie sudcov v tomto smere by bolo tiež zásahom do sudcovskej nezávislosti? (Potlesk členov KSS.).

Záverom opakujem k tomuto prípadu, ktorý vyvolal v našej verejnosti toľko nezaslúženej pozornosti, že tu nešlo so strany Povereníctva vnútra o žiaden útok proti zásadám demokracie a právnej istoty, ale o pokračovanie proti sudcovi, ktorý sa spreneveril povinnostiam svojho úradu, lebo pojednával spôsobom, ktorý nielen pobúrila prítomných, ale bol v stave, ak by ostal so strany verejných orgánov bez povšimnutia, potrestania, ohroziť srdečný a bratský pomer Slovenska k Červenej armáde a Sovietskemu sväzu. (Potlesk.) S tohto stanoviska, ktoré jednoducho som prijal za svoje aj Sbor povereníkov, mal sa na vec pozrieť aj pán povereník pre pravosúdie a ja som presvedčený, že by svoju odpoveď bol formoval vecnejšie, menej unáhľene a menej tendenčne, než ako sa stalo (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo pánu povereníkovi Štefánikovi.

Povereník pre pravosúdie Dr. Ivan Štefánik:

Slávna Slovenská národná rada! Zá-

kladným nariadením č. 33/1945 Sb. n. SNR o potrestaní fašistických zločincov, okupantov, zradcov a kolaborantov a o zriadení ľudového súdnictva, ako aj príslušnými vykonávacími predpismi boli vytvorené po stránke normatívnej všetky potrebné predpoklady k tomu, aby ľudové súdy na Slovensku započali a nerušené vykonávaly svoju zákonnú činnosť. Tieto predpoklady jestvovaly iba po stránke normatívnej. Započatie činnosti ľudových súdov v praxi narazilo na veľmi vážne a ťažko prekonateľné prekážky. Pokiaľ tieto ťažkosti nesúvisia priamo s rezortom pravosúdia, nemienim sa nimi zaoberať a obmedzím sa iba na načrtnutie ťažkostí, ktoré bezprostredne postihovali môj rezort.

Zriadenie Okresného ľudového súdu pre každý jednotlivý okres stretávalo sa v praxi so značnými ťažkosťami personálnej povahy, pre nedostatok postrádateľných a vyhovujúcich osôb pre funkciu predsedu senátu, ako aj obžalobcu. Podľa nariadenia o ľudových súdoch za predsedu senátu okresného ľudového súdu a jeho námestníka možno vymenovať iba sudcu. Funkciu obžalobcu a jeho námestníka môže síce vykonávať každá osoba práva znalá, ale už počiatočné skúsenosti zjavne dokázali, že najúčelnejšie je túto funkciu sveriť sudcovi z povolania, a to buď trestnému sudcovi, alebo štátnemu zástupcovi, už aj preto, lebo racione oficii u tohto nachádzame v najväčšej miere všetky potrebné odborné znalosti i pracovný systém pre výkon predmetnej zodpovednej funkcie, jednak preto, lebo iba sudca z povolania má možnosť celú svoju pracovnú výkonnosť venovať agende ľudového súdnictva, kým u iných osôb, najmä advokátov a advokátskych osnovníkov, nemožno očakávať takéto stopercentné pracovné zapojenie, nakoľko ich vlastné povolanie vyžaduje od nich tiež prácu, a úplné zastavenie výkonu súkromného povolania priam na škodu ich existenčných záujmov, zrejme, nebolo by spravodlivé od nich vyžadovať. Povereníctvo pre pravosúdie v záujme možnosti zriadenia okresných ľudových súdov a ich účinkovania muselo na úkor výkonu riadneho súdnictva nájsť a uvoľniť spôsobilé osoby pre funkciu predsedov, potažne aj obžalobcov a ich námestníkov. So zreteľom na terajší, všeobecne známy, neutešený stav sudcov na

Slovensku bola to obeť nesporne veľká a veľmi citeľne postihujúca záujmy pravosúdia. Na znázornenie toho, že justičná správa vlastne ani jediného svojho sudcu by nemohla postrádať, uvádzam, že podľa systemizácie z roku 1938 bolo by potrebné na Slovensku 817 sudcovských a konceptných síl. Nateraz má však justičná správa k dispozícii iba 405 sudcovských a konceptných síl, takže javí sa tu nedostatok v pomere viac ako 50%. K tomu treba uvážiť zvýšené starosti justičného rezortu, spojené s obsadením súdov na území dočasne okupovanom, kde bolo bezpodmienečne nutné výkon právomoci súdnej bezodkladne uviesť do normálneho chodu. Zaiste každý objektívny pozorovateľ musí uznať, že s naznačeným, úplne nedostatočným počtom sudcovského personálu vykonávať riadne súdnictvo civilné i trestné, obnoviť a organizovať československé súdnictvo na území z okupácie oslobodenom a k tomu ešte v žiadúcej miere dotovať kvalitnými sudcovskými silami aj ľudové súdnictvo, bola pre náš rezort úloha veľmi ťažko riešiteľná. Napriek týmto ťažkostiam pre každý okres bol zriadený okresný ľudový súd a tento aj započal výkon zákonnej právomoci. Vyše 200 sudcov sme zapojili do ľudového súdnictva napriek tomu, že ich pracovné sily boli veľmi potrebné pre výkon riadneho súdnictva civilného a trestného.

Praktické skúsenosti, získané z doterajšieho účinkovania ľudových súdov, ukázaly, že niektoré okresné ľudové sudy v pomere k ostatným sú až priveľmi zaťažené prácou a že bolo by preto potrebné zriadiť ďalší senát cieľom pomerného rozdelenia práce, avšak pre uvedené prekážky personálnej povahy nebolo možné túto požiadavku doteraz všade realizovať. V tomto smere očakávam pre budúcnosť vhodnú nápravu v činnosti takzvaných lietajúcich senátov okresných ľudových súdov, ktoré bude možné použiť na odbremenenie všetkých tých okresných ľudových súdov, kde je mimoriadne veľký nespracovaný nábeh trestných vecí a kde si nemôžeme pomôcť vytvorením ďalšieho senátu.

Vo viacerých prípadoch konštatovalo sa i to, že niektoré okresné ľudové sudy v pomere k ostatným nevykazujú dostatočnú pracovnú výkonnosť, takže pri tej

to nevyhovujúcej výkonnosti neboly by schopné zvládnuť agendu im pripadajúcu. Príčiny treba tu hľadať zpravidla v osobách, a to v prvom rade buď v osobe predsedu, alebo v osobe obžalobcu a preto aj nápravu snažíme sa dosiahnuť bezodkladným nahradením iných osôb, u ktorých sa príčiny nedostatočnej pracovnej výkonnosti zistia. Ďalšiu výdatnú pomoc očakávam však aj pre takéto prípady od činnosti takzvaných lietajúcich senátov.

Prv, než by som pristúpil k vylíčeniu opatrení, v budúcnosti na základe predloženej novely zamýšľaných, musím zdôrazniť, že Povereníctvo pre pravosúdie má vlastne veľmi úzky a obmedzený okruh právomoci, čo do riadneho ľudového súdnictva a je to vlastne v podstate prirodzený následok terajšieho organizačného rozvrstvenia ľudového súdnictva.

Podľa nariadenia o ľudovom súdnictve všetkých funkcionárov Národného súdu, totiž predsedu i členov senátov, obžalobcu a ich námestníkov, poľažne náhradníkov vymenúva Predsedníctvo Slovenskej národnej rady. Predsedníctvo SNR je povolané vykonávať podľa toho administratívny dohľad nad Národným súdom a obžalobcovia tohto súdu sú služobne podriadení Predsedníctvu SNR. Na tomto politicky i právne odôvodnenom stave od počiatku nič sa nezmenilo a v tomto smere prináša predmetná novela jedine tú zmenu, že Úrad obžaloby u Národného súdu bude ex lege monokraticky složený, čiže každý obžalobca bude priamo podriadený hlavnému obžalobcovi, kým tento sám bude v pomere priamej služobnej podriadenosti voči Predsedníctvu Slovenskej národnej rady. Ako to z uvedeného plynie, na činnosť obžalobcov pri Národnom súde a na činnosť samotného Národného súdu justičný rezort nijaký priamy vplyv nemá. Nepriamo prispel však náš rezort k účinkovaniu Národného súdu a jeho obžalobcov tým, že napriek žalostne nedostatočnému stavu sudcovských síl uvoľnil pre funkciu senátnych predsedov a obžalobcov Národného súdu doteraz už celkom 13 kvalitných sudcovských síl.

Taktiež nemá možnosť zásahu alebo dohľadu Povereníctvo pre pravosúdie nad činnosťou miestnych ľudových sú-

dov, nakoľko funkcionárov miestneho ľudového súdnictva vymenúvajú príslušné okresné národné výbory a obžalobcovia týchto súdov sú služobne podriadení príslušnému okresnému národnému výboru. S hľadiska rezortu pravosúdia môžem tu poznamenať iba toľko, že inštrukciami, ktoré Povereníctvo pravosúdia vydalo na základe nariadenia o ľudovom súdnictve, predsedovia okresných ľudových súdov boli upravení, aby predsedov miestnych ľudových súdov o právnych otázkach pre ich rozhodovanie dôležitých náležite poučili a aby im poskytli aj vzor na vyhovenie rozsudku.

Obzvlášť zdôrazňujem, že podľa ustanovení nariadenia č. 33/1945 Sb. n. SNR Povereníctvo pre pravosúdie nemá vlastne nijakú právomoc ešte ani nad obžalobcami okresných ľudových súdov a nemá taktiež zákonný podklad na výkon administratívneho dohľadu nad činnosťou okresných ľudových súdov. Obžalobcov na okresných ľudových súdov vymenúva síce Povereníctvo pre pravosúdie, avšak podľa výslovného ustanovenia § 24. ods. 3 cit. nariadenia sú obžalobcovia napriek tomu služobne podriadení priamo Predsedníctvu Slovenskej národnej rady.

Praktické skúsenosti mohli zrejme presvedčiť každého o tom, že vyhovujúci chod agendy u okresných ľudových súdov a ich obžalobcov bezpodmienečne vyžaduje náležité sústredenie administratívneho dohľadu nad okresnými ľudovými súdmi a účelné, jednotnosť zaručujúce usmerňovanie praxe obžalobcov s jedného nadriadeného fóra, totiž s Povereníctva pre pravosúdie. Pôsobnosť rezortu pravosúdia vyplýva tu logicky z jeho menovacieho práva, z odborného vystrojenia a z tej skutočnosti, že výkon zákonnej právomoci okresných ľudových súdov spočíva vo valnej miere na pleciach sudcovského stavu. V súlade s týmito úvahami predložená novela, správne vystihujúc požiadavky verejného záujmu, prikazuje administratívny dozor nad všetkými okresnými ľudovými súdmi Povereníctvu pre pravosúdie a zároveň výslovne podriaďuje obžalobcov týchto súdov právomoci justičného rezortu. Povereníctvo pre pravosúdie sa stáva oprávneným zriaďiť aj senáty okresných ľudových súdov, neviazané na žiadne sídlo, čiže už spomenuté lietajúce senáty a dostáva zároveň zá-

konné zmocnenie na slučovanie okresov, čiže na rozšírenie miestnej príslušnosti jedného okresného ľudového súdu na viac okresov.

Som presvedčený o tom, že uvedené novoty vo veľmi výdatnej miere poslúžia úspešnému účinkovaniu okresných ľudových súdov. V rámci administratívneho dozoru nad týmito súdmi mienim zaviesť pravidelné prehliadky, ktoré bude vykonávať prednosta oddelenia pre veci ľudového súdnictva, prípadne jeho zástupca. V dôležitých alebo pochybných veciach budú sa obžalobcovia riadiť priamymi pokynmi Povereníctva, čím sa prax značne uľahčí a sjednotí. Sporné otázky právne, najmä vo veciach zásadných, budú v primeranej forme vysvetlené a tak nejednotnosti v praxi odstránené, poťažne aspoň zmiernené. Zavedú sa presné štatistiky o počte a stave trestných vecí, ako aj periodické zprávy obžalobcov i súdov. Takto si zaistí Povereníctvo presný a stály prehľad o pracovnej výkonnosti toho ktorého predsedu alebo obžalobcu okresného ľudového súdu za tým cieľom, aby v prípade zistenia, že niektorý z týchto funkcionárov buď s hľadiska pracovnej výkonnosti, alebo s hľadiska právnických kvalít nevyhovuje, bezodkladne sa mohlo prikrčiť k nahradeniu dotýčnej osoby inou spôsobilejšou osobou. Obzvláštnu pozornosť mienim venovať zostaveniu spomenutých lietajúcich senátov, lebo ich úloha bude s hľadiska úspešného dovišenia poslanca ľudových súdov mimoriadne dôležitá. Vynasnažím sa za predsedov týchto senátov a za obžalobcov u nich určiť jednotlivcov čo najlepších kvalít, po stránke odbornej a pracovnej vynikajúcich, a s hľadiskom národne-politického bezúhonných. Vychádzajúc v ústrety zvýšeným povinnostiam, ktoré predložená novela prikazuje justičnému rezortu, určil som za referentov oddelenia pre ľudové súdnictvo skúsených, samostatných a v každom smere vyhovujúcich trestných odborníkov, ktorí vo veciach zásadných a v otázkach normatívnych môžu sa opierať o odborné znalosti všetkých ostatných referentov trestného odboru a ktorí obstarávajú práce im prideľené pod mojim osobným dohľadom.

Práca obžalobcov na okresných ľudových súdoch do istej miery bola prekážaná skutočnosťou, že úrady a orgány Ná-

rodnej bezpečnosti predkladali im prípady, v ktorých stopovanie nebolo náležité prevedené. Príčinu treba tu hľadať zaiste jednak v nezpracovanosti a neskúsenosti mnohých orgánov Národnej bezpečnosti, jednak v počiatočných organizačných ťažkostiach a vo veľkom nábehu práce. Uvedené nedostatky stopovania, prevádzané orgánmi Národnej bezpečnosti, ma priviedli k myšlienke, že je bezpodmienečne nutné náležité posilniť úrady obžaloby u okresných ľudových súdov. Chcem totiž vo všeobecnosti zabrániť stálemu a opätovnému vracaniu spisov na doplnenie stopovania v takých prípadoch, v ktorých sám obžalobca odbornejšie i rýchlejšie môže vykonať potrebné stopovacie úkony, ako dožiadaný úrad alebo orgán Národnej bezpečnosti. Obžalobca a jeho námestník svojou pracovnou expeditívnosťou majú zpravidla stačiť na dovŕšenie a ucelenie stopovania, ako aj na podanie obžaloby. Ak to však niekde značná agenda alebo ťažká povaha trestných prípadov náležité odôvodňuje, postarám sa v rámci možnosti o primerané rozšírenie počtu obžalobcov dotyčného okresného ľudového súdu aspoň na prechodný čas. Doterajšie skúsenosti vedú vo všeobecnosti k tomu záveru, že sa javí potrebným vymenovať viac obžalobcov, ako predsedov senátov. Vyčerpávajúca, pravému skutkovému stavu zodpovedajúca a po stránke právnej opodstatnená obžaloba predpokladá v každom prípade presné a svedomité zistenie skutkového stavu so všetkými relevantnými okolnosťami behom stopovania. Ak výsledky stopovania, prevedeného orgánmi NB, neposkytujú v danom smere spoľahlivý základ, má si tento základ vytvoriť sám obžalobca a iba na takto pevne vytvorenej právnej báze má sa podujat zostavenia obžalobného spisu, keďže v opačnom prípade obžaloba na hlavnom pojednávaní ľahko sa zrúti alebo v podstatných bodoch sa prejaví neopodstatnenou.

Ako sa to z viacerých stereotypných sťažností zistilo, v mnohých prípadoch došlo k priefahom v trestnom konaní pred okresnými ľudovými súdmi pre liknavosť a nezáujem niektorých prísediacich. Z tohto dôvodu je v plnej miere opodstatnené, že ustanovenia predloženej novely dávajú predsedovi senátu zákonnú možnosť na donucovanie prísediacich

k výkonu ich zákonných povinností uložením primeranej peňažitej pokuty.

Vo verejnosti častejšie odzneli výtky na údajné mierne rozsudky okresných ľudových súdov. Pokiaľ tieto výtky smerujú proti odborným sudcom, sú a priori neopodstatnené z toho dôvodu, lebo živel odborný, sudcovský, oproti živlu laickému je v nepatrnej menšine. Zrejme je totiž, že jediný predseda okresného ľudového súdu nemôže prehlasovať štyroch prísediacich a nemôže ich ani násiliť, ani hrozbami donútiť k tomu, aby pri rozhodovaní o vine a treste hlasovali tak, či onak. Ináč do samotného rozhodovania ľudových súdov ani Povereníctvo, ani iný orgán zasahovať nemôže, lebo by sa to protivilo zásadám sudcovskej neodvislosti, ktorá je základnou bázou sudcovskej funkcie členov ľudových súdov. Predseda i prísediaci súdia a vynášajú svoje rozsudky jedine na základe zákona podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia. Vo všeobecnosti považujem za potrebné pripomenúť, že čiste podľa znenia rozsudku a prípadne podľa toho, čo niekto z nezaručených zpráw o obvinenom počuje, nemožno ešte primeranosť a spravodlivosť trestu alebo oprávnenosť oslobodzujúceho rozsudku objektívne kritizovať. K tomu, aby niekto skutočne nestranne a správne mohol posúdiť predmetné otázky, musel by v podrobnostiach poznať výsledky celého prevedeného dokazovania a obsah všetkých dokazných spisov. Dôležité by bolo však pritom tiež podľa skutočných výsledkov trestného konania vedieť, či trestuhodné skutky obvineného neboly prípadne zmiernené jeho osožnými skutkami, na ktoré má súd podľa výslovného ustanovenia zákona prizerať a napokon si treba uvedomiť, že nestačí o obvinenom niečo tvrdiť, ale že toto tvrdenie musí byť pred súdom aj náležité dokázané, keďže súdenie bez náležitých dôkazov viedlo by k takému udavačstvu a bezuzdnej pomstyhtivosti, ktoré by úplne otrávil naše občianske spolužitie.

Taktiež odznelo už viac námietok v tom smere, že judikovanie ľudových súdov je nejednotné, že jeden ľudový súd vynáša veľmi prísne, druhý však veľmi mierne tresty. Odpomôť tomuto zjaveniu je podľa zákona možné, keďže dávanie rozkazov alebo úprav v otázke samotného súdenia so zreteľom na úplnú neod-

Na otázku, či okresné ľudové súdy na Slovensku náležite splnili, poľahke plnia svoju zákonnú úlohu, môžeme prehlásiť, že okresné ľudové súdy na Slovensku už aj doteraz vykonaly značnú prácu v záujme očisty nášho verejného života. Mnoho okresných ľudových súdov, ba smelo môžeme povedať, ich väčšina bezúhonne vykonáva svoju zákonnú funkciu. Tam, kde sa zistí nedostatočný alebo neuspokojivý výkon, Povereníctvo pravosúdia prostriedkami, ktoré má k dispozícii, okamžite zakročuje. Najúčelnejším spôsobom nápravy je vo väčšine prípadov výmena osôb, ktorej sa už v mnohých prípadoch úspešne použilo. Ako som už uviedol, predložená novela poskytuje nad okresnými ľudovými súdmi a ich obžalobkami možnosť zvýšenej kontroly a tak aj urýchli v nutných prípadoch nápravu.

svojom previnení prejavili snahu navrátiť sa na správnu cestu národných povinností a buď napomáhaním nášho národného odboja, alebo účinnou ochranou slovenských národných záujmov oproti fašistickým okupantom sa snažili aspoň čiastočne zmenšiť svoju trestnú zodpovednosť za previnenia proti národu spáchané.

S uspokojením som zistil, že sudcovia, úradníci verejnej obžaloby, ako aj kancelárski úradníci justičnej služby vo všeobecnosti svedomite a horlivo vykonávajú svoje funkcie u ľudových súdov, hoci niektorí z nich pre spomenutý nedostatok justičného personálu nemohli byť úplne

zbavení ani sudcovských, potažne úradných povinností, vyžadovaných od nich v rámci výkonu riadneho súdnictva.

Niekoľko slov si zasluhuje aj otázka financovania ľudového súdnictva. Podľa doterajšej praxe vyskytli sa aj v tejto oblasti rozličné ťažkosti. Dnes už všetky tieto otázky boli uspokojive vyriešené. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady poskytuje okresným ľudovým súdom preddavky na výlohy spojené s výkonom ľudového súdnictva, takže dnes už výplata svedočného, znaleckých odmien, cestovných útrat a iných trov nenaráža na manipulačné ťažkosti. Skromné honorovanie predsedov a obžalobcov Národného súdu, ako aj okresných ľudových súdov a zavedenie diét pre prísediacich, ktoré sa nedávno uskutočnilo, je zaiste v plnej miere odôvodnené a vyjadruje aj uznanie namáhavej a zodpovednej práce týchto funkcionárov. Uzákonenie predloženej novely nariadenia o ľudových súdoch s radosťou vitám! Je to výsledok viacerých odborných porád a starostlivej prípravy. V mnohých smeroch prispeje táto osnova k rozptýleniu pochybností, nadhodených doterajšou praxou ľudových súdov, v mnohých smeroch zjednoduší a uľahčí ich činnosť. Ťažisko osnovy spočíva bezpochyby jednak v administratívnych opatreniach, ktorými sa má do cieľu zdokonalenie a urýchlenie chodu ľudového súdnictva, jednak v ustanoveniach o mimoriadnom opravnom prostriedku. O mimoriadnom opravnom prostriedku odznelo behom prípravných prác mnoho rozličných názorov. Konečný záver debát vyznieval priaznivo pre jeho zavedenie. Bola tu prejavená iba obava pred novým zafažením ľudového súdnictva, ako aj obava, či sa zavedením mimoriadneho opravného prostriedku neoslabí prísnosť o trestných činoch ľudovými súdmi stíhaných. So zreteľom na tieto posudky pôvodne navrhované ustanovenia sa značne zúžily a uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku sa vyhradilo výlučne Úradu obžaloby pri Národnom súde, quasi, ako strážcovi zákona. Zpomíndi viacerých formulácií, vymedzujúcich podmienky mimoriadneho opravného prostriedku, zvolila sa právne najviac vyhovujúca, ktorej analógiu nachádzame v mnohých európskych kodexoch trestného práva procesného. Dúfam, že táto nove-

la úspešne splní svoje normatívne poslanie v našom ľudovom súdnictve a s opatreniami, na podklade jej ustanovení uskutočnenými, privedie nás bližšie ku skorému dosiahnutiu účelu ľudových súdov.

Záverom dovoľte, panie a páni, aby som prejavil nádej, že naše ľudové súdy aj napriek tým, mnohým uvedeným chybám, nedostatkom, poslúžia nielen mravnej očiste nášho verejného života, ale aj zvýšenej opatrnosti národa pre budúcnosť proti zhubným ideologickým smerom a podvratným politickým tendenciám.

Toto je úloha, ktorú musí ľudové súdnictvo skončiť. A nech je medzi nami všetkými jasné, že kým táto úloha nebude splnená, kým očistný a obrodný proces v našom národnom živote nebude prevedený do dôsledkov, kým všetky ideologické zbytky fašizmu, diktatúry a násillia nebudú odstránené a kým konečne nebudú prisne a spravodlivo potrestaní všetci praví vinníci bývalého režimu, ktorých ešte doteraz nestihol spravodlivý trest, nebudeme môcť pristúpiť k pokojnému budovaniu nového života, lebo by na ňom stále ležal tieň možného národného nešťastia. Keď som pred rokom uvádzal v Slovenskej národnej rade osnovu nariadenia o ľudovom súdnictve, zdôraznil som veľký morálny a politický význam tejto akcie pre náš ľud. Nemôžem ani dnes neupozorniť na tento význam ľudového súdnictva, lebo keby jeho revolučná politická línia mala byť zatlačená do pozadia, nemohly by ľudové súdy, nech už by spočívaly na akýchkoľvek organizačných základoch, splniť svoju úlohu. A zaiste si všetci úprimne želáme, aby naše ľudové súdy v znamení spravodlivosti čo najrýchlejšie ukončili toto svoje zákonné poslanie a po úspešnom skončení vytýčeného účelu odovzdaly svoje miesto riadnym orgánom výkonu sudcovskej právomoci! (Potlesk.)

Slávna Slovenská národná rada! Dovoľte, aby som aspoň niekoľkými slovami odpovedal na slová, kritiku, invectívy a reč pána povereníka Viktoryho. Pán povereník Viktory mi vytkol, že ja som Slovenskú národnú radu neoboznámil s obsahom obžaloby, ktorá bola podaná na Sečkára, a s rozsudkom. Ja by som, vážení pánovia, si prial, keby si pán povereník Viktory vyžiadal stenografický zápis z tejto schôdze a tam by zistil, že ja som podanú obžalobu tu v zasadnutí Slo-

venskej národnej rady doslovne uviedol. Nezamíchal som túto obžalobu, ale som ju zverejnil, som ju tu uviedol. Pokiaľ sa rozsudku týka, rozsudok som uviesť nemohol, lebo som uviedol, že ten rozsudok nie je vyhotovený, ten rozsudok bol len vyhlásený podľa obžaloby a s krátkymi dôvodami. Rozsudok nebol hotový a nemohol byť vyhotovený, pretože predseda tohto súdu bol zaistený.

Slávna Slovenská národná rada! Ja som vo svojej odpovedi jednak uviedol, že tú odpoveď dávam, jednak na odznelú tuná interpeláciu, jednak na tie články, ktoré sa zjavily v niektorých novinách. Výslovne som rozdelil tento prípad na dve časti, a síce pokiaľ sa týka samej veci som uviedol, výslovne povedal, že skúmanie otázky, či sa v danom prípade súd nemal podrobne zaoberať aj právnou skutočnosťou a okolnosťami zastrelenia Medlena, zabíha už do oblasti judikovania, ktorému nemôžem a nesmiem predbiehať, je však faktom, že obžaloba predmetný čin *expressis verbis* nikde neoznačila za protiprávny, keďže riešenie tejto otázky po stránke skutkovej i právnej nechala stranou. Či skutkový a právny základ obžaloby, resp. aj samotného rozsudku bez rozriešenia tejto otázky vyhovuje alebo nie, je vecou posúdenia vyšších súdov, ktoré sa týmto prípadom budú zaoberať. Je vecou hlavného súdu, resp. Najvyššieho súdu, aby i v tejto veci zaujal stanovisko. Ja, slávna Slovenská národná rada, prehlasujem, že som sa za žiadneho Markoviča, za žiadneho Pavliottiho v Slovenskej národnej rade nepostavil. Pokiaľ sa týka tej otázky, že Markovič sa choval neprístojne, ja som slávnej Slovenskej národnej rade doslovne povedal toto: „Podľa tlačových správ senátny predseda Márkovič na hlavnom pojednávaní, konanom v trestnej veci proti Imrichovi Sečkárovi, použil akési nemiestne, k prejednávanej veci nepatriace výroky. Za tieto údajné výroky senátného predsedu Markoviča nariadilo už (teda predtým, než to prišlo sem do Slovenskej národnej rady), Povereníctvo pre pravosúdie zavedenie disciplinárneho vyšetrovania.“ Keďže podľa novinárskych správ bolo rozhodnuté (ja to neuvádzam tuná) zavedenie disciplinárneho pokračovania, som uviedol, že oproti mýlnym tvrdeniam tlače treba tu však zdôrazniť, že nariade-

nie a výkon disciplinárneho konania patrí výlučne do pôsobnosti justičných orgánov, k tomu podľa zákona povolaných, ktoré s dôkladnosťou a svedomitosťou, akú vyžaduje závažná povaha a dosah výrokov údajne odznelých, vykonajú svoje zákonné povinnosti. Uviedol som doslovne: „Je samozrejmé, že údajné poznámky, dotýkajúce sa v akejkolvek, aj nepriamej forme Červenej armády a urážajúce naše úprimné vzťahy k osloboditeľskej Červenej armáde, odmietame a zavrhneme.“ (Potlesk.) Ja som počínanie Markoviča, ktoré som poznal len z novín, a ktoré nemohlo byť prešetrované, lebo Markovič nebol vypočutý, verejne zamietol, a som podľa toho potom v zasadnutí Sboru povereníkov vyhlásil, že ak disciplinárne pokračovanie sľadá vo výrokoch Markoviča skutkovú podstatu nejakého trestného činu, bude proti Markovičovi zavedené trestné pokračovanie, ako proti každému inému občanovi. Pokiaľ sa týka toho preverenia, vážení pánovia, ja som bol v novinách braný na zodpovednosť, že Markovič vykonáva sudcovskú funkciu. Uviedol som tuná toľko, že bol preverený, ako tie komisie boli zostavené, a výslovne som povedal, že tak preverovacia komisia, ako aj pokračovanie bolo prevádzané podľa nariadenia 99/1945 Sb. n. SNR, že teda nepostihuje tu nijaké opomenutie ani tú preverovaciu komisiu, avšak ani mňa, ktorý som bol za toto zodpovedný, keď som vykonal usnesenie preverovacej komisie tak, ako sa ona na svojom zasadnutí, preverujúc Markoviča, usniesla.

Vážení pánovia, ja som sa pred Slovenskou národnou radou zastal sudcovskej neodvislosti a zmienil sa o zásahu, ktorý tu bol prevedený preto, lebo verejnosť videla v zaistení Markoviča i Pavliottiho príčinnú súvislosť s vynesením toho odsudzujúceho rozsudku. Ja som uviedol, že tento dojem má verejnosť, to som výslovne povedal, ale že tento dojem je tuná a na odstránenie tohto dojmu a v záujme i z príčiny tej, aby táto vec čím skoršie mohla byť prejednaná odvolacím súdom a aby mohlo byť čím skoršie prevedené disciplinárne pokračovanie proti týmto zaisteným sudcom, som žiadal, aby boli prepustení na slobodu. Sbor povereníkov v tejto veci vydal vyhlásenie. Ja doznávam, toto vyhlásenie sme spolukon-

cipovali s pánom poverenikom Dr. Viktorym. Ja som tvrdenie pána poverenika Viktoryho, že títo sudcovia boli zaistení pre neprístojné chovanie na hlavnom pojednávaní, prijal, pretože som nemal nijakej príčiny pochybovať o pravdivosti tohto. Bude vecou disciplinárneho vyšetrovania, disciplinárneho jednanía, aby zistilo, či toto naše konštatovanie v obidvoch prípadoch je pravdivé. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo pánu podplukovníkovi Dr. Rašlovi.

Člen SNR pplk. Dr. Anton Rašla:

Slávna Slovenská národná rada! Pánie a pánovia! Počas celých 6 rokov ľudácko-fašistického panstva na Slovensku všetci sme zatínali päste bezmocnosti nad tým, keď sme videli Nemcov a zradcov z vlastných radov, ako páchajú zločiny proti ideálom nášho národa. Vtedy sme zatínali päste bezmocnosti, mali sme však jedinú nádej, že všetci títo budú spravodlivo v novej Československej republike potrestaní. Takéto isté nádeje neboly len u nás doma. Také nádeje mali aj naši pracovníci v cudzine. Z Londýna sa dokonca ozývaly pokyny, ako máme robiť soznamy zradcov, ako sa máme pripravovať na spravodlivú odplatu okupantom a zradcom z domácich radov. My sme dobromyseľne počúvali a verili týmto pokynom a prejavom. Dnes sme sa však stali svedkami, že ľudové súdnictvo všade a vždy nesplnilo včas a dokonale svoju úlohu. Vyskytujú sa tu i ponosy. Je tu vhodné a miestne pripomenúť, že takéto isté prípady sa staly v medzinárodnom merítku po minulej svetovej vojne. Máme tu doklad, ako sa zo zákona stal pseudozákon a aké to malo nešťastné následky. Versailleská mierová smluva v článkoch 227 a 230 mala články a ustanovenia o potrestaní vojnových zločincov. Z tohto ustanovenia, z týchto článkov Versailleskej mierovej zmluvy však sa neuskutočnil ani jeden. Stalo sa totiž, že spojenci na konci minulej svetovej vojny vyhotovili soznam 3.000 vojnových zločincov. Bol to len nepatrný zlomok, pretože zločincov proti vojne a proti zásadám vedenia vojny a proti ľudskosti, najmä so strany Nemcov, bolo napáchané na státisíce. Keď tento soznam predložili nemeckej vláde, Nemci protestovali a Spo-

jenci snížili soznam na 1.500. Nemci opäť hrozili, že z toho bude revolúcia a Spojenci sa dali uhovoriť, uhandlovali a snížili tento počet na 900. Týchto vojnových zločincov mal súdiť nemecký ríšsky súd v Lipsku a stalo sa, že z týchto 900 ľudí bolo postavené pred súd len 12. Z 12 boli odsúdení len 6, 4 dostali, tak ako niekde u ľudového súdu, 4—6 mesiacov, 2 síce dostali niekoľko rokov, ale po týždni sa im podarilo z väzenia uprchnúť. Títo ľudia, čo pripravili, rozpútali a viedli vojnu, nielen že unikli trestu a dostali slobodu, ale získali čas a neskôršie od spojeneckých bankárov aj peniaze, takže mohli v klude a v bezpečí chystať novú vojnu. To je mementom pre nás, aby sme nedopustili taký vývoj aj na Slovensku. Nemôžeme a nesmieme dať príležitosť a poskytnúť čas k príprave novej zrady a k spáchaniu nových zločinov na národe. Cudzina si dnes robí poznámky a štatistiku o fungovaní ľudového súdnictva na Slovensku. Práve včera som sa dozvedel od našich sudcov, čo sa vrátili z Norimberku, že v serióznych amerických novinách bol článok, v ktorom sa americký korešpondent pozastavuje nad nejednotnou praxou ľudového súdnictva v Československej republike a dáva si tam otázku, či niet snáď mimo Španielska ešte iná zem v Európe, kde je azyl fašistov, a tým miestom mieni Slovensko. Je to strašne nebezpečný fakt; len čo budeme mať v rukách oficiálne znenie článku a príslušný časopis, bude povinnosťou Slovenskej národnej rady, aby požiadala vládu Československej republiky, aby podala oficiálny protest proti písaniu týchto novín, zároveň však musíme sami dokázať činom a vyvrátiť takto činom nepravdivosť údajov uvedeného článku. Sme totiž medzinárodne-právne zaviazaní k potrestaniu vojnových zločincov a quislingovcov z vlastných radov, nakoľko sme signatármi usnesení Moskovskej konferencie. Ak dnes ideme napraviť chyby doterajšej praxe ľudového súdnictva na Slovensku, treba si tu všimnúť toho, že novelizácia dáva možnosť kontroly ľudového súdnictva. Táto kontrola je daná možnosťou opravného prostriedku. Ďalej v zavedení takzv. lietajúcich senátov vidíme dokonalé uplatnenie princípu sudcovskej nezávislosti. Sudca tu nebude závislý na známostiach, ktoré má v okolí svojej obce. My sa totiž stavíme plne a jasne za

princíp sudcovskej nezávislosti. Pripomeňme si však, že princíp sudcovskej nezávislosti je produktom Francúzskej revolúcie, vtedy bolo treba zabezpečiť, aby sudca nebol pod reakčným vplyvom, pod vplyvom reakčného vládcu. My dnes chceme zabezpečiť to isté, chceme, aby sudca pri výkone svojej funkcie nebol závislý na vplyvoch reakcie. Jedine takto sa musí chápať princíp sudcovskej nezávislosti a nie ináč. Ak sudca do posledného písmena nestojí za Košickým vládnym programom, ak nestojí za odkazom Slovenského národného povstania, jasne tým dokumentuje, že stojí pod vplyvom reakcie. (Potlesk.) Kto chce ináč vykladať princíp sudcovskej nezávislosti, vedome fikskuje a ja sa vyjadrujem veľmi mierne a veľmi lojálne, ak tvrdím, že si zahráva s bezpečnosťou tohto štátu. (Potlesk.) My si veľmi ceníme a je to potrebné dnes s tohto miesta kvitovať, že mnoho a väčšina slovenských sudcov počas trvania tzv. Slovenského štátu sa zachovala pekne, tým, že dávali nízke tresty politickým previnilcom, tým, že obvineným dávali rady, ako sa majú brániť. Skrátka sabotovali úsilie tisovskej vlády, potrestať vlastencov a ilegálnych pracovníkov a sudcovia týmto pracovali v duchu nášho odboja a v duchu odkazu Slovenského národného povstania. (Potlesk.) My veríme, že títo istí sudcovia aj naďalej sa nesprenveria duchu a odkazu nášho národného povstania. (Potlesk.) Chceme hovoriť tiež menom Sväzu vojakov Slovenského národného povstania, ako sa nedávno stalo, že partizáni boli nútení manifestovať za svoje spravodlivé požiadavky a práva, tak isto dnes vojaci sú znechutení a nespokojní, keď vidia, že v dobrých a teplých miestach sedia bývalí gardisti a ari-zátori a tučná i naďalej z nakradnutých grošov. Vojak-povstalec zatiaľ nemôže nájsť zamestnanie a dokonca sa mu aj vysmievajú slovami: „Bolo ti to treba, chodiť po horách, čo si nesedel doma?“ Takýto stav je možný len preto, že niekde sa kolaboranti a zradcovia cítia silnými v svojich pozíciách a bezpečnými pred ľudovými súdmi. Tu je jasné, že zásada spravodlivého potrestania kolaborantov a zradcov úzko súvisí s princípom splnenia všetkých práv, ktoré boli sľúbené vojakom Slovenského národného povstania. Dnes hlasujeme o novelizácii ľudového súdnictva. Očakávam, že Slovenská

národná rada jednohlasne bude hlasovať za osnovu. Ja tu upozorňujem na významný manifestačný akt, ktorým bude jednohlasné prijatie osnovy. Tu všetky štyri strany činom ukážu, že stoja za zásadou spravodlivého potrestania zradcov a kolaborantov. Môžeme toto všetci s kľudným svedomím odhlasovať, lebo sme si vedomí, že slovenský ľud stojí za nami a to, že stojí za nami, za Slovenskou národnou radou, za zásadou spravodlivého potrestania vojnových zločincov, zradcov a kolaborantov, vyjadrí to tiež pri voľbách. Práve preto sme povolili možnosť odovzdať biely lístok. Máme dnes istotu, že bielych lístkov bude odovzdané mizivé percento, to znamená, že prevážna väčšina voličov sa postaví za program Národného frontu, za program potrestania zradcov a kolaborantov. My tým budeme mať v rukách legitímáciu, hovoriť a jednať menom národa, budeme mať v ruke dôkaz, aby sme tým uprchlým zradcom, Ďurčanskému, Čuleňovi a Sidorovi, ktorí sa dnes pokúšajú v cudzine na západe presvedčovať demokratický a pokrokový svet, že Slovenský národ nesúhlasí s terajšou republikou, že nesúhlasí s prezidentom Benešom, že nesúhlasí so Slovenskou národnou radou a najmä, že nesúhlasí s potrestaním zradcov a kolaborantov; budeme mať proti nim dôkaz, že slovenský národ skutočne v slobodných a demokratických voľbách sa postavil za Slovenskú národnú radu a za princíp spravodlivého potrestania zradcov a to drtivou väčšinou a tým slovenský národ zúčtuje s tisovskou politikou. A v týchto dňoch v Prahe bol daný americkým a anglickým žurnalistom v oficiálnych kruhoch interview v tom smere, že percento bielych lístkov dokáže, či český národ ide za Benešom, alebo za Prchalom a za Háchom. Tak isto po voľbách dáme oficiálny interview americkým a anglickým zodpovedným činiteľom, že slovenský národ nešiel za zradnou svojou vládou, ale že ide za Slovenskou národnou radou (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo pánu Gájovi.

Člen SNR Michal Gáj:

Slávna Slovenská národná rada! Je potešiteľné, že touto osnovou dostane sa do rúk povolaných ľudí súdenie previnilcov fašistického režimu. Všetci vieme, že

fašizmo mravnej, morálnej a politickej očisty nášho Slovenska je v miestnych ľudových súdoch, lebo tam sa najviac nachodí drobných previnilcov, ktorých s hľadiska verejnej a politickej očisty je nutné spravodlivo a objektívne súdiť. Dnes bolo vidieť, že si sfažujeme na to, že ľudové súdnictvo nesplnilo naše očakávanie a tým sme dokumentovali aj to, že sme pred svojou vlastnou verejnosťou, ale aj pred cudzinou utrpeli na svojej prestíži. Keď si uvážime, že trestné oznámenia na previnilcov dodnes ležia v zásuvkách, alebo u predsedov miestnych ľudových súdov nepovšimnuté, priznávame ten fakt, že na čele miestnych ľudových súdov stoja a stáli ľudia, ktorí neboli oboznámení ani len s predpismi ľudových súdov. Sám, ako funkcionár miestneho ľudového súdu, poznám, že ľudia, tak verejný obžalobca, ako predseda miestneho ľudového súdu, ako aj prísediaci nevedeli ani len o najzákladnejších predpisoch ľudových súdov a nemohli sme preto očakávať, že by rozsudky miestnych ľudových súdov boli vynešené objektívne, spravodlivo a nezaujaté. Ba na mnohých miestach bolo vidieť zo začiatku, že o funkcie v miestnych ľudových súdoch sa robila priamo súťaž v obciach a dnes, keď táto súťaž a táto agilita ochabla, utrpeli sme tým na prestíži a to na škodu verejnej očisty, a na škodu politickej očisty verejného života. Tieto rozsudky miestnych ľudových súdov sa dodnes ešte na mnohých miestach nevyniesli. Nemôžeme hľadať vinu v nikom, jedine v tých, ktorí boli miestnymi národnými výbormi predurčení do funkcií miestnych ľudových súdov. My sme pozorovali často, že aj verejní obžalobcovia okresných ľudových súdov nevykonávali svoje povinnosti tak, ako by im to bolo potrebné, ako im to bolo uložené. Napríklad stali sa také prípady, že verejný obžalobca okresného ľudového súdu na jednej strane, ako politicky nespoľahlivý, ako sudca z povolania, bol preložený na iné miesto z trestu, a na druhej strane zase mu Okresný národný výbor dal návrh na menovanie na funkciu verejného obžalobcu pri Okresnom ľudovom súde. Buď jedno mohlo byť pravda, alebo druhé. A v takom prípade sa nemohlo očakávať od verejného obžalobcu Okresného ľudového súdu objektívne vypracovanie obža-

loby. Tým, že trestné oznámenia, podané pred miestne ľudové súdy, sa dosiaľ nevybavily, trpia mnohí ľudia existenčne. Nevedia sa zapojiť do pracovného procesu verejného života. Mnohí štátni úradníci neboli preverení a čakajú na rozsudky miestnych ľudových súdov, aby mohli, alebo nemohli byť zapojení do pracovného procesu. Často osobná zaujatosť, pomstychtivosť a neobjektívnosť podrývala dôveru a vážnosť miestnych ľudových súdov. Rozdielnosť prisluhovania spravodlivosti v prípadoch jednakých priestupkov podrývala dôveru, autoritu a vážnosť miestnych ľudových súdov, lebo sa rozniesly tie prípady medzi verejnosť, že v tom-ktorom okrese odsúdili pre taký priestupok mierne a v inom okrese pre menší priestupok odsúdili prísnejšie. Nemohlo sa očakávať, že verejnosť by bola v takéto ľudové súdy mohla prejavovať svoju dôveru. Snáď by bolo potrebné uvažovať o tom, aby sa pri predloženej osnove novelizácie nar. č. 33/1945 Sb. n Slovenskej národnej rady pamätalo na stanovenie termínu podania trestných oznámení, stanovíť termín, do ktorého by sa mohli tieto trestné oznámenia posbierať, podať a po tomto termíne už neprijíť žiadne trestné oznámenie a pokračovať v pojednávaní u miestnych, alebo okresných ľudových súdov, potažne teraz podľa novej predlohy lietajúcich senátov. Snáď by stálo tiež za uvaženie zrevidovanie a potvrdenie rozsudkov doteraz vynešených miestnymi alebo okresnými ľudovými súdmi, pretože na mnohých miestach tieto rozsudky boli vynešené z osobnej zaujatosti, z pomstychtivosti a neobjektívne. A tu treba nakoniec pripomenúť, že nesúdime pre prítomnosť, ale pre budúcnosť. Je veľmi dôležité uvedomiť si to, že naše rozsudky budú kritizovať po nás príslé generácie a ide o to, aby sme dbali, aby sme pred kritikou spravodlivosti v budúcnosti pred našimi generáciami obstáli. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo členovi Rady pánu Kapinajovi.

Člen SNR Juraj Kapinaj:

Slávna Slovenská národná rada! Používam príležitosť pri osnove o novelizácii nariadenia Slovenskej národnej rady, o potrestaní fašistických zločincov, oku-

pantov, zradcov a kolaborantov a o zriadení ľudového súdnicva, aby som menom Sväzu protifašistických politických väzňov na Slovensku, ako jeho ústredný tajomník vyslovil nespokojnosť a krajné rozhorčenie, ktoré dnes u ilegálnych pracovníkov a protifašistických politických väzňov prevláda. Všetci tu prítomní členovia Slovenskej národnej rady účastnili sme sa ilegálneho protifašistického odboja. Mnohí z nás osobne prežívali sme trpké chvíle vo väzniciach ÚŠB, krajských súdov, alebo v koncentračných táboroch. Za 6 rokov fašistického panstva na Slovensku tisíce vlastencov, odbojníkov prešlo cez surové ruky ÚŠB-áckych zločincov z viny zradcov a kolaborantov. Ešte si dobre pamätáme na chvíle, na tie ťažké časy vyšetrovania, keď sme si v duchu priali radšej zahynúť, zahynúť čestnou smrťou, než by sme mali zradiť ilegálne protifašistické hnutie a priviesť do žalára ďalšie obete. A bolo veru treba mnoho morálnej sily, statočnosti a osobnej odolnosti, aby sme napriek tvrdým a surovým zákrokom ÚŠB-ákov mlčali. Znášali sme vtedy všetky údery a útrapy, lebo sme verili, že naše utrpenie prinesie raz ovocie víťazstva nad fašizmom. Verili sme, že raz ruka spravodlivosti zasiahne tých, ktorí v službách nemeckého fašizmu svojich vlastných krvných bratov zradzajú, týrajú, zavierajú, a to všetko za judášske peniaze, za ministerské kreslá, za poslanecké mandáty a za všetko pohodlie, ktoré im zrada a kolaborantstvo prinášalo do domácnosti. No ale ruka spravodlivosti je akosi u nás na Slovensku veľmi pomalá. Je pomalá, ba je, až napodiv, mervá. Ruka spravodlivosti, naše ľudové súdnictvo za jeden rok nesplnilo svoj úkol. U nás SPROV-istov sa hovorí, že vinu na tom nesú niektorí kompetentní činitelia. Je mojou povinnosťou prezradiť vám, že sme v ústredí SPROV-u už viackrát museli použiť veľmi dlhej rečnickej výmluvnosti, aby politickí väzni svoje oprávnené rozhorčenie a nespokojnosť neprejavovali demonštratívne po uliciach Bratislavy a v príslušných úradoch. Rozhorčení sú, že zabudlo sa na náš morálny záväzok voči padlým a umučeným našim spolubojovníkom. Títo mŕtvi už nič nežiadajú, nič nechcú, nič nepýtajú. Ale zanechali vdovy a siroty po sebe. Vdovy a siroty po padlých a umučených politických väz-

ňoch, partizánoch a povstalcach Slovenského národného povstania. Tieto vdovy doslovne hladovali. Ako sme sa postarali o ne, dámy a pánovia? Až teraz, rok po oslobodení našej vlasti, tieto vdovy a siroty majú dostávať od Povereníctva sociálnej starostlivosti zvýšenú žobrácku almužnu, aj to na mesačné splátky. Manželia týchto vdov, otcovia týchto sirôt, boli našimi najlepšimi spolubojovníkmi. Za vlasť a život národa obetovali aj seba. Pri umieraní spomínali na svoje deti, na svoje manželky a verili, že sa o tieto ženy a deti postaráme tak, ako by sa boli starali o ne sami, keby boli zostali na živu. Odkaz Slovenského národného povstania nám kategoricky prikazuje uctiť si pamiatku mŕtvych spolubojovníkov tým, že ich ženám a deťom zabezpečíme slušný život. Čo vám poviem ďalej, slávna Slovenská národná rada, hovorím to zo srdca každého ilegálneho odbojníka, politického väzňa, povstalec a partizána. Na Slovensku nie je čosi v poriadku. S terajším stavom na Slovensku nie sme spokojní. Nie sme spokojní ani s ľudovým súdnictvom. Ľudové súdnictvo nesplnilo svoje poslanie. Musíme si otvorene priznať, že svetová protifašistická verejnosť túto našu slabinu už odkryla, ešte síce mlčí, ale zanedlho nám môže vykričať neprijemné veci. Tomuto musíme čo najskôr predísť. Podozrievajú nás, že nadržiavame slovenským kolaborantom a fašistom, že nadržiavame tým, proti ktorým celý svet bojoval a vylieval krv. V Čechách, v Poľsku, v Rumunsku, v Juho-slávii, v Maďarsku, v Rakúsku, pomaly už nemajú koho súdiť. Tam veru veľmi chytro posbierali materiál proti zradcom a kolaborantom. A u nás, nedajbože tento materiál sohnaf. Hľadajú sa svedkovia. Na Tida Gašpara hľadá sa svedok, ktorý by mu vedel dokázať, že agitoval za fašizmus. My SPROV-isti už sa nebudeme čudovať aj nad tým, keď sa napokon budú hľadať svedkovia, ktorí by vedeli dokázať, že jestvoval fašistický slovenský parlament. Nedajbože nájsť soznam poslancov tohto fašistického parlamentu a vlády. Nieto človeka, ktorý by vedel dosvedčiť, že ktorý to bol ten poslanec, čo 14. marca 1939 nemienil hlasovať za utvorenie slovenského fašistického štátu. A budeme asi čakať dlhé roky, kým ho nájdú. Nie je možné nájsť staré ročníky fa-

šistického „Slováka“, „Slovenskej pravdy“ a „Gardistu“, preto sa hľadajú svedkovia, ktorí dosvedčia, že Tuka, Tiso, Mach, Kubala a ostatní ozaj zradili slovenský národ. No a to predsa trvá roky, kým toľkých svedkov nájdú a vypočujú. Takto si to myslia naši SPROV-isti. Kto z vás nepozná ÚŠB-áka Suckého? Najodanejší a najvernejší spolupracovník nemeckého Gestapa v Bratislave. Tento človek, ako vieme, ešte dosiaľ nie je odsúdený. Teda, zbiera sa proti nemu materiál, a hľadajú sa svedkovia, ktorí mu dokážu, že je to pravda, že bol spolupracovníkom Gestapa. To nemení na veci, že tento človek stovky slovenských vlastencov vrhol do žalára, vystopoval našu podzemnú činnosť a tisíce rodín slovenských priniesol do nešťastia. Čo by asi s takýmto človekom spravili Česi, alebo Srbi? Žiaden strach, u nás sa mu nič nestane. Prečo? Lebo sa zbiera proti nemu dôkazový materiál. A Tuka Béla, najväčší nepriateľ slovenského národa, vývrhel ľudskej spoločnosti, najodpornejší zločinecký typ, aj s týmto vlastizradcom máme smolu. Nemáme proti nemu potrebný dôkazový materiál, a nemáme proti nemu svedkov. A tento mazaný mefisto nám ešte urobí čiaru cez rozpočet. (Povereník Dr. Štefánik: Omyl!) (Kapinaj: Môže byť omyl, ale umre nám skorej, než ho ručka spravodlivosti zasiahne.) (Smiech, potlesk). Rok čakáme za tou rukou spravodlivosti. A možno, že ešte rok budeme čakať, až zomrie. My sme sa tešili, že aspoň jeden zradca dostane sa skoro tam, kam už dávno patril. No, darmo je. Niet materiálu. Niet svedkov, a Tukt Béla spokojne umiera. Ozaj niet dôkazov proti nemu? Koho potom chceme trestať? Koho? Ale čo nám na to povie svet?!

Slávna Slovenská národná rada! Pri takomto stave vecí Národný súd a ľudové súdnictvo sotva skončí svoju prácu a očistu od kolaborantov v dohľadnej dobe. My SPROV-isti sa obávame, že ešte aj naši vnukovia budú hľadať a bádať po materiáloch o kolaborantoch, aby ich mohli súdiť. Ešte šťastie, že ten Karmasin nechal len štyri vagóny archívu a nie štyri celé nákladné vlaky, lebo by to tiež dlho trvalo. Pán Skačáni, kto by ho z nás nepoznal? V roku 1940 brat Ing. Stahl mal to nešťastie, že ešte za Skačániho prednostovania dostal sa do pazúrov ÚŠB-á-

kov. Trýznili ho, bili ho, ale verný súdanému slovu, neprezradil nikoho. Mlčal. No, prišiel sa podívať pán prednosta Skačáni, ako to s tým Stahom stojí. Opýtal sa: Hovorí, či nehovorí? Mlčí. Mlčí? Bit ho, bite ho, kým nebude krv potiť. A brat inžinier Stahl aj so svojimi kamarátmi potil krv 5 rokov na ÚŠB, v Ilave, v Leopoldove a nakoniec aj v Mauthausene. A väzení, koľko dostal tento Skačáni? Šesť mesiacov!

Šesť mesiacov, aj to len toľko, koľko si odsedel vo vyšetrovacej väzbe. (Výkriky: fuj!) My, SPROV-isti nežiadame, aby boli súdení takí občania, bývalí ľudáci, ktorí nekolaborovali s fašizmom, ktorí nás nezrádzali. My veľmi dobre vieme, že za bývalého fašistického režimu bolo treba veľkej morálnej sily, veľkého odriekania, odhodlania a ešte väčšieho vlastenectva, aby sa roduverný občan slovenský zapojil statočne do ilegálneho protifašistického odboja, keď to znamenalo skoro istú smrť, alebo aspoň vyhnanstvo z domova a nešťastie pre rodinu. Ale pravdou je, že kolaboranti, zradcovia a udavači dobrovoľne dali sa do služieb fašistických okupantov. Dobrovoľne propagovali fašizmus a vrhali našich ľudí do biedy a žalárov. Desiatky tisícov našich mŕtvych spolubojovníkov zo záhrobia žaluje týchto zradcov a kolaborantov. Línia nášho ľudového súdnictva musí byť vedená požiadavkou spravodlivej odplaty za zradu, kolaborantstvo a udavačstvo. Ak by sa tak nestalo, potom, väzení, známy Konštantín Čulen, Jožo Kirschbaum, Jožo Cincík, Hrušovský a Ďurčanský veľmi budú ľutovať, že svojho času ušli pred hrdinskou Červenou armádou zo Slovenska a pri najbližšej príležitosti použijú najrýchlejšieho prostriedku, aby sa mohli vrátiť, možno, že aj spolu so Sidorom na Slovensko, aby sa zapojili do nášho kultúrneho, hospodárskeho a politického života. Panie a pánovia, naši SPROV-isti hovoria, že keby títo slovenskí chlapci, ktorých som teraz menoval, títo bývalí gardistickí junáci boli zostali na Slovensku, dnes by boli možno prinajmenej ministerskí radcovia a prednostovia dôležitých odborov, alebo význačnejšími redaktormi našich politických strán. Všetko má svoje hranice, aj shovievavosť členov Národného odboja. Dovoľujem si týmto zdvorile

v mene SPROV-u žiadať všetky politické strany, aby v záujme pokoja a poriadku na Slovensku starostlivo a vytrvale bdely nad dodržiavaním usnesení Slovenskej národnej rady, aby odkaz Slovenského národného povstania, očistil Slovensko dôkladne od fašizmu, plnily verne, poctivo a svedomite, a nový ľudovo-demokratický štát aby budovali pomocou nekompromisných vlastencov a členov Národného odboja, ktorí nikdy nezradili svoju vlasť a svoj národ, a nikdy ho nezradia, ani v dobách najhorších. Nech naše ľudové súdnictvo splní naše želanie do poslednej litery. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo pánu Dr. Nádašimu.

Člen SNR Dr. Ladislav Nádaši:

Slávna Slovenská národná rada! Chceli by sme mať zákon o ľudovom súdnictve čo najdokonalejší. Teraz prejednávaná osnova tiež o to usiluje, no, hoci už mnohokrát predebatovaná a tiež teraz shodnotená pánom poverenikom pre pravosúdie a inými rečníkmi, je ťažko nechať aspoň jeden nedostatok novely bez poznámky. Novela totižto nemyslí na časté porušenie základných zásad formálneho práva, nemyslí, že sú formálne vady, ktoré môžu viesť priamo k justičnej vražde. Najkrikľavejším prípadom je porušovanie bodu 11 § 384 Trestného poriadku, ktorého sa niektoré súdy pravidelne dopúšťajú tým, že odsúdia obvineného za taký čin, ktorý vôbec netvorí predmet obžaloby. Stáva sa tak, že obvinený nie je vypočutý na istú okolnosť, keďže v obžalobe nie je, nemôže sa proti tomu brániť a obranu pripraviť a po rozsudku už darmo hľadá nápravu. Alebo napríklad uvádzam porušenie bodu 10 tohto paragrafu, keď výroková časť rozsudku je nesrozumiteľná, alebo ak výroková časť odporuje dôvodom rozsudku. A toto sa stáva veľmi často u miestnych ľudových súdov, kde rozhodujú výhradne neprávnici. Nejdem vypočítavať však všetky body § 384 Trestného poriadku, ale chcem len povedať to, že by bolo treba navrhovanú novelu, a síce bod 30d doplniť touto vetou: „Alebo ak súd pri prejednávaní vecí sa dopustil zmätočnosti, uvedenej v bodoch 1 až 11 § 384 Trestného poriadku v prospech obvineného, výmúč, ak je zrejmé, že formálne porušenie tr. práva nemalo vplyv na rozsudok.

Slávna Slovenská národná rada! Je len samozrejmé, že členovia demokratického Klubu budú hlasovať za túto osnovu. Avšak ráčte mi dovoliť, aby som pri tejto príležitosti prehovoril tiež niečo o súdoch a sudcoch, ktorí túto osnovu prevádzajú budú v praxi. Súdnictvo je najdôležitejšou inštitúciou štátnou, veď štát sveril mu svoje suverénne právo, sudcovskú moc. A justícia je fundamentum regnorum, fundamentum rei publicae. Takto hľadá na to štát, preto aj zriadenie tejto eminentnej dôležitej inštitúcie, inštitúcie súdov, u nás aj v šátoch druhých, určujú a ustávajú zákony. Sudcovská moc prináležala dakedy hlave štátu, postupne prešla na ľud a tento svoje právo, viazané ústavnými zákonmi, prevádza. Znamená to, že štátu prináleží menovanie sudcov, dozor nad súdmi, právo omilostenia a tiež aj všetky rozsudky ľudového súdu, vynášajú sa menom Republiky a slovenského národa. Počet súdov a sudcov určených v zákone množí, zákonité rozsudky súdov pozmeniť, tieto revidovať, nemá právo ani hlava štátu, ani zákonodarný sbor. Vypovedá toto ešte dnes u nás platný zákonný čl. XII. z roku 1791, teda už zákon 155-ročný, vytvorený a vynútený pod dojomom prvej Francúzskej revolúcie. Neodvislosť a neodstraniteľnosť sudcovská je zarúčená v ústave.

Všetko toto máme pred očami, keď si uvedomíme, že naše súdy požívaly veľkú autoritu už za prvej Československej republiky, nielen doma, ale aj v medzinárodnom zameraní. Náš Najvyšší súd bol fórom a autoritou váženou a ctenou nielen každým občanom štátu, ale bol pýchou každého slovenského a českého právnika. Som zato pevne presvedčený, že naše súdnictvo sa bude podobne vyvíjať tiež i v terajšej našej ľudovo-demokratickej Československej republike. Som o tom presvedčený, lebo nemáme len vôľu a lásku k veci, ale máme tiež i znamenitých a vhodných ľudí na zodpovedných miestach a na miestach, kde je toho treba. Viem, že naše súdy zodpovedne ich veľkej tradícii a sľubnej budúcnosti budú konať im sverené úkoly tak, ako im to nielen česť, svedomie a zákon káže, ale ako im to káže i pocit pre sociálnu spravodlivosť. Všetko toto platí aj na ľudové súdy. No, nikde sa nevybíjajú tak ľudské vášne, ako pri dnešných pomeroch,

keď sa tak často vybavujú osobné účty. Menovite pri sudcoch, ktorí pri každom rozsudku spravia si aspoň jedného nepriateľa. Bude zato ťažko, preťažko každému sudcovi, lebo strana, ktorá s rozhodnutím súdu nebude spokojná, bude sa môcť revanžovať tiež i udaním, áno anonymným udaním. A to je vec, o ktorej chcem povedať niekoľko slov. Posledne sme čítali v niektorých novinách, že udania možno povedať i anonymne. A toto je práve, čo nemožno nechať bez poznámky. Ako môže každý občan, menovite ale štátny a verejný zamestnanec, obzvlášť však sudca, už či z povolania, alebo laik, vykonávať jemu sverené úkoly, keď sa musí obávať, že ktokoľvek môže ho anonymne, teda beztrestne napadnúť, šliapať po jeho cti a pripadne tiež ohroziť jeho existenciu? Ako môže rozhodovať, ako neodvislý sudca, keď visí stále nad jeho hlavou Damoklov meč, že strana, ktorá spor prehrala, môže sa mu revanžovať, a to dôkladne revanžovať? Bratia, ja myslím že už po viac, ako po jednom roku od nášho oslobodenia musíme si uvedomiť, že tí sudcovia, úradníci, vôbec štátni a verejní zamestnanci, ktorí ešte dnes sedia v štátnej správe na svojich miestach, sú piliermi tohto štátu a národne a politicky spoľahlivými občanmi Československej republiky. (Potlesk.) (Povereník Dr. Husák: A kde sú kolaboranti?) Musíme si uvedomiť, že na základe anonymných udaní nemožno občanov tohto štátu opäť a opäť preverovať. Raz musí prestať strach u každého, či po najbližšom anonymnom udaní ostane, alebo neostane na svojom mieste. Žiadame od každého občana tohto štátu, aby sa celou dušou a vervou zapojil do vybudovania našej Republiky. Ako môžeme však žiadať 100-percentnú prácu od ľudí, ktorí nevedia, či po najbližšom anonymnom udaní nebudú vyložení tiež so svojou rodinou na ulicu?

Bratia, musíme sa držať štyroch základných slobôd, hlásaných prez. Rooseveltom: 1. Slobody slova a prejavu všade na svete. 2. Slobody každého človeka vyznávať Boha po svojom všade na svete. 3. Vyslobodenie z núdze. 4. Zvlášť ale vyslobodenie zo strachu. – Tieto slobody musia byť základňou nášho sveta, tieť musíme dosiahnuť ešte hneď v našom pokolení. A zato, sotríme konečne výzvy na niektorých úradoch napísané: „Tu sa u-

dáva“. Nech v časopisoch neupozorňujú občanov, že možno podať listy anonymne, tiež anonymne oznámiť. Konečne sme v ľudovo-demokratickej Československej republike, toľkou krvou vykúpenej, kde každý občan musí stáť za tým, čo povie a čo činí. Musíme nadobudnúť toho presvedčenia, že ľudia, ktorí sú v dosahu našich súdov a ktorí sa prevínili za minulého režimu, sú už buď odsúdení, alebo je pozdvižená oproti nim obžaloba, alebo sedia za mrežami. Bratia! Neposudzujme Slovákov podľa anonymných udaní, posudzujme Slovákov podľa toho, ako sa zachovali v auguste 1944 (potlesk). Vtedy išli všetci Slováci, statoční, v ktorých bolo len trocha sily, nešiel len ten, ktorý ísť nemohol, alebo doma, prenasledovaný, sa ukrýval. A všetko toto si spomeňme, keď sa vzájomne preverujeme a posudzujeme. Tiež si spomeňme na to, keď ešte raz chceme preverovať našich sudcov, úradníkov, dôstojníkov, poddôstojníkov, vojakov na základe anonymných udaní. Anonymne udávali vývrheľovia ľudskej spoločnosti u germánskeho gestapa, anonymne neudáva slobodný občan oslobodenej ľudovo-demokratickej Československej republiky. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Dr. Ivan Horváth:

Ako ďalší má slovo pán člen Rady Žingor.

Člen SNR Viliam Žingor:

Slávna Slovenská národná rada! Pred rokom na tomto mieste Slovenská národná rada, majúc na zreteli šťastný a budúci osud slovenského národa a Československej republiky, usniesla sa na nariadení o potrestaní vojnových zločincov a kolaborantov a o zriadení ľudového súdництва. Dnes nám prichodí zistiť praktické výsledky tohto neobyčajne dôležitého nariadenia a posúdiť tak životaschopnosť nášho národa, prípadne skritizovať činnosť a zodpovednosť niektorých verejných jeho predstaviteľov. Keď uvážime jednoročné výsledky ľudového súdництва, nemôžeme si nepriznať, že sme boli veľmi málo dôslednými a tvrdými v tomto najdôležitejšom kladení základov šťastnej budúcnosti národa a Republiky. Kto je vinníkom a koho brať na zodpovednosť za oprávnenú nespokojnosť národa v tomto smere? Každý z nás nesie čiastočne zod-

povednosť za nedostatočné výsledky ľudového súdництва, lebo pri svojej dennej namáhavej práci za každú cenu mali sme venovať pozornosť činnosti ľudových súdov a poučovaniu nášho ľudu o dôležitosť, objektivitu a rýchlym rozhodovaní o vine alebo nevine tých-ktorých činiteľov. To sme alebo vôbec nerobili, alebo len nedostatočne. Dávali sme prednosť rôznym osobným a menej dôležitým záujmom, teda veciam, týkajúcim sa jednej osoby alebo skupiny, pred vecou spoločnou nám všetkým, bez rozdielu politickej, náboženskej, majetkovej a inej príslušnosti. Hlavnú vinu nesú však tí, ktorí sa chceli ukazovať veľkomyseľnými. Pod touto zdanlivou veľkomyseľnosťou často skrývali obavu pred otvorením, vystavením vlastnej mienky z príčin osobnej zbabelosti, alebo z vypočítavosti zaistovali sa pre každý prípad, kladúc si túto otázku, čo keby sa niečo stalo? Na jednej strane osobná rozhodnosť, bojovnosť, ktorá sa tak krásne u mnohých prejavovala v otvorenom boji s nepriateľom, náhle pohasla pred obavou, že nejaký zákerník pokúsi sa z tmy ohroziť život, pričom sa zabudlo na základné podmienky boja, že totiž každý prejav vlastnej nerozhodnosti a strachu má za následok stúpnutie odvahy nepriateľa, na druhej strane nešťastná špekulatívna rôznosť plytkých pováh, na vonok uhladených a inteligentných, v skutočnosti však príliš sebeckých, spôsobila u našej verejnosti atmosféru všeobecnej neistoty, nespokojnosti a oprávnenú nedôveru voči niektorým verejným predstaviteľom. Možno sme tvrdili, že koncom prvého povojnového roku zjavuje sa temer otvorené spájanie sa s nepriateľom v podzemí, pre záchranu strannícko-politickej väčšiny, čiže v detailoch pre záchranu vlastnej vysokej politickej, alebo inej funkcie, namiesto spravodlivého odsúdenia všetkých aktívnych účastníkov a prísluhovačov neblahdej minulosti a čestného a ušľachtileho, nikým a ničím nepoškvrneného záverečia. Ako sa dnes má pozeráť na náš verejný život zmračený vojak a partizán, ubídená a uplakaná vdova s jej sirotami, keď niekdajší ich nepriateľ, alebo spoluvinník vrahov, chodí si slobodne, dokonca s výsmechom na tvári, alebo keď ho stíha len mierny trest? Či sa nemá obracať v hrobe mŕtvy hrdina, keď jeho veľ-

ká, čestná obeť je prosto neuznávaná a jeho svetlá pamiatka je bezohľadne šliapaná rôznymi sebeckými kreatúrami? Ako sa má cítiť dnes statočný vojak a partizán, ktorý ešte pred rokom nasadzoval svoj život v boji za záchranu národa a za obnovenie Republiky, pričom znášal ťažké následky zimy a nedostatku, keď dnes často rozhoduje o jeho žiadostiach ten samý kolaborant, ktorý verne slúžil minulému režimu a zámerne tieto žiadosti zavrhuje, len aby si uchránil svoje miesto? Naproti tomu, títo udatní vojaci a partizáni často sú zákonom stíhaní pre rôzne drobné priestupky a verejne sa kritizujú ich nepatrné chyby, zavinené dlhotrvajúcim pobytom na fronte, zatiaľ čo tí, ktorí front vôbec nepoznali, alebo vôbec sa nezúčastnili národného odboja, nimi opovrhujú a odbavujú ich často otázkou, kto ich na front posielal. Keď takto ešte dnes možno tupiť opravdových národných bojovníkov, nemožno sa diviť, že títo nadávajú dnes i na viacmenej zaslúžilých predstaviteľov dnešného verejného života, pretože nesledujú dostatočne oprávnené požiadavky aktívneho bojovníka a nien, že sa mu mnoho ráz nesnažia pomôcť, ale časo zo stranníckych príčin súhlasia s jednaním svojich podriadených o odmietaní žiadostí bojovníkov. Lahko si možno vysvetliť, prečo tento prostý bojovník stále ešte myslí na automaty, keďže cíti, že nevládne ten poriadok, ktorý vládnuť má. Každý účastník národného odboja, ktorý nezakúsil slasť zimných bojov a v najhorších chvíľach ukrýval sa oddelene a ktorý ovláda dnes ten-ktorý verejný rezort, musí sa snažiť pochopiť bolesť beznohého a dokaličeného hrdinu, bolesť vdovy a jej sirot a z tohto vyplývajúcu základnú požiadavku ďalšieho zdarného vývoja, to jest odstránenie a prisne potrestanie všetkých väčších i menších kolaborantov, nesmie ľahkomyseľne sverovať osudy bojovníkov do ich rúk, ale musí sa jedine opierať o zaslúžilých a skutočných účastníkov odboja a z týchto si voliť svoj najbližší káder. Inak sa dopúšťa priamej zrady na preliatej krvi a musel by byť prosto odsunutý a neprípustený do vedenia národa a štátu, ba i potrestaný. V demokratickom štáte každý má právo hlásať presvedčenie, aké chce, keď ono neohrozuje štátny a národný záujem. Nemožno však nájsť dosť vhodný

výraz pohoršenia nad tým, keď za účelom získavania mandátov mlčky sa trpi reakcia, alebo dokonca zisťuje sa priame spojenie s touto. Podľa doterajšej praxe ľudových súdov zvláštnej pozornosti zasluhuje si okolnosť, že v prvom rade boli stíhaní a súdení drobní vinníci, zatiaľ čo vinníci väčšieho formátu zostávali mimo dosah vyšetrovania a odsúdenia. Tieto poznatky tešili sa zvláštnej priazni v určitých kruhoch, majú pravdepodobne možnosť chrániť sa väčšími materiálovými možnosťami. I keď drobný vinník nesie určitú vinu, predsa len jeho vina nedá sa prirovnať s vinou vyššie postaveného kolaboranta, pretože tu bol vo väčšine prípadov existenčný záujem, pre ktorý mnohý musel sa pridať na stranu okupantov, čo nemožno predpokladať u lepšie situovaných ľudí. Tito však na druhej strane majú možnosť sjednať si pre každý prípad alibi. V záujme spravodlivosti je treba v prvom rade stíhať tých, ktorí hrali na obe strany, pretože sú to oprávdiví ľudia bez chrbtovej kosti a vítaný je im každý režim, ktorý uchráni ich majetky a výsady. Nemožno budovať štát na takýchto obojživelníkoch, pretože u nich niet absolútneho národného cítenia a aj ich sociálne cítenie je veľmi často problematické. Vyššie postavený štátny príslušník musí byť vzorom pre svoje okolie, preto je nutné, aby ho stihol v prvom rade prísny trest, keďže svojím príkladom často svádza drobných neuvedomelých ľudí. Je známe ľudové porekadlo: „Aký pán, taký krám.“ Slovenskí partizáni regrutovali sa v prvom rade zo šikov drobných ľudí, preto týchto ľudí v prvom rade považujú za svojich a ich berú pod svoju ochranu a ak ide o drobné viny, tieto sa môžu preminúť, prípadne mierne potrestať. Rozhodne však odmietajú podporovanie, nestíhanie a odpúšťanie viny tým, ktorí si mohli za špinavý groš kúpiť rôzne ochranné doklady. Náprava sa musí začať od hora, lebo zas je známe ľudové porekadlo: „Ryba smrdí od hlavy.“ Vyjadrujú oficiálne stanovisko slovenských partizánov, pripojujem sa k schváleniu predmetnej novelizácie nariadenia o ľudovom súdnictve a potrestaní zradcov a kolaborantov, v pevnej viere, že pred ukončením druhého povojnového roku budú spravodlivo potrestaní a eskortovaní všetci ti, ktorí spôsobili hrozné straty na ži-

votoch v našich radoch a zapríčinili nesmierny ból a utrpenie nášho ľudu. Sedem miliónov padlých ruských bratov, viac ako poldruha milióna padlých juhoslovanských bratov, včítane strát bulharských, poľských, českých a slovenských dostačí, aby sme si uvedomili, aké veľké straty postihly Slovanstvo, ktoré neprejavovalo doteraz žiadne dobyvačné úmysly, len chránilo svoje a svojich. Budúca ochrana Slovanov a tým i Európy musí byť sverená len našim vlastným a nepoškvrneným rukám a musí byť podmienená správnym sociálnym poriadkom, ktorý je základnou podmienkou šťastného a zdravého života vôbec. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Dr. Ivan Horváth:

Ako ďalší má slovo pán člen Rady Kráľ.

Člen SNR Fraňo Kráľ:

Slávna Slovenská národná rada! Popri odôvodňovaní potreby novelizácie nariadenia o ľudovom súdnictve s hľadiska právneho, politického, sociálneho, humanitného atď., dovoľte mi láskave podprieť vec niekoľkými slovami so stránky kultúrnej. Nie, nevylučuje sa tu kompetentnosť, ako by sa to hádam na prvý pohľad zdalo, lebo pojmy pravda a spravodlivosť, ktorých nástrojom na hľadanie a uskutočňovanie má byť zákon, spadajú vo svojej čistej podstate v našej civilizácii s mnohými inými hodnotami pod nadradený pojem, ktorý nazývame kultúrnosťou. Áno, nám nestačí pre plnosť života vypestovaný um a mozog naplnený vedomosťami, ak tieto kvality nedoplňuje zošlachetné srdce, s citmi pre spravodlivosť, s láskou k pravde, so smyslom pre mravnosť — my by sme dnes nemohli hovoriť o kultúrnom človekovi či národe, ktorému by boli ľahostajné hanebnosti, ukrutnosti a bezprávia, napáchané v nedávnej minulosti na jednotlivcoch, národoch i na celom ľudstve defektnými individuami, asociálnymi elementami, amorálnymi živlami, zvrhlými fašistami. Áno, kultúrnemu človekovi by sa muselo dnes búriť svedomie a zalievať ho pocit hanby, keby sa všemožne nepričiňoval o potrestanie vinníkov za tie potoky slz a krvi, za tie vdovy a siroty, za tých olázaných a povraždovaných, za tie vypálené domy a zruinované zdroje živobytia, za tú biedu a útrapy,

čo nám tu zostaly dedičstvom po strašnej kataklizme fašistického besnenia. Ako by sme sa mohli úprimne v úcte skláňať nad hrobmi padlých za našu slobodu, keby sme nechali beztrestne šliapať ich vrahov po zemi skropenej krvou, ako by sme mohli s nefalšovaným súcitom mierniť bolesti trpiacich, keby sme dovolili ich katanom cynicky smiať sa do očí svojim obetiam?! Veď aké neznesiteľné situácie vyskytujú sa ešte i dnes, pred aké poburujúce skutočnosti nás každú chvíľu stavia denný život – a s akou trpkou nevoľou musí ne jeden z nás uvedomovať si sklamanie vo svojej viere, keď si v naivnosti, pri mäkkom srdci namýšľal, že si zločinci sami vstúpia do svedomia a budú sa pokorne kajať, že sa bez trestov napravia a budú sa usilovať odčiniť zlo, ktoré napáchali! Veru ani vidu, ani slychu po niečom takom u nich, ale skôr naopak, ešte zanovitejšia umiernenosť, ešte urputnejšia zafatosť, ešte trúfalejšie počiny, lebo našu shovievavosť nechápu a nechcú chápať ako dobrotu, ale skôr ako prejav slabosti, bojazlivosti, nemohúcnosti. Nenájdete medzi nimi hádam jediného, ktorý by sa cítil vinným, ktorý by oľutoval svoju nepeknú minulosť, ktorý by sľuboval napraviť sa, ale skoro každý z týchto tromfov – nie drobných zavedených ľudí, dá vám na vedomie priamo alebo nepriamo, že zotrúva v svojej umiernenosti, zatvrdlosti, skazenosti a že túži po neuskutočniteľných možnostiach pokračovať v prevádzaní svojich zvrhých túžob, po pomste, po odplate.

Nie, tu by bola márna každá dobromyseľná nádej, tu musíme prekaziť ďalšie urážanie spravodlivosti, tu treba ďalej prevádzať očistu nášho verejného života od skutočných vinníkov a previesť ju do krajných dôsledkov, tu treba vykoreňovať a vykynožiť i posledné pozostatky fašistického moru – aby sme si zachránili národ pred mravnou skazou a umožnili príkladmi výchovu našich budúcich pokolení v cti, šľachetnosti, mravnosti a vo vedomí, že podlosť, zrada na národe a zločiny, páchané na ľudstve, sa trestú, že pravda a spravodlivosť musia vždy nakoniec zvíťaziť nad nepravosťami a tupým násilím. Len tak zaslúžime si naozaj meno kultúrneho národa a len tak kultúrnym národom budeme môcť zostať i pre budúcnosť. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem ďalej slovo členke Národnej rady pani Šándorovej.

Členka SNR Olga Šándorová:

My, slovenské ženy máme úplne jasnú predstavu o plnení povinnosti v ľudovom súdnictve a je hanbou a nijako neodôvodnenou chybou, že dnes naše ľudové súdnictvo nefunguje tak, ako sa patrí na ľudovodemokratické zriadenie nášho štátu, ako je tomu v štátoch iných, napríklad v bratskej Juhoslávii, kde so zradcami, kolaborantmi, vedľa urobiť rýchly a jedine správny poriadok. Ani my nemôžeme nechať lpiť na našom národe tú škvrnu a potupu, že sme až dosiaľ nevedeli odsúdiť a potrestať fašistických vrahov a ich pomáhačov, ktorí usilovali o náš národ a jeho ľudské práva a o jednotnosť našej Československej republiky. Ako len môžeme trpieť medzi sebou, ba dokonca v samých úradoch ľudí, ktorí zapredali to najdrahšie, čo človek má, národ a vlasť, fašistickým zotročiteľom a stávali sa hitlerovskými miništrantmi?

Náš národ je plný spravodlivého hnevu proti týmto zapredancom, ktorým nič nebolo sväte, ktorí zo ziskuchtivosti kolaborovali a pre osobné výhody ničili našich mužov, bratov, synov, ba ani len ženy a deti nešetřili! Na nich lpiť krv miliónov ľudí, zavraždených a umučených v koncentračných táboroch Nemecka, Čiech, Slovenska a vo všetkých tých krajinách, kde fašistická beštia slávila svoje dočasné víťazstvo nad ľudstvom!

Naše dediny, ktoré statočne pomáhaly partizánskému hnutiu, boli ničené požiarom a ľud bol Nemcami ozbiňaný a vrhnutý do žarárov. Kto by nevedel o obetiach fašistického teroru, najmä na východnom a strednom Slovensku, kto by o nich nevedel, o ľuďoch, ktorí ostali bez prístrešia, o rodinách, ktoré navždy stratili svojich živiteľov, o matkách, ktorým sa už nikdy ich synovia a dcéry nevrátia?! Biedu a nedostatok pocifujú ešte i dnes deti po partizánoch a ilegálnych pracovníkoch, ale zato napriek všetkým týmto smutným faktom ešte stále je vidieť preverených kolaborantov, ktorí s najväčšou drzosťou sa už stačili operiť a zadovažiť si pozíciu v úrade, alebo inde nejakú výhodnú živnosť.

Akože títo ľudia sú osožní svojou prá-

cou národu a štátu?! Či „ďakujúc“ svojej kompetencii, nespomaľujú výkon v úradoch a tak aj beh celého štátneho aparátu? Či nerobia zrejme sabotáže a dokonca neotravujú nedôverou dobromyseľný ľud, ktorý prichádza z rôznych miest Slovenska v presvedčení, že už teraz v Bratislave bude mu porozumené pri vybavovaní jeho žiadostí, ale potom namiesto zodpovedajúceho vysvetlenia počuje iba mrzuté reči, okrikanie a postrkovanie s miesta na miesto. Tento nemožný spôsob jednania so stránkami volá stále po energickom zákroku! Veď keď odsudzujeme prísne povýšenecké chovanie sa niektorých štátnych zamestnancov, lebo každý verejný úradník javí sa predstaviteľom ľudovo-demokratického vládneho systému, má každý takýto jednotlivec nielen z ľudu pochádzať, ale aj ísť tomuto ľudu v ústrety v jeho potrebách, lebo v opačnom prípade národ nebude považovať výkonné orgány za svoje a nebude im ani dôverovať! Tie-to živly, ktoré znemožňujú rýchlu konsolidáciu pomerov na hocktorom úseku nášho verejného a hospodárskeho života, je treba nevyhnutne a čo v najkratšom čase odstrániť!

Ano, ženy, matky bojovníkov, ženy, zúčastnené v partizánskom hnutí, ženy-bojovníčky za krajšiu a lepšiu budúcnosť nášho národa, za jeho demokratické zriadenie, právom sa pýtame, akože sú potrestaní zločinci? Čo je s tými, ktorí zapríčinili toľko útrap hrdinským a za vlast obetavým matkám Sovietskeho sväzu, Juhoslávie, Bulharska, Španielska? Čo je s „übermenschmi“, ktorí v dobe najušľachtilejšieho rozbehu pokroku trúfali si posunúť vývoj ľudstva do čias otrockého feudalizmu, čo chceli zotročiť celé národy? Preč s týmito „übermenschmi“, ktorých je tu ešte dosť v Tatrách aj pod nimi, a ktorí využívajú benevolenciu našich úradov, môžu si kľudne cestovať z prác, kam sú pridelení, domov, stýkať sa s ľuďmi, a vediac po slovensky, majú príležitosť ešte aj dnes (a to pred voľbami) otravovať náš ľud. Naše ženy aj nedávno počas verejného prejavu v Poprade právom žiadaly, aby Nemci boli označení páskami tak, ako je to v Čechách, aby náš občan hneď vedel, s kým má do činenia. Je skutočne na čase, aby boli vysťahovaní tam, kam patria, ale aj s tými, ktorí ich chránia! (Potlesk.)

My, ženy, nezatvárame oči nad vážnymi zjavmi, s ktorými sa stretávame v našom verejnom živote a cítime sa rovnoprávnymi občanmi štátu a žiadame, aby sme tiež boli pribrané do ľudového súdnictva ako prísediace. Máme čo sa obávať, že malí zlodeji súdnení budú, ale tí veľkí zostanú, proti záujmom slovenského národa a Československej republiky!

Vážnosť ľudového súdnictva si žiada, aby bola nálezitá starostlivosť venovaná presnému sossbieraniu dôkazného materiálu. Treba pranierovať osoby, ktoré dávajú bumážky zradcom-škodcom národa, alebo za úplatu svedčia v prospech obžalovaného. Je treba zriadiť lietajúce ľudové senáty a vystrojiť ich všetkými nálezitosťami pre rýchle a spravodlivé prejednanie obžalôb.

Vo všetkom, v celej našej práci nám ide o to, aby sme boli dôstojnými nášho hansko-bystrického povstania, aby sme sa nemuseli hanbiť za nedôslednosť pred našimi osloboditeľmi, ktorí nefutovali svoje životy položiť za našu slobodu. Takto musíme pokračovať aj v ľudovom súdnictve, a preto navrhujem za Klub členov KSS Slovenskej národnej rady, aby návrh o novelizácii ľudového súdnictva plénum prijalo. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Keďže niet ďalších prihlásených, ukončujem rozpravu a udeľujem slovo pánu Dr. Brúhovi.

Člen SNR Dr. Jozef Brúha:

Slávna Slovenská národná rada! Odznelo tu niekoľko prejavov, že ľudové súdnictvo nesplnilo svoj úkol. Dovoľte mi, aby som pri tejto príležitosti tu analyzoval, prípadne osvetlil niektoré momenty, že nielen tá inštitúcia, ktorá je ako celok nazvaná ľudové súdnictvo, nesplnila svoje poslanie. Zabúda sa tu, že ide o inštitúciu širšiu, ako je súdnictvo. Nielen súdy nesú zodpovednosť za to, že nedosiahlo sa toho, čo sa žiadalo. Zabúda sa aj na to, že súdy ľudové nie sú súdy v plnom slova smysle, ako ich máme doteraz v ústave, že proste ľudové súdnictvo prinášalo nový moment, moment laický a že túto zodpovednosť zato, že súdnictvo nesplnilo to, čo sa od neho očakávalo, nesú nielen sudcovia, ale aj laici. Dovoľte, aby som tu zdôraznil, že prevážne laici nesplnili to, čo sa od nich očakávalo.

Pri tejto príležitosti bola nadhodená otázka sudcovskej neodvislosti. Z radosťou kvitujem, že všetky strany jednotne so osvedčili, že sudcovská neodvislosť je kardinálnou zásadou v našej ľudovej demokracii. (Potlesk.) Zásada táto aj v ľudovom súdnictve je, a musí byť zdôrazňovaná. Dovoľte, aby som tu ešte zas upozornil na to, že sa neuvažuje náležite o tom, že aj prisediaci sú sudcovia a že aj na nich sa vzťahuje sudcovská neodvislosť. Nesmieme zabudnúť, že naši sudcovia laici sú väčšinou ľudia prostí, ľudia, ktorí prvý raz v živote dostali mimoriadne ťažkú úlohu, súdiť podľa novej normy a dovoľte, aby som tu konštatoval, že norma tá nie je úplne na výške. Hneď od prvopočiatku bolo zdôrazňované, že norma, ktorá sa dáva laickému súdnictvu, musí byť čo najdokonalejšia, je celkom jasné, že aplikovať normu stručnú, rámcovú je veľmi ťažké, a že tá práca v prevážnej miere zostane na tom odborníkovi, na tom sudcovi a tu sa potom všetko vlastne otáča okolo toho sudcu a všetko zlo pochádza zo sudcu-odborníka. Názor tento, prosím, je mýlny, názor tento sa v našej verejnosti rozširuje, v našej verejnosti sa neprávom voči sudcom používa, a ja by som vás len prosil, aby ste v záujme našich sudcov zaujali voči nim také stanovisko, aké si sudcovia zaslужujú. Sudcovia v minulosti, sudcovia v prítomnosti, ale ja som presvedčený, aj v budúcnosti budú plniť svoje úlohy vždy tak, ako im to káže zákon, ako im to káže svedomie. Sudcovia prevážne vo veľkej väčšine za Slovenského štátu sa osvedčili, ako ľudia nestranní, ľudia, ktorí sa nedali do područia režimu, ľudia, ktorí sa cítili zodpovední za rozsudky, ktoré vyniesli. A ja môžem a rád konštatujem, že aj s tohto miesta to bolo kvitované, že väčšina sudcov sa chovala tak, že sa zato nikdy nemusí hanbiť. Nie je potrebné, aby pre jedného sudcu, alebo niekoľkých sudcov celý stav bol nepriaznivo posudzovaný. Sudcovia svojím postavením, svojím, by som povedal, nepochitickým životom, sudcovia, ktorí sú pomerne veľmi skromne odmeňovaní, sudcovia, ktorí nemajú nijakej možnosti vedľajšieho zárobku, tí sudcovia konajú len to, čo im káže zákon, to, čo im káže ich povinnosť, ale ja som presvedčený, že v ľudovom súdnictve konajú svoje povinnosti čo najlepšie.

Pokiaľ ide o neodvislosť prisediacich, ja by som chcel len zdôrazniť, akonáhle má naše súdnictvo skutočne byť na výške, to nie je otázka národných výborov, to je otázka nás, otázka strán, aby do súdov, ľudových, okresných, miestnych, či národných delegovali sme takých ľudí, ktorí sú mravne, politicky, charakterovo na výške a ktorí sa nedajú zlákať, neviem, či hrozbou, či nejakými úplatkami, či čímkoľvek iným, ktorí sú si vedomí toho, že ide o výkon, by som povedal, toho najdôležitejšieho v tomto prípade, o výkon spravodlivosti, o otázku svedomia. Veď dnes rozhodovať o tom, či niekoho odsúdime k smrti alebo nie, to nie je otázka malá a ja by som vás chcel uistiť o tom, že ľahko sa rozpráva na tribúnach, ľahko sa o tom píše, ale choďte do tej pojednávacej siene, dajte si predniesť ten materiál a potom rozhodujte. A ja som presvedčený, že mnohí z vás, ktorí dnes zaujimate taký dosť príkry postoj, by ste svoj postoj zmenili. Toto sú skutočnosti, ktoré vám hovorím z praxe. Niečo iného je, a ľahké je odsúdiť bez toho, aby som to prakticky vykonal, ale dostaviť sa potom pred ten súd a vyniesť ten rozsudok, to už je ťažšie. Teda neodsudzujte ani tých prisediacich, aj tí prisediaci majú veľmi ťažký úkol, o to ťažší majú úkol sudcovia z povolania. Pri výkone ľudového súdnictva na mnohých miestach sa stretávame s nedostojným vykonávaním spravodlivosti. Toho, čoho sme svedkami v rôznych mestách, že napríklad obhájca je vynesení zo súdnej siene, že určité skupiny nezodpovedných ľudí vniknú do pojednávacej siene so zbraňami, že donucujú súd a prisediacich, aby opustili miestnosť, že určité, by som povedal, vážne inštitúcie sa dajú prepožičať k tomu, že napíšu príписы na okresné ľudové sudy: „Mý si žiadame kategoricky odsúdiť určitých ľudí k smrti“, že proste toto nie je mysliteľné, je samozrejmé. A tu jedinou, a ja som presvedčený, že tou najdôležitejšou snahou nás všetkých musí byť, všetkých strán, všetkých organizácií, aby sme prispeli k tomu, aby všetci ľudia, ktorí vykonávajú ľudové súdnictvo, boli ľudia tí najkvalitnejší, aby sme prispeli k tomu, aby ľudové súdnictvo sa vykonávalo čo najdostojnejšie a aby sme prispeli k tomu, aby bolo skončené čo najrýchlejšie, lebo som presvedčený, takto obsadené ľudové

súdnicstvo splní svoj úkol, zadosťučiní spravodlivosti a takto vedené ľudové súdnicstvo prispeje veľkým, veľkým krokom k našej konsolidácii v každom smere. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kedže ďalších prihlásených niet, udeľujem slovo pánu zpravodajcovi, povereníkovi Dr. Júliusovi Viktorymu.

Povereník pre veci vnútorné Dr. Július Viktor:

Nakoľko som sa s pánom členom Rady Dr. Nádašim tu dohodol o jeho návrhu, takže v tom § 30 litera d), ods. 1, písmeno b) „alebo skutočnosti“, že toto slovíčko vystihuje to, čo on navrhoval doplniť, tým § 384 trestného poriadku, tak navrhujem, aby bola prijatá osnova tak, ako ju právny výbor prijal a predložil plénu Slovenskej národnej rady, lebo člen Slovenskej národnej rady Dr. Nádaši netrvá na svojom návrhu.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prikróčíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie návrhu pána zpravodajcu, nech zdvihne rukú! Je to jednomyselnosť. Vyhlasujem osnovu nariadenia za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Slávna Slovenská národná rada! Prosím, aby ste súhlasili s tým, aby sa piaty bod programu mohol prerokovať ako ôsmy bod programu, aby sme mohli prikróčiť k šiestemu bodu, to je k prerokovaniu zprávy právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka pre pravosúdie na vydanie nariadenia, ktorým sa zrušuje zákon o úprave niektorých pomerov podnikov, ktorých sídlo je mimo územia bývalej Slovenskej republiky. Zpravodajcami sú páni: Dr. Július Viktor a Ján Myjavec. Prosím pána povereníka Dr. Viktoryho ako prvého zpravodajcu, aby sa ujal slova.

Povereník pre veci vnútorné Dr. Július Viktor:

Slávna Slovenská národná rada! Predložená osnova nariadenia nám vracia ten stav, ktorý tuná v Československej republike bol a ktorý bol prerušený práve Slovenským štátom. Predložená osnova zavádza možnosť, aby firmy s centrálnami v Čechách, alebo opačne, firmy zo Slovenska mohli si zakladať filiálky na Slo-

vensku, alebo filiálky v Čechách, a nemusely robiť reprezentácie, lebo v tom prípade by to vyzeralo, ako by Slovensko voči Čechám bolo cudzinou. Žiadam v mene právneho výboru, aby osnova bola v predložennom texte prijatá.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo druhému zpravodajcovi, pánu členovi Rady Myjavcovi.

Člen SNR Ján Myjavec:

Slávna Slovenská národná rada! Predložená osnova nariadenia povereníka pre pravosúdie ohľadom zrušenia zákona o úprave niektorých pomerov podnikov, ktorých sídlo je mimo územia Slovenska, je len priamym zrušením zákona č. 89/1940 Sl. z. K obsahu tohto nariadenia, ako zpravodajca za hospodársko-sociálny výbor, nemal by som zvláštnych poznámok. Iba ak tú, že sa usniesol aj hospodársko-sociálny aj právny výbor, aby v čl. II. § 3 navrhnutá bola zmena a to, aby bolo vsunuté ako § 4 toto ustanovenie: „Zdanie reprezentácií, premenených na vedľajšie závody (teda filiálky), podľa tohto nariadenia bude upravené osobitne.“ Súčasne navrhujem tiež v smysle tejto dohody, aby článok III. bol zrušený a článok IV. bol považovaný ako článok III. Z dôvodovej zprávy pána povereníka jasne vysvitá, že ide o jednotnosť našich hospodárskych podnikov v celej Československej republike. Navrhujem preto, aby osnova v tomto znení bola prijatá a schválená.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu, kto sa hlási k slovu? Pán Dr. Čech.

Člen SNR Dr. Ján Čech (z lavice): Navrhujem iba formálnu štylistickú zmenu. Navrhujem, aby v nadpise miesto slov: „Bývalej Slovenskej republiky“ boli uvedené slová: „Mimo územia Slovenska.“

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Kedže nikto, udeľujem slovo prvému zpravodajcovi, pánu povereníkovi Viktorymu.

Povereník pre veci vnútorné Dr. Július Viktor:

Ten návrh, ktorý bol tuná pánom zpravodajcom za hospodársko-sociálny výbor

urobený, ten je už obsažený v návrhu predloženom, takže je vlastne tá osnova predložená tak, ako sme sa dohodli a ako ste vy navrhovali, že by mala byť doplnená. Prihovám sa za to, aby tam bolo: „Mimo územia Slovenska“, nie: „Bývalej Slovenskej republiky“.

(Medzitým bol povereník Dr. Viktory upozornený, že názov sa meniť nemôže, nakoľko je to názov zákona. Nato povereník Dr. Viktory vyhlásil, že názov sa meniť nebude a nemôže, nakoľko je to názov toho zákona 89/1940 Sl. z., ktorý sa zrušuje.)

Z toho dôvodu navrhujem, aby bolo pôvodné znenie prijaté tak, ako to je v texte.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Praje si slovo druhý zpravodaj?

(Člen SNR Ján Myjavec súhlasí s tým, aby text osnovy ostal v predloženom znení.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prikrôčime k hlasovaniu. Kto je za návrh pánov zpravodajcov, nech zodvihne rukul! Je to väčšina, vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikrôčime k prerokovaniu 7. bodu programu, to je zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu podpredsedu Slovenskej národnej rady Ladislava Holdoša na vydanie nariadenia, ktorým sa mení nariadenie č. 104/1945 Sb. n. SNR o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa.

Zpravodajcami sú páni: Dr. Jozef Brúha a Dr. Michal Faltán. Prosím pána Dr. Brúhu, ako prvého zpravodajcu, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Jozef Brúha:

Slávna Slovenská národná rada! Nariadenie Slovenskej národnej rady o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov a Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa, hoci bolo na dobu, kedy bolo vydané, na veľmi vysokej úrovni, predsa len časom sa zistilo, že sú tu určité nedostatky, určité okienka, ktoré umožňujú obchádzať toto nariadenie. Zistilo sa menovite, že osoby nemeckej a maďar-

skej národnosti si zadovážovali urýchlene cudzie štátne občianstvá a tak obchádzali toto nariadenie. Zistilo sa ďalej, že určité momenty, pokiaľ ide o príslušníkov týchto osôb a pokiaľ ide o príslušníkov zradcov a nepriateľov slovenského národa, je treba upraviť normatívne. Bolo preto potrebné prikrôčiť čo najskôr k novelizácii tohto nariadenia a tu právny výbor, keď dostal predloženú novelu, túto preskúmal, s hľadiska právneho doplnil, odstránil určité nejasnosti, určité zmeny rázu štylistického previedol, a berúc za základ rozhodnutie hospodársko-sociálneho výboru vsunul, stmelil a pripravil túto novelizáciu a v mene právneho výboru navrhujem, aby nariadenie tak, ako sa Vám predkladá, bolo prijaté.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo druhému zpravodajcovi, pánu Dr. Michalovi Faltánovi.

Člen SNR Dr. Michal Faltán:

Slávna Slovenská národná rada! Predsedníctvo Slovenskej národnej rady ešte minulého roku vo februári vydalo nariadenie, podľa ktorého má sa urýchlene konfiškovať pôdohospodársky majetok Nemcov, Maďarov, zradcov a nepriateľov. Toto nariadenie bolo už raz novelizované, a to v októbri, či v auguste minulého roku a to je už druhá novelizácia, ktorú tu prejednávame. Nariadenie o pozemkovej reforme má iste tak ďalekosiahly a tak historický význam, že nie je div, že ho už druhý raz meníme. Toto nariadenie má nielen svoj hospodársko-sociálny význam, ale jeho význam, ako už mnohokrát bolo zdôraznené, je celonárodný a celoštátny, pretože sa vychádza z toho, že slovenské národné práva a bezpečnosť Republiky nemôžu byť zatiaľ úplne zabezpečené, dokiaľ všetka slovenská pôda nebude patriť slovenským roľníkom. (Potlesk.) V doterajšom výkone pozemkovej reformy vyskytli sa určité nezdravé zjavy. Vytýkalo sa predovšetkým, že nariadenie o pozemkovej reforme má príliš ťažkopádny, príliš byrokratický konfiškačný postup a ďalej, hoci intencia zákona bola konfiškovať všetku nemeckú, maďarskú a nepriateľskú pôdu, predsa len litera nebola tak presná a samozrejme, rôzni špekulanti nachádzali zadné dvierka a chceli uniknúť zpod konfiškácie. A

preto predmetná osnova tomuto chce zabrániť tým spôsobom, že sa uvádza, že sa konfiškujú majetok osobám nemeckej, maďarskej národnosti, bez ohľadu na štátnu príslušnosť. Ako tu už bolo povedané, boli prípady, kde si maďarskí grófi alebo Nemci zadovážovali cudzie štátne občianstva a oháňali sa potom tým, že už nepodliehajú pod konfiškáciu. Súčasne sa tu rieši rozpor, ktorý bol v nar. č. 104/1945, pokiaľ ide o konfiškáciu pôdy Maďarov. V nar. č. 104 sa hovorilo, že sa konfiškujú Maďarom, pokiaľ nie sú nepriatelia, len nad 50 ha, avšak v ďalšom odstavci bolo povedané, že za nepriateľa je považovaný každý Maďar podľa nariadenia č. 50/1945 Sb. n. SNR. A preto tento rozpor novelizácia rieši tým spôsobom, že sa vyslovuje konfiškácia maďarskej pôdy, avšak prikazuje sa Sboru povereníkov vydať nariadenie, podľa ktorého sa má určitá skupina demokraticky smýšľajúcich Maďarov vyňať zpod konfiškácie, najviac však do výmery 50 ha. Ďalšia novota je tá, že v nar. č. 104/1945 Sb. n. SNR sa hovorilo, že sa nekonfiškujú pôdohospodársky majetok osobám nemeckej národnosti, ak sa tieto zúčastnili činne na protifašistickom boji. Vsunujeme tu ešte, aby sme urovnoprávnili aspoň Nemcov s Maďarmi, týchto antifasistov, vsunujeme tu slovíčko, že sa nekonfiškujú pôda antifasistom aktívnym, pokiaľ sú maďarskej národnosti. Čo je podstatnou novotou navrhovanej novelizácie, je skrátenie konfiškačného postupu. Konfiškácia sa prevádzala doteraz tak, že konfiškačný návrh podávaly miestne národné výbory cez okresné národné výbory na Povereníctvo pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, ztadiaľto to išlo do spoločnej komisie, skladajúcej sa zo zástupcov Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu a Povereníctva pre vnútro a potom na rozhodovanie Predsedníctvu Slovenskej národnej rady. Boli prípady, že skutočne tento postup sťažoval urýchlené prevedenie konfiškácie a preto, teda i z týchto dôvodov, v novelizácii sa navrhuje, že konfiškáciu majú prevádzať konfiškačné komisie, ktoré sa skladajú z dvoch zástupcov Povereníctva pre pôdohospodárstvo, z dvoch zástupcov Povereníctva pre vnútro, predsedu menuje Sbor povereníkov na návrh Povereníctva pre pôdohospodárstvo. Toto je stále komisia a táto si

priberie v každom okrese pri rozhodovaní ešte jedného zástupcu zo Sväzu roľníkov, jedného zástupcu Sväzu partizánov, jedného zástupcu SVOJPOV-u, jedného zástupcu SPROV-u a jedného zástupcu Okresnej roľníckej komisie a celú Radu okresného národného výboru. Tieto orgány majú potom s konečnou platnosťou rozhodnúť o konfiškácii pôdy Nemcov, Maďarov, zradcov a nepriateľov. Dôvody sú iste aj tie, že pri doterajšom konfiškačnom postupe boli obídené ľudové orgány pri rozhodovaní – národné výbory a okresné národné výbory. A keď to srovnáme s tým postupom, aký je pri ľudovom súdnictve, vidíme, že je to nespravodlivé, aby ľudové orgány mohli rozhodovať o živote a smrti zradcu, nepriateľa, ale nemohli rozhodovať o konfiškácii prípadne jeho majetku. Ďalší dôvod, ktorý hovoril za toto opatrenie, je ten, že na tvári miesta konfiškačná komisia najskôr, najrýchlejšie a najbezpečnejšie zistí, či skutočne ide o Nemca, Maďara alebo zradcu. Týmto komisiám sa súčasne ukladá, že majú previesť konfiškáciu najpozdšie do konca tohto roku. Komisiám majú byť pri výkone ich právomoci nápomocné všetky orgány štátnej a verejnej správy a ľudové súdy. Ďalej, aby sa zabránilo tomu, aby neunikaly konfiškácii tie majetky, ktoré jej pôvodne podľa ducha pôvodného nariadenia podliehali, totižto niektorí kolaboranti, Nemci a Maďari prepisovali rýchle svoje majetky na svojich príbuzných, na svoje ženy a na svoje deti, rozširuje sa konfiškácia aj na pôdohospodársky majetok rodinných príslušníkov v priamej línii – manžela a manželky, pokiaľ tento bol na nich prevedený po 29. septembri 1938. Dáva sa však možnosť konfiškačným komisiám vypustiť pre tieto osoby majetok do 50 ha, v prípade negatívneho vybavenia môže sa dotýčná osoba odvolať na Sbor povereníkov, ktorý rozhodne s konečnou platnosťou, či sú tu dôvody, či je slušné a morálne, aby sa týmto rodinným príslušníkom, alebo manželke, alebo manželovi vypustil majetok, najviac však do 50 ha. Ďalšou podstatnou novotou navrhovanej novelizácie je to, že sa určuje výmera najvyššie možná pre pridel ovocných záhrad a vinohradov do 2 ha. Ďalej sa zvyšuje prípustná výmera pre pridel lesa pre obce, lesné spoločenstvá alebo lesné druž-

stvá z doterajšej výmery 50 na 100 ha. Súčasne sa v predloženej novele navrhuje rozšíriť kategóriu oprávnených uchádzačov o absolventov nižších hospodárskych škôl. Ide totižto častokrát o prípady, že synovia neroľníckych rodín, lesníkov, alebo iných, išli na hospodársku školu a chceli by hospodáriť, avšak nespadajú ani pod jednu z doterajších kategórií, nie sú pôdohospodárski robotníci, nie sú deputátnici, ani maloroľníci. Aby sa umožnilo i týmto získať pôdu, v navrhovanej osnove sa hovorí, že osoby, teda absolventi nižších hospodárskych škôl, môžu dostať pridel do 10 ha ornej, alebo 15 ha pôdy vôbec. Ďalšou podstatnou novotou novelizácie je to, že sa osobám uprednostným, partizánom, vojakom zahraničného i domáceho odboja, pokiaľ sú invalidi, vdovám a sirotám po nich, pridelí pôda bezplatne. Myslím, že tu sa nemusíme obávať ani toho **alovička** bezplatne, že sú tu všetky morálne i politické dôvody dať tým, ktorí obetovali svoje zdravie alebo životy za našu slobodu a obnovenie Republiky, dať im ten majetok bezplatne. (Potlesk.)

Toto sú podstatné novoty navrhovanej novelizácie. Ja si dovoľím teraz len dodatočne navrhnúť zmenu niektorých paragrafov, a sice v čl. I., ods. 3 má znieť takto: „Konfiškácii podliehajú aj vlastnícke podiely pôdohospodárskych majetkov rodinných príslušníkov v priamej linii a manžela (manželky) osôb uvedených v ods. 1., pokiaľ boli na nich z týchto osôb prevedené po 29. septembri 1938.“ Vypúšťa sa tam posledná veta. V tom istom článku ods. 7. má znieť takto: „O tom, ktoré osoby treba považovať za osoby nemeckej, či maďarskej národnosti (ods. 5.), alebo za zradcov alebo nepriateľov slovenského národa (ods. 6.), o tom, či účastinné a iné spoločnosti a právnické osoby spadajú pod ustanovenia ods. 1., písm. d) alebo e), ako aj o tom, či možno pripustiť výnimky podľa ods. 3. alebo 4. rozhodne najneskôr do konca roku 1946 konfiškačná komisia (v ďalšom texte Komisia).“ V čl. I., ods. 8, má znieť takto: „Stálymi členmi komisie sú predseda, ktorého menuje Sbor povereníkov na návrh Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu, dvaja zástupcovia Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu a dvaja zástupcovia

Povereníctva pre veci vnútorné. Ďalšími členmi v jednotlivých okresoch sú: všetci členovia Rady príslušného okresného národného výboru (Správnej komisie), po jednom zástupcovi Jednotného sväzu slovenských roľníkov, Sväzu slovenských partizánov, Sväzu vojakov slovenského národného povstania, Sväzu protifašistických väzňov, Sväzu zahraničných vojakov, Okresnej roľníckej komisie. Zástupcu organizácií, uvedených v predošlej vete, vysielajú príslušná okresná odbočka, ak takej niet, príslušné ústredie. Komisia rozhoduje v sídle okresného národného výboru, v obvode ktorého sa nachádza konfiškácii podliehajúci majetok. Predseda svoláva komisiu podľa potreby. Komisia je usnášania schopná za prítomnosti nadpolovičnej väčšiny a rozhoduje väčšinou prítomných hlasov. Predseda nehlasuje, len pri rovnosti hlasov rozhoduje. Ak o tej istej osobe rozhodne komisia v rozličných okresoch rozdielne, o konfiškácii rozhodne s konečnou platnosťou Sbor povereníkov. Ďalej v čl. II. ods. 1. má znieť takto: „Ak pôdohospodársky majetok, podliehajúci konfiškácii, patrí vlastníckym právom osobe nemeckej alebo maďarskej národnosti, alebo osobe uvedenej v § 1. ods. 6., môže jej manžel (manželka), alebo deti a to vlastné, alebo osvojené, ak sú slovenskej (slovanskej) národnosti, majú, alebo nadobudnú československé štátne občianstvo, podľa ústavného dekrétu prezidenta republiky č. 33/45 Sb., alebo osoby uvedené v § 1 ods. 3., ak nespadajú pod ustanovenia § 1. ods. 6., žiadať, aby tento majetok, najviac do výmery 50 ha, nebol konfiškovaný. Ak žiadateľ vlastní poľnohospodársky majetok konfiškácii nepodliehajúci, treba výmeru tohto majetku započítavať do maximálnej výmery 50 ha, uvedenej v predchádzajúcej vete.

S týmito zmenami prihovám sa, aby slávna Slovenská národná rada prijala návrh novelizácie nariadenia o pozemkovej reforme v plnom znení. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu a udeľujem slovo prvému prihlásivšiemu sa členovi Slovenskej národnej rady, pánu Žiakovi.

Člen SNR Andrej Žiak:

Slávna Slovenská národná rada! No-

velizácia nariadenia o konfiškovaní pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, zradcov a nepriateľov, prichádza v čase, keď robíme posledné prípravy k tomu, aby sme na základe dobre pripraveného plánu a dohody s maďarskou vládou uskutočnili presun obyvateľstva maďarskej národnosti zo Slovenska, výmenou za našich Slovákov, ktorí sa rozhodli vrátiť sa do svojej vlasti.

Dovoľte mi, aby som tu podal krátky prehľad o činnosti Československej presídľovacej komisie v Maďarsku, kde mám česť zastávať funkciu vedúceho propagačného oddelenia.

Veľké dielo presídlenia Slovákov z Maďarska, na ktoré sa podujala Československá republika uzavretím dohody o výmene obyvateľstva s Maďarskom, zaslúži si zmienky v Slovenskej národnej rade. Od uzavretia dohody s Maďarskom a najmä od nástupu Československej presídľovacej komisie v Maďarsku, celý náš slovenský verejný život s náležitou pozornosťou všimol si akciu presídlenia Slovákov z Maďarska. Povedomý národovec a verný občan Československej republiky chápe, čo znamená pre slovenský národ návrat Slovákov z Maďarska, čo znamená ich záchrana pred istou národnou smrťou a zároveň chápe aj význam vysídlenia, presťahovania Maďarov z Československej republiky do Maďarska, čím sa Československá republika zbaví menšiny, na ktorú ani v dobrých, ani v kritických dňoch národa a Československého štátu nemožno spoliehať.

Podľa smluvy, uzavretej medzi Československou republikou a Maďarskom, Československá presídľovacia komisia započala svoju národne-uvedomovaciu prácu v Maďarsku 4. marca 1946. Obdobie verejnej propagačnej práce bolo v smluve vymedzené na 6 týždňov, trvalo teda do 14. apríla 1946. Osídľovací úrad pre Slovensko s vedúcimi Československej presídľovacej komisie pred nástupom tejto, pokiaľ to krátky čas dovolil, učinili svedomitú prípravu. Zorganizovali sbor pracovníkov z učiteľov, kňazov, profesorov, osvetových dôstojníkov, lekárov, redaktorov, vysokoškôľákov, pomocných úradníkov, odborníkov v doprave a v zásobovaní. Títo pracovníci oboznámili sa s obsahom a metódou práce na osobitnom kurze.

Pod vedením vládneho splnomocnenca Dr. Daniela Okáliho, Československá presídľovacia komisia má ústredie v Budapešti a 17 oblastných úradov je umiestnených v rôznych mestách Maďarska, ktoré sú v strediskách krajov, obývaných Slovákmí. Zaokrúhlene 300 ľudí pracovalo medzi našimi slovenskými bratmi v Maďarsku v priamej uvedomovacej práci a s tými, čo pracovali v pomocných službách, v doprave, hospodárstve, administratíve, bolo nás do 700. Prípravu na prácu nám medzi rodákmi v Maďarsku veľmi robil Antifašistický front Slavjanov. Začiatky práce boli ťažké. Naši rodáci s hľadiska národného uvedomenia boli školou, kostolom, maďarským úradom a žandárstvom natoľko utlačení a maďarizáciou národne ubití, že na počiatku práce sme zistili smutnú skutočnosť a nevýhodu v československo-maďarskej smluve, že totiž 6 týždňov verejného uvedomovania medzi Slovákmí v Maďarsku je veľmi neúmerne krátky čas oproti vyše 100 ročnej dôkladnej a zámernej vedenej maďarizácii. Nie 200-300 ľudí, ale tisícky a desaťtisícky ľudí, kňazov, učiteľov, úradníkov, žandárov a rôznych činiteľov hospodárstva a iných sektorov pôvodu maďarského a žiaľbohu, značnej časti odrodilých Slovákov pôsobilo na úplnom odnárodnení a pomaďarčení Slovákov v Maďarsku. Nie div, že na mnohých miestach stretli sme sa s úplnou národnou ľahostajnosťou. No, stretli sme sa v niekoľkých oblastiach s prejavmi úprimného národného povedomia a radosti, že slovenská otčina nezabúda na svoje deti. Slovenské postavy, akými sú predseda Antifašistického frontu Slovanov Francisci, podpredseda Horák, báta Beňo zo Slovenského Komlóša a mnoho, mnoho iných, ktorých maďarské hrozby nesklonily a dary nesviedly, zaslúžia si z našej slovenskej strany prejavy najhlbšieho uznania za svoju vernosť slovenskému rodu. (Potlesk.)

Od začiatku práce nadväzovali sme srdečné styky s ruskou armádou a jej styčnými dôstojníkmi, ktorí nám prispeli k práci účinnou bratskou pomocou, na ktorú nikdy nezapudneme. (Potlesk.) Možno povedať: okrem kraja v kompaktné Slovákmí obývanom v priestore Pitvaros - Tótkomlós - Békéscsaba - Szarvas, kde sa slovenské slovo udržalo ži-

vé a okrem niekoľko obcí v širokom budapeštianskom okolí, kde sa javia účinky uvedomovacej práce AFS a predtým Strany Slovenskej národnej jednoty, stretli sme sa vo väčšine s neuvedomeľými, národne podloženými masami Slovákov.

Pracovníci v oblastiach, i činitelia v ústredí s priamou národnou apoštolskou horlivosťou pracovali, hľadali prístup k slovenským srdciam, od osoby k osobe a na verejných shromaždeniach. A s touto láskou k veci pracujú dodnes pri súpise Slovákov.

Propagačná činnosť mala složky, a to živé slovo, tlač, umelecké súbory, rozhlas v Budapešti, a napokon organizované zájazdy Slovákov z Maďarska na Slovensko. Osobný styk v rodinách, na divadelných predstaveniach, na koncertoch, a potom na verejných shromaždeniach, pôsobil mohutne a bezprostredne. Štatisticky nie sú zachytené návštevy v rodinách, menšie shromaždenia, no číselne vyjadrená námaha pri organizovaní verejných shromaždení, ktorých bolo v 133 obciach 227, s úhrnným počtom 100.000 poslucháčov, 60 koncertov v 46 obciach s 37.000 poslucháčmi, 81 divadelných predstavení v 62 obciach s 50.000 účastníkmi, 170 kinopredstavení v 113 obciach s 53.000 účastníkmi. To všetko svedčí o láske k veci u tých, ktorí pracovali medzi našimi bratmi v Maďarsku. Vážnosť práce Československej presídľovacej komisie svojou návštevou a zo slovenských sídc úprimne mienenými prejavmi poprední činitelia nášho politického a duchovného života veľmi podporili. A to menovite pán predseda Slovenskej národnej rady Dr. Lettrich, predseda Sboru povereníkov Karol Šmidke, podpredseda vlády Široký, biskup Dr. Osuský, povereníci: Dr. Kvetko, Dr. Husák, Dr. Štefánik, Novomeský, Ing. Fillo, Komzala, Dr. Beluš, ako i poslanci a členovia Slov. nár. rady, skupina odborárov, a iní, všetci prispeli svojou hrivnou k tejto krásnej práci. Slováci v Maďarsku v tých návštevách vidia, že sa slovenský ľud a drobný národný pracovník, ako aj významní poprední činitelia v našom slovenskom a československom politickom živote, zaujímajú o presídlenie Slovákov a vážnou svojho postavenia zaručujú, že Slováci z Maďarska prídu na Slovensko sku-

točné domov, zaručené budú mať podmienky nielen šťastného národného a kultúrneho, ale aj hospodárskeho a sociálneho života v Československej republike. Propagačná tlač, a to plakáty, brožúry, letáky, časopisy a knihy, napísané a redigované s láskou a pohotovosťou, vykonaly svoju úlohu dobre. Plakáty, najmä obrazové, vyjadrujúce pomery v našom hospodárskom a cenovom živote, pôsobily živo. Mimoriadne pôsobil plakát, na ktorom bola reč pána prezidenta republiky Dr. E. Beneša k Slovákom, ktorí boli na návšteve v Československu. Treba mať na pamäti, a dovoľím si to zdôrazniť, že hospodársky a sociálny stav obyvateľstva v Maďarsku je priamo hrozný. Slováci, ako súčiasťka obyvateľstva, sa mali práve tak zle, ako i Maďari. Na mnohých miestach snád i horšie. Len malé prípady: Robotník z jednej oblasti v Maďarsku zarobil týždenne 20.000.000 Pgö, keď v tom istom čase 1 kg zemiakov stál 3.000.000 Pgö, čiže za týždeň zarobil pre seba i celú rodinu na 7 kg zemiakov. Naši vinohradníci za pár pracovnej obuvi platili 2.5 hl vína. Sociálne a hospodárske pomery v Maďarsku priamo nútia uvažovať našich rodákov o výhode presídlenia. Nebyť základného znaku slovenského človeka, istej konzervatívnosti, lásky k pôde, číselne by sa výsledky prihlásených určite lepšie prejavili. Účinne nám pomáhali v práci noviny zo Slovenska, najmä „Národná obroda“, obrázkové prílohy, „Času“, „Pravdy“, detský časopis „Slniečko“ a časopis AFS v Maďarsku „Sloboda“, ktorý je úradným orgánom našej Komisie. Slovákom v Maďarsku dali sme 100.000 časopisov, brožúr, kníh, prebúdžali sme záujem o slovenskú knihu, pozorovali sme záujem o náboženskú literatúru a musím poznamenať, že pokiaľ žije slovenský národný cit v Maďarsku, je úzko spiaty s evanjelickým a katolíckym cirkevným a náboženským životom. Transcius a slovenský katolícky modlitebník a spevník udržaly nám Slovákov v Maďarsku pri národnom živote. Význam divadiel, spevokolov, rozhlasu, kín, v našej propagačnej práci, bol mimoriadne veľký. Akciu presídlenia bolo potrebné podložiť reálnym spôsobom. I najväčší idealista, ktorý nikdy na Slovensku nebol, prirodzene zaujíma sa o miesto, o životné, hospodárske podmienky, kam sa

má so svojou rodinou presťahovať a nájsť novú a šťastnejšiu životnú postać. Túto reálnu časť propagačnej práce sme vykonali usporiadaním dvoch zájazdov zástupcov Slovákov z Maďarska na Slovensko. Mnohí Slováci podľa výsledku tejto návštevy a zprávy očitých svedkov, rozhodli sa presídlieť na Slovensko. A musím poznamenať, že práve roľnícky stav, roľnícky živel pre toto presídlenie je ochotný vtedy, keď na vlastné oči sa presvedčí o podmienkach hospodárskeho života, o pôde, o dedine, o možnostiach jeho existencie na Slovensku. Zájazdy sa vydarili jednak preto, že boli dobre pripravené Osídľovacím úradom v Bratislave, jednak preto, že účastníkov naše domáce slovenské obyvateľstvo prijalo s nevšednou srdečnosťou, ale najmä preto, že účastníci-delegáti videli a potom potvrdili zprávy o pomeroch na Slovensku, ako o nich hovorili naši pracovníci a rečníci Presídľovacej komisie v Maďarsku. Delegáti vrátili sa do Maďarska spokojní, presvedčení a nadšení pre myšlienku presídlenia. Lebo hoci maďarské úrady korektné snažily sa plniť literu dohody proti všetkým našim podujatiam a proti celej našej práci, stálo maďarské obyvateľstvo, politické strany, kultúrne ustanovizne, písaly maďarské noviny proti našej celej práci. Usnášaly sa cirkevné sbory, protiakcie podnikali biskupi, pomaďarčená inteligencia šramotila medzi našimi Slovákmi, farári kázali s kancľov proti nám, takže od začiatku našej práce borili sme sa s otvorenou i skrytou maďarskou protipropagandou, neraz naivnou, no často zlomyseľnou, ba podlou. Základné motívy proti-propagandy boli a sú: Amerika a Anglicko nesúhlasia s dohodou čsl.-maďarskou, maďarskí vojaci obsadia Felvidék, Slovensko bude od ČSR odtrhnuté a pričlenené k Rusku, na Slovensku je bolševizmus, Slovákov na hraniciach oberieme o majetok a odtransportujeme do Ruska na Sibir, atď., atď. Šovinistickí Maďari neštítia sa verejne urážať Slovákov, ba podnikajú i násilensť. V Bánhide maďarský rendőrség strieľal do našich rodákov, prihlásených na presídlenie. Len priateľskej ČA možno zasa ďakovať, že i v tomto prípade zjednala nápravu a pomohla našim rodákom. Slovákov, ktorí sa prihlásili na presídlenie, nútia k väčším povinnostiam pri dodávke obilia, dobytká

a uberajú im aj z tých dávok, ktoré sú aj tak nedostatočné na živobytie. Vedúce politické osobnosti zrovna štvú vo verejných prejavoch proti ČSR, proti prezidentovi Benešovi, osočujú naše demokratické zriadenie, napr. manifestáciu Slovákov v Budapešti, kde rečnili Dr. Husák a Ing. Filo, nazvali fašistickou manifestáciou. Výraz nevôle a odsúdenia takýchto spôsobov musím tmočiť na tomto mieste a upozorniť, že zakiaľ s našej strany výmenou obyvateľstva medzi Maďarskom a Českoslov. republikou chceme tvoriť podmienky pre slušné susedské nažívanie s Maďarskom a podmienky trvalého mieru, zatiaľ v maďarskom politickom živote na najvyššom mieste, v parlamente, hovorí sa proti nám veľmi bojovne. Práve teraz došla zpráva, že po dlhom odkladaní, veľkom štvaní proti nášmu štátu, konečne dnes maďarský parlament ratifikoval dohodu medzi ČSR a Maďarskom.

Ja prosím slávnú Národnú radu, jej členov a všetkých zodpovedných činiteľov Československej republiky, najmä vo vláde, aby mali oči otvorené, sluch zbystrený a stáli v pohotovosti, slušne, ale rázne odmietnuť spôsoby, akými Maďarsko pracuje proti obaľovanej dohodnutej akcii výmeny obyvateľstva a proti Československej presídľovacej komisii. Ak Maďarsko, štát porazený, a maďarský ľud, ktorý stáročia je ohnískom nepokojov, revolúcií a bojov v Európe, hľadá zastáncov medzi víťazmi, je potrebné, aby sme my s našou čestnou demokratickou minulosťou, s našou účasťou v zahraničnom i domácom odboji proti Nemcom a Maďarom v prvej, a menovite v druhej fašistickej vojne, v záujme pokoja zaistili si u našich sovietskych a západných spojencov také vyriešenie menšinovej otázky, ako si to podľa pravdy zaslúžime, a to presídlieť všetkých Slovákov z Maďarska do Československej republiky a presťahovať, odstrániť všetkých Maďarov z Československa do Maďarska. (Potlesk.)

Pri tejto príležitosti dotknem sa práve novelizácie nariadenia o pozemkovej reforme. Obidve tieto akcie a myšlienky veľmi úzko a tesne súvisia, nemožno jednu od druhej oddeliť. V obidvoch prípadoch pohnútkou k prevedeniu akcie bolo nám rozhodne tiež očistiť slovenský život od nežiadúceho cudzieho živilu a vytvoriť pre slovenský ľud predpoklady k zdarnému

rozvoju, nehatenému nijakými vonkajšími a vnútornými vplyvmi. Keď dnes máme rozhodnúť o tom, či postavíme Maďarov, ktorí vlastnia u nás pôdu, na tú istú základňu ako staviame Nemcov, musíme toto robiť zpod zorného uhla nášho rozhodnutia, sprostíť slovenský život od takých vplyvov, ktoré by aj v budúcnosti mohli vnášať určité rušivé prvky do nášho národného a politického života. A takýmto rušivým momentom vždy bude maďarská menšina na Slovensku. Netajíme, že v znárodňovacom procese nepoznáme a nechceme poznať žiadne kompromisy. Pamätáme sa na ústupky, ktoré sme v minulosti urobili Maďarom a Nemcom a vieme, že sme na ne veľmi ťažko doplatili. Týmto poučení, rozhodnutí sme znárodňovací proces na všetkých poliach nášho hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho života priviesť do dôsledkov a brániť naše národné a štátne záujmy. V tomto rozhodnutí chceme previesť dôsledne znárodnenie slovenskej pôdy, ktorá musí slúžiť jedine tomu, aby na nej zveľaďoval naše poľnohospodárstvo slovenský roľník, ako základ generáčného procesu nášho národa, ktorý jedine má zdravé predpoklady, aby tú konsolidáciu v národe pestoval. Do akej miery je toto naše snaženie a celý smysel novelizácie nariadenia č. 104/1945 Sb. n. SNR odôvodnené, vysvitá z výsledkov doteraz prevedenej konfiškácie pôdy na základe nar. č. 104/1945 Sb. n. SNR, podľa ktorého možno konfiškovať pôdu osobám maďarskej národnosti, pokiaľ neboli kvalifikované ako zradcovia a nepriatelia národa, len nad výmeru 50 hektárov. Už podľa tohto nariadenia, zo všetkej pôdy podliehajúcej konfiškácii vo výmere 477.000 ha, na Maďarov pripadá podiel 318.000 ha, na Nemcov len 131.000 ha a zvyšok na slovenských zradcov a kolaborantov. Nemáme ešte zistené, do akej miery sa tieto čísllice zmenia, keď sa Maďari postavia na ten istý základ posudzovania, ako staviame Nemcov. Ale isté je, že tento podiel Maďarov sa najmenej späťnasobní. Získame takto značné možnosti pre rozvoj nášho slovenského živlu na tej pôde, ktorá bola základom pre posilnenie maďarských snáh na našom území, jednak zbavíme sa v budúcnosti všetkých ďalších takých snažení, ktoré boli a sú inšpirované a vedené zo zahraničia, z Maďarska proti nám. Je

nesprávne, že hneď na počiatku, keď sme si utvárali náš pomer k Maďarom, nezažali sme toto nekompromisné stanovisko a treba nám ľutovať, že pri tvorení vládneho programu v Košiciach nedostalo sa honorovania tým hlasom, ktoré už vtedy zdôrazňovalo, že v našich slovenských pomeroch nemôžeme robiť rozdiely medzi Maďarmi a Nemcami a že na Slovensku maďarský problém pre Československú republiku je práve tak závažným problémom, ako v Českých zemiach problém nemecký. (Potlesk.) V poslednom čase presvedčili sme sa o tom, ako neúprimne stavajú sa Maďari a s nimi aj predstavitelia maďarskej vlády a maďarského verejného života k tým problémom, ktoré sú životnými problémami nás Slovákov a že všetky kroky, ktoré boli ochotní na základe dobrovoľných jednaní s nami v týchto veciach podniknúť, chápali len ako taktizovanie, získavanie času v domnení, že sa čoskoro naskytne príležitosť, aby všetko naše úsilie mohli zmariť, že čas pracuje pre nich, lebo časom, resp. odstupom času od vojnových udalostí zabudne sa na to, aký prínos znamenalo maďarské stanovisko a maďarská pomoc pre úsilie nacistického Nemecka v poslednej fašistickej vojne.

Som presvedčený, že rovnako máme názor, že maďarská menšina je rušivým živlom v národnom živote a v štátnom živote československom. A viem, že bude vždy avantgardou maďarských aspirácií v Dunajskej kotline. Porazené Maďarsko už v prvom roku po vojne, keď ešte nebolo času zabudnúť na to, že ho treba po Nemecku v prvom rade považovať za štát porazený a ako s takým s ním aj nakladať, odvážilo sa vzdor všetkým oficiálnym prehláseniam prísť s požiadavkami, ktoré znamenajú obnovenie úsilia svätoštetánskej ideológie; preto musíme oboznámiť celý svet so skutočnosťou, že niet rozdielu medzi nebezpečenstvom maďarským a nebezpečenstvom nemeckým a keď bol dôvod, aby sa odstránilo nebezpečenstvo nemeckej expanzie, musí byť dôvod odstrániť aj nebezpečenstvo, hroziace z Maďarska. (Potlesk.) Že Maďari na Slovensku nechcú zaujať slušné stanovisko k našim domácim veciam, vidno aj z toho, že v poslednom čase ukázali sa náznaky sabotážnych akcií práve v poľnohospodárskom odbore, že začali podnikáť akcie,

ktoré mohli, keby sme ich neboli včas zbadali, napríklad skákanie oziminy, obilia, ohroziť naše verejné zásobovanie a našu vyživovaciu situáciu. Nebezpečenstvo týchto úkazov a celého problému je práve v tom, že takýmto spôsobom môžeme byť vždy vystavení podobným akciám v našom najproduktnejšom južnom kraji, kedykoľvek by Maďari v Československej republike poslúchli pokyny, ktoré na takéto akcie dostanú zo zahraničia, v smysle všeobecnej, zvlášť maďarskej politiky. Toto je citlivé miesto nášho národného života. Ale nemôžeme a nesmieme pripustiť, aby sme v obrane našich národných cieľov mali takéto zraniteľné miesta. Reči a činy, ktoré odzneli v maďarskom parlamente v súvisе s ratifikáciou dohody o výmene obyvateľstva, nás pobádajú k najväčšej ostražitosti a opatrnosti a musia byť dôvodom, aby sme svoje stanovisko k Maďarom jasne a nekompromisne formulovali a tak isto vyniesli svoje rozhodnutie, klásť Maďarov na tú základňu, ako kladieme Nemcov, ako svojich nepriateľov.

K samému návrhu dovoľím si ešte poznamenať, že práca miestnych a okresných roľníckych komisií pri rozdelení pôdy často je v rozpore s nariadením, že vojaci Slovenského národného povstania, partizáni, účastníci zahraničného odboja, ilegálni pracovníci a pozostatí po týchto, pokiaľ sú spôsobilí a ochotní prevádzkať poľné hospodárstvo, majú byť pri pridelení pôdy uprednostňovaní. (Potlesk.)

No, naše miestne roľnícke komisie a okresné roľnícke komisie často zabúdajú na túto povinnosť uspokojiť predovšetkým týchto zaslúžilých uchádzačov. Upozorňujem na túto okolnosť a prosím, aby v novelizácii nariadenia č. 104/1945 Sb. n. SNR bolo zdôraznené pamätať na túto povinnosť a doplniť patričný článok ustanovením, že miestne roľnícke a okresné roľnícke komisie sú zodpovedné za prípadné porušenie povinností, alebo nedbalosť v tomto ohľade.

Napokon, keď končím, prosím, aby sme všetci jednotne, svorne, bez ohľadu na politickú príslušnosť postupovali v otázke riešenia maďarskej menšiny, ako pracujeme v Československej presídľovacej komisii v Maďarsku, kde bez akéhokoľvek rozladenia, ohľadu na politickú príslušnosť, skutočne dodržiavame zásady

Národného frontu. Veľké úlohy musia nájsť jednotných, svorných, politicky pevných. Presídliť Slovákov z Maďarska je úloha, akú nám história za storočia iba raz umožní. Kto chápe náš slovenský problém s hľadiska potreby zachrániť každého Slováka za hranicami pre národ, nemôže a nesmie nepochopiť, že v tomto prípade vedíme nekrvavú, ale mravne hlboko odôvodnenú vojnu na záchranu našich rodákov v Maďarsku, ktorým ak teraz nedáme pomocnú ruku, ak ich nedovedieme domov, za 10–20–30 rokov bude už neskoro. Dovoľím si ešte poukázať, že naša povinnosť nie je len v tom, Slovákov z Maďarska do 26. mája alebo do 26. júna na presídlenie napísať a potom presídliť, ale povinnosť práve tu doma všetkých činiteľov je, dať im tu šťastný, trvalý domov (potlesk), aby sme z nich nemali ľudí a občanov nespokojných. Všetci, ktorí sme im do duše a iste zo slovenského srdca hovorili, zaväzovali sme sa, že sa Československá republika o svoje deti, prinavrátené z Maďarska, skutočne postará. Nebojme sa vecí, ak sa národ kvôli tejto akcii hoci aj zadlží, ide o záchranu najvyšších národných hodnôt, ide o záchranu živých slovenských ľudí, našich rodných krvných bratov!

Prosím všetkých, už či sú ministri alebo povereníci, poslanci alebo členovia Rady, členovia okresných a miestnych národných výborov, aby na Slovensku robili psychologicky prajné ovzdušie pre prijatie našich bratov z Maďarska. Desatisíce týchto bratov nevidelo Slovensko, dôveruje nám, veria, že nielen národne, ale aj hospodársky a sociálne budú žiť na Slovensku, v Československej republike ľudsky dôstojne a šťastne.

Prisun 80.000 až 100.000 ľudí – doteraz je prihlásených na presídlenie vyše 70.000 ľudí – a to autami, vozmi a najmä železnicou, bude práca ozaj vyčerpávajúca. K tejto práci treba trpezlivosti a lásky, ale zdoláme ju, lebo verím, že zdoláť ju chceme. Úfam sa, že budeme ochotní nielen slovom, ale i skutkom dokázať svoju lásku k prinavráteným bratom. Podujme všetko, aby sme im pripravili šťastný domov v otčine, v jedinej domovine Čechov a Slovákov, v Československej republike.

Prosím slávnú Slovenskú národnú radu, aby moju prehľadnú zprávu o práci

Československej presídľovacej komisii v Maďarsku vzala na vedomie a v záujme veľkosti podujatia podnikla všetko pre zdarné a šťastné dokončenie diela presídlenia všetkých Slovákov z Maďarska do Československej republiky, zachrániť ich pred národnou smrťou, rozmnožiť rady Slovákov a zbaviť sa maďarskej menšiny, ktorá svojou prácou ohrožovala a ohrožuje náš vnútorný i vonkajší pokoj. Privolávam, vybudujme ľudovo-demokratickú Československú republiku bez Nemcov a Maďarov, ako rýdzy národný slovenský štát, šťastný domov všetkých Slovákov a Čechov! (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo členovi Rady pánu Pšeničkovi.

Člen SNR Arnošt Pšenička:

Slávna Slovenská národná rada! Novou roľníckou politikou, ktorú prevádza naša ústredná vláda a Slovenská národná rada, pomáha sa s kroku na krok, aby sa zdvihla životná úroveň na našich dedinách. Aj nariadením Slovenskej národnej rady ohľadne konfiškácie pôdy Nemcov, Maďarov a zradcov, zlepšuje sa stav na našich dedinách. Celkove na Slovensku pripadá na jedno naše hospodárstvo menšie 6-7 jutár poľa. Na druhej strane videli sme, že Maďari a Nemci vlastnili tisíce a tisíce jutár a tým samozrejme, že gnali náš roľnícky ľud. Ťažkú prácu, ktorú mali naši deputátnici na veľkostatkoch, bolo vidieť i na tom, že proste život našich deputátnikov bol nedôstojný. Dnes, keď niektoré parcelácie boli prevedené, myslím, že v skutočnosti javí sa tu nový život. Nariadením Slovenskej národnej rady ohľadne parcelácie skutočne sa pomohlo nielen deputátnikom, ale aj maloroľníkom, roľníkom, partizánom a zahraničným vojakom. Dnes dokázali títo, ktorí dostali pridelenú pôdu, že skutočne vedľa lepšie gazdovať na svojom, než gazdovali predtým veľkostatkárovi-Nemcovi alebo Maďarovi.

Podľa úradného hlásenia na Slovensku bolo doteraz zabrané cca 150.000 ha pôdy, z toho asi 80.000 ornej pôdy. Znamená to toľko, že do dnes obrovský majetok dostal sa skutočne do rúk našich roľníkov! Ako som už spomenul, že tam, kde skutočne parcelácia bola prevedená, naši roľníci a prídelcovia dokázali, že skutočne vedľa lepšie gazdovať, než predtým na

veľkostatku. Stavajú si nové domky, dobré hospodárstva a neostala ani piad' zeme, aby skutočne nebola obrobená. Tam, kde predtým veľkostatkár mal len 10-15 koní, dnes majú deputátnici 30-40. A skutočne dokázali, že nielen vedľa obrobiť zem, ale skutočne starajú sa aj o to, aby zásobovali naše zásobovacie úrady. A cez to všetko, že prídelcovia dokázali, že vedľa pracovať na pridelennej pôde, predsa tí, ktorým sa zabraly veľkostatky, nachádzali všelijaké zadné dvierka, či už na úradoch, či u jednotlivcov, ktorí proste ich podporovali v tom, aby dostali svoje veľkostatky nazpät'. Rôznymi špekuláciami veľkostatkári chceli presadiť, aby dostali veľkostatky nazpät', či už tým, že chceli získať nejaké cudzie štátne občianstvo, alebo tým, že chceli svoje veľkostatky prepísať na ženu, na deti a podobne. Mnohokrát stretávali sme sa s tým, že neboly rešpektované rozhodnutia miestnych roľníckych komisií, miestnych národných výborov a okresných národných výborov. V poslednej dobe hromadily sa na povereníctve tisíce žiadostí, ktoré tam nemohli ani vybaviť, lebo skutočne na to niekedy ani nestačili. A tu prichádza novelizácia tohto nariadenia, kde skutočne odstránia sa mnohé ťažkosti a nedostatky. Odstráni sa konečne aj to, že ten, ktorý dostal pridelenú pôdu, bude mať skutočne istotu, že tá pôda bude jeho. Ačkoľvek doteraz s láskou obrábal pôdu, nemal stále tú istotu, či pôda bude jeho, alebo či sa prinavráti Nemcovi alebo Maďarovi. Podľa novelizácie majú byť zriadené okresné konfiškačné komisie, v ktorých majú byť zastúpené povereníctva, ale hlavne okresné národné výbory, okresné komisie a najhlavnejšie, že tam budú zastúpení naši partizáni, zahraniční vojaci a ilegálni pracovníci. Tým predídze sa tomu, že v skutočnosti niekde miestne roľnícke komisie zabudly na týchto našich bojovníkov a tým, že priamo budú zastúpení v týchto komisiách, rozhodne, že bude spravodlivo parcelácia prevedená. Novelizácia konečne odstráni to najhlavnejšie, že konečne ten, ktorý dostal pridelenú pôdu, bude mať právnu istotu, že tá pôda bude jeho. Dodnes v Čechách tisíce a tisíce dekrétov bolo vydaných prídelcom a tí si spokojne pracujú na pôde a vedľa, že im pridelená pôda je skutočne ich vlastníctvom. Raz navždy

odstráni sa špekulácia veľkostatkárov, Maďarov a Nemcov. Raz musíme povedať, že pôda im bola zhabaná a nikdy viac ich nebude. Novelizáciou tiež sa zvyšuje výmer lesov, ktoré môžu mať obce. Z 50 ha zvýšil sa na 100 ha. Je to zdravý návrh, lebo naše obce skutočne chcú tiež mať nejaké menšie lesy, ktoré môžu v merítke obce obhospodarovaf. V novelizácii je tiež podotknuté, že tam, kde majú byť zriadené štátne veľkostatky, musí byť taktiež súhlas daný od miestnych národných výborov a od okresných národných výborov. To znamená, že sa nebude môcť stať, ako doteraz, že proste len poverenictvo rozhodovalo o tom, ktorý veľkostatok má byť štátny a ktorý byť rozparcelovaný. My všetci veľmi dobre vieme, že je to historické, keď skutočne dnes takúto novelizáciu ideme schvaľovať. Len jedno si prajeme, aby táto novelizácia bola skutočne rýchle uvedená do praxe, do života. To znamená, onedlho budeme oslavovať znova výročie národného povstania 28. augusta. Dokážme, aby do 28. augusta skutočne každý pridelca mal dekrét v ruke a mal istotu, že skutočne pôda je jeho navždy. (Potlesk.) Pričinné sa všetky politické strany o to, aby skutočne dňa 28. augusta, kedy bude výročie, skutočne každý tento roľník, pridelca, mal dekrét v rukách. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo členovi Rady pánu Bobříkovi.

Člen SNR Matej Bobřík:

Slávna Slovenská národná rada! Okolnosť, že za dobu niečo vyše jedného roka je potrebné už druhý raz pristúpiť k novelizovaniu nariadenia o konfiškácii pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, zradcov a nepriateľov slovenského národa, poukazuje na tú skutočnosť, že pôvodná norma, vypracovaná v dobe revolučného varu, ani po formálnej, ani po materiálnej stránke nevedela vystihnúť a zachytiť ten okruh národných záujmov, či už politických alebo hospodárskych, ktoré bolo treba zachytiť práve vzhľadom na veľké sociálne a politické problémy, ktoré sa mali a majú vyriešiť teraz, v čase hospodárskeho prerodu a v čase nutnosti vyriešenia politických problémov v záujme toho, aby bol

zabezpečený trvalý mier a pokoj v strednej Európe, pokiaľ, pravda, tieto skutočnosti môžu mať s hľadiska našich národných záujmov vplyv na vylúčenie akýchkoľvek akcií so strany nám nepriateľských živlov. Aby pokoj nebol a nemohol byť znova narušený v tom priestore, ktorý my obývame, a ktorý my považujeme za náš, na základe historických práv. Novela nariadenia č. 104/45 Sb. n. SNR má na základe skúseností, získaných pri praktickom prevádzaní tohto nariadenia, priniesť pohotovosť do formálneho prevádzania vlastného konfiškačného aktu, jednak určité materiálno-právne korektúry podľa potrieb, ktoré sa behom účinnosti a tak praktického prevádzania nariadenia ukázaly potrebnými vzhľadom na naše hospodárske potreby. Pokiaľ ide o osoby, ktorých pôda sa má konfiškovať z titulu previnenia oproti nášmu národu a štátu, novela rozšírila okruh týchto osôb o skupinu maďarskej národnosti, ktoré bývajú na území Československej republiky, ale aj mimo hraníc Československej republiky tým, že sa konfiškujú pôdohospodársky majetok týchto osôb, bez akéhokoľvek obmedzenia a výmeru, a prakticky stavíme teraz osoby maďarskej národnosti na roveň Nemcov. Takýmto spôsobom je vyslovená zásada, ktorú v našich vnútropolitických aj v zahraničnopolitických tendenciách chceme a musíme uplatňovať už aj vzhľadom na tendenciu, ktorá sa v poslednom čase objavuje so strany maďarských vládnych kruhov a vládnych činiteľov, ktorí vyvíjajú všemožné snahy, výdobytky nášho politického boja znehodnotiť. Nechcem sa týmto problémom naširoko zaoberať, považujem však za nutné zdôrazniť, že naše stanovisko k Maďarom, bez ohľadu na to, akého sú títo štátneho občianstva, musí byť vyhradené v tom smere, že ich považujeme za nepriateľov našich národných snáh a v záujme zachovania a zabezpečovania pokoja vnútri nášho štátu musíme sa postarať o to, aby maďarský živel nenadobudol tej hospodárskej moci, ktorá by niekedy mohla byť podkladom pre získanie aj moci politickej. Pokiaľ ide o formálnu časť konfiškačného pokračovania, zavádza sa novota v tom smysle, že sa zriaďuje konfiškačná komisia, ktorá bude s konečnou platnosťou v nesporných prípadoch rozhodovať o tom, ktoré

osoby treba považovať za Maďarov, Nemcov alebo zradcov a nepriateľov slovenského národa.

Je treba aj pri tejto príležitosti zdôrazniť okolnosť, že všeobecná situácia, nielen vnútropolitická, ale aj zahraničnopolitická diktuje nám, aby sme hľadali čo najsnadnejšie formy v záujme rýchleho a dokonalého zaistenia predpokladov pre zabezpečenie výdobytkov nášho národného úsilia, za ktoré sme obetovali toľko životov a toľko majetkových hodnôt. V tejto našej snahe musíme pokračovať tak, aby sa využila každá hodina v náš národný prospech. Preto je odôvodnené, ak sa prinášajú určité novoty do formálneho pokračovania, ktoré môžu ovplyvniť toto pokračovanie v pozitívnom smysle. Nedokonalosť ustanovení nariadenia č. 104/1945 Sb. n. SNR po tejto stránke sa pociťovala hneď v prvých časoch praktického prevádzania tohto nariadenia. Z prác, ktoré boli doteraz vykonané, dá sa uzatvárať, že úrady nemaly záujem brzdiť organizačné pokračovanie a podnikly sa všetky kroky, aby za daných technických možností a pri nedostatku v úrade zapracovaného personálu sa pokračovanie čo najviac zjednodušilo. Ak sa vyskytli nejaké prieťahy, tieto neboly zavinené rezortmi alebo ústrednými úradmi, ktoré boly do pokračovania zapojené. Ako ďalšia novota materiálnej časti nariadenia prináša sa ustanovenie, že z komplexov konfiškovaných lesov je možné prideliť spoločnostiam a družstvám do výmery 100 ha. Týmto vyhovelo sa hlavne obciam, ktoré sú odkázané na lesné hospodárenie, resp. doplnenie výmery svojich lesov, cieľom skonsolidovania pomerov obecného hospodárenia. Z doterajšej praxi sa väčšinou ukázalo, že požiadavky niektorých obcí nemohly byť rešpektované kvôli výslovnému zákonnému predpisu, ktorý pripúšťal, že sa obciam mohlo prideľovať najviac 50 ha lesov.

Slávna Slovenská národná rada! Pri tejto príležitosti musím veľmi jasne zdôrazniť, že my, členovia Demokratickej strany stojíme a chceme dôsledne uskutočňovať program Košickej dohody a v rámci tohto programu sme za dôsledné a nekompromisné prevedenie pozemkovej reformy a preto odmietame všetky útoky proti nám, ktoré boly v denej tlači

vedené v tom smysle, že Demokratická strana, alebo jej činitelia brzdlí pozemkovú reformu, alebo že by sa pozemková reforma prevádzala tak, aby sa chránily záujmy veľkostatkárov, alebo magnátov a grófov. Každé takéto obvinenie je krivým, lebo s programom našej strany nemá nič spoločného, naopak, naša strana vyvíja všetko možné úsilie v záujme toho, aby pozemková reforma bola správne a spravodlivo prevedená. Za to ochotní sme podporovať všetky snaženia a všetky opatrenia, ktoré sú prevádzané v záujme toho, aby sa pozemková reforma skutočne čo najskoršie a dôsledne previedla.

Sme presvedčení, že ani novelizácia normy nepomôže urýchlenu prevedeniu konfiškácie a rozdeleniu majetku, ak tu nebude poctivá snaha všetkých zúčastnených za správne a urýchlené prevedenie reformy a vieme aj to, že ani táto norma, ktorú dnes máme odhlasovať, nie je tak dokonalá, aby si nevyžiadala ďalších administratívnych opatrení v záujme toho, aby urýchlenie skutočne nastalo. Musím však zdôrazniť aj ďalšiu skutočnosť, že my v pozemkovej reforme nevidíme jediný prostriedok, ako zabezpečiť náš roľnícky ľud, a že v tejto reforme vidíme len jeden z prostriedkov, ktorým sa postavenie nášho roľníckeho ľudu má pozdvihnúť. Pre nás je jasné, že nestačí, aby sa roľníkovi pôda len odovzdala, ale že je potrebné starať sa i ďalej o to, aby jeho poľnohospodárske podnikanie bolo rentabilné. Sme toho názoru, že pozemková reforma musí sa previesť podľa nariadenia, v intenciách tohto nariadenia, aby sa vytvoril taký stav, aby poľnohospodárske podniky, ktoré sa cestou pozemkovej reformy vytvoria, boly takými jednotkami, z ktorých je zaručená rentabilita roľníckeho podnikania a teda, aby sa cestou pozemkovej reformy neprevádzala stranícka agitácia a táto neprevádzala sa tak, aby sa mohol uspokojiť čo najväčší okruh záujemcov bez ohľadu na to, aké národohospodárske škody týmto by vznikly. Okolnosť, že sa roľníkovi odovzdá pôda, ešte nijakým spôsobom nezaručuje to, že roľník bude môcť na tejto pôde hospodáriť tak, aby mal zaručený spravodlivý výnos, ak sa nepostaráme i o to, aby ceny poľnohospodárskych výrobkov boly primerané a úmerné cenám priemyselných výro-

kov. Vzhľadom na to, že i v osnove uplatňujeme zásadu, že musí nastať vyrovnanie v disparite medzi cenami priemyselných a poľnohospodárskych výrobkov, buď tak, že sa ceny poľnohospodárskych výrobkov zvýšia na takú úroveň, aby ony zaručovali rentabilitu pre náš pôdohospodársky sektor, alebo aby sa ceny priemyslových výrobkov snížili tak, aby sa disparita v tomto smere odstránila. Tak isto nástojíme na tom, aby bola zavedená prísna regulácia našej daňovej a mzdovej politiky, lebo nie je možné, aby verejnými farchami stalo sa podnikanie poľnohospodárske nemožným a absolútne nerentabilné. Sme za to, aby sa zaručily aj poľnohospodárskym robotníkom slušné mzdy, ktoré budú predpokladom slušnej výživy tohto robotníctva, preto treba však vytvoriť zdravé predpoklady, pokiaľ sa týka rentabilnosti podnikania v poľnohospodárstve, najmä pre malé a stredné hospodárske podiely.

Naša poľnohospodárska politika musí byť postavená na reálnych základoch, ak chceme, aby v našom poľnohospodárstve nastal zdravý vývoj a pokoj. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo pánu podpredsedovi Národnej rady Holdošovi.

Podpredseda SNR Ladislav Holdoš:

Slávna Slovenská národná rada! K problému prevádzania pozemkovej reformy bolo by možné a bolo by potrebné veľmi mnoho čo povedať. Pokiaľ ide o novelizáciu nariadenia č. 104/1945 Sb. n. SNR, ja chcem vyzdvihnúť predovšetkým tú okolnosť, že volanie širokých vrstiev, oprávnených uchádzačov o pôdu, našlo konečne odozvu a táto demokratická požiadavka, požiadavka spravodlivá, aby o konfiškácii a o prídeloch rozhodovali orgány našej ľudovej moci, že táto požiadavka dnes, po dohode reprezentantov našich politických strán, je splnená, a dnes plénum Slovenskej národnej rady má ju prijať.

Ja chcem v tomto súvisе podotknúť, že u nás na Slovensku značná časť pôdy, menovite na východnom Slovensku a v niektorých okresoch západného Slovenska, bola už rozparcelovaná na základe toho, že miestne roľnícke komisie podaly konfiškačné návrhy a prídelové plány týchto konfiškačných návrhov boli schválené Okresnou roľníckou komisiou. Nakoľ-

ko podľa platného nariadenia č. 104/1945 Sb. n. SNR takéto prídely nie sú v rozpore so zákonom, sú právoplatné. Roľnícke komisie pristupovali po určitom odstupe času samy ku prevádzaniu parcelácie. Bolo to menovite v tých prípadoch, kde majetky osôb, navrhovaných ku konfiškácii, zostávaly nekonfiškované, alebo po konfiškácii nerozparcelované po dobu šesť, osem a viacej mesiacov. Teraz sa domnievam, že treba, aby tento stav, ktorý nastal, totiž, že tam, kde Okresná roľnícka komisia schválila prídelový plán, tam, kde Predsedníctvo Slovenskej národnej rady usnieslo sa na konfiškácii týchto majetkov a tieto majetky boli rozparcelované, aby táto parcelácia bola dnes legalizovaná. Ja som bol informovaný o tom, že prejavujú sa určité tendencie, aby vlastníctvo takto rozparcelovanej pôdy stalo sa sporným. A je určitým rozporom práve, že majú to byť partizáni, zahraniční vojaci a povstaleckí vojaci, ktorí by mali byť použiti ako nástroj tejto politiky. Vytyka sa roľníckym komisiám, že vraj nebrali do ohľadu uprednostňovanie prídelcov z týchto kategórií. Ja, ako predseda zahraničných vojakov na Slovensku, chcem prehlásiť, že početní príslušníci čs. zahraničného odboja a tak isto početní partizáni a vojaci Slovenského národného povstania nachodili sa ešte v armáde v dobe, kedy na východnom Slovensku ihneď po prechode frontu, roľníci, aby zaistili výživu obyvateľstva, prechádzali do úžitku pôdy. Myslím, že my vojaci, ktorí sme ešte vtedy bojovali, môžeme s týmto postupom len súhlasiť. Veď tento postup, postup nebyrokratický a v zásade správny, bol v súhlase aj s našim bojom. Je to vidieť z toho, že takto postihnutí Maďari, Nemci i slovenskí kolaboranti mali menšie možnosti k tomu, aby výkon pozemkovej reformy hatili, alebo aby ho ohrožovali. Pokiaľ tu sú oprávnené sťažnosti partizánov, zahraničných vojakov, vojakov Slovenského národného povstania na to, že sa na ich žiadosť dosiaľ pôda im neprideliuje, ich oprávnené nároky treba uspokojiť tým, že z dosiaľ skonfiškovanej a nerozparcelovanej pôdy predovšetkým na južnom Slovensku, že sa im táto prideli. V tom súvisе považoval by som ale za potrebné, aby sa takýmto prídelom pôdy ako pre vojakov, partizánov, zahraničných voja-

kov a vojakov Slovenského národného povstania, aby sa tiež pamätalo na prideľy pre tých uchádzačov o pôdu, ktorí sa chcú kolonizovať z našich hornatých krajov na juh. Je to predovšetkým Liptov a Orava, kde naši roľníci tesnia sa v úzkych dolinách, kde postupne strácajú možnosti svojej existencie, kde dnes problém pašienkov je veľmi páčlivý a kde títo čakajú už mesiace a mesiace na to, aby ich žiadosti o osídlenie na slovenský juh boli vybavené.

Ja konkrétne navrhujem, aby plénum Slovenskej národnej rady usnieslo sa na tom, že sa ukladá Sboru povereníkov svoláť urýchlene zvláštne zasadnutie, výsledkom ktorého má byť uspokojivé riešenie páčlivého problému pašienkov hornatých krajov Slovenska, menovite Liptova a Oravy. (Potlesk.) Súčasne, že sa ukladá Sboru povereníkov, aby v tom súvisе pre-rokoval aj otázku vnútorného osídlenia obyvateľstva hornatých krajov Slovenska a aby sa Sbor povereníkov zaoberal konkrétne vybavením žiadostí 500 slov. rodín z Liptovskej Osady, Lúžnej, Troch, Revúc, o presídlenie na južné Slovensko, ako aj žiadostí o presídlenie obyvateľstva horno-oravských obcí.

Tak isto sa Sboru povereníkov ukladá podniknúť praktické opatrenia, aby vojnové škody vojnou postihnutých krajov boli urýchlene okresom, resp. obciam poukázané a aby už poukázané sumy z tohto titulu, pokiaľ sú ešte na viazaných vkladoch, boli uvoľnené. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem ďalej slovo pánu členovi Rady Švihrovi.

Člen SNR Pavol Švihra:

Slávna Slovenská národná rada! Vzhľadom na to, že urýchlené konfiškovanie pôdy kolaborantov, zradcov, Nemcov a Maďarov je nezbytné nutné a je to vlastne len uskutočnenie Košického vládneho programu, vítam predkladanú osnovu. Aby konfiškácie boli urýchlene prevedené a pôda spravodlivo rozdelená, k tomu má slúžiť i predložená osnova Slovenskej národnej rady o konfiškovaní a rýchлом rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa. Túto osnovu treba len vítať a schváliť, lebo má

za cieľ napraviť všetky krivdy, napáchané na malých roľníkoch, poľnohospodárskych robotníkoch a deputátnikoch, ktorí dosiaľ pracovali na cudzom a pre cudzích. Úspešná pozemková reforma, rýchlo a spravodlivo prevedená, donesie ukludnenie do radov našich roľníkov za predpokladu, že pôda prejde predovšetkým na tých občanov, ktorí vedia a chcú na nej pracovať, a to sú v prvom rade naši malí roľníci, poľnohospodárski robotníci a deputátnici. Pri tomto ale dovoľte mi, aby som menom slovenských roľníkov, tých, čo už pôdu vlastnia, alebo budú vlastniť pridelom z pozemkovej reformy, poukázal na to, že je bezpodmienečne potrebné, aby nielen pôda novým roľníkom bola prideľovaná, ale aby im tiež úpravou cien bolo zaistené rentabilné roľnícke podnikanie. (Potlesk.) A tu musíme chlapy si povedať do očí, že v tomto smere sme roľníctvu veľmi krivdili. Ak chceme krivdu na roľníctve napraviť, ak chceme ľudí udržať na pôde, musíme urýchlene ceny poľnohospodárskych produktov zvýšiť tak, aby sme disparitu cenovú medzi priemyselnými výrobkami a roľníckymi produktami urýchlene odstránili. Nejde nám o zvyšovanie cien roľníckych produktov, ale ide nám predovšetkým o spravodlivé vyriešenie tejto tak páčlivej otázky cenovej. Kosenie raží na zeleno na skrmovanie bude mať za následok nedostatok chlebovín, čo môže mať za následok nedostatok chleba.

Toto všetko sa robí preto, lebo ceny dobytky sú už upravené a zaisťujú rentabilný chov a preto mnohí roľníci radšej chcú udržať stav dobytky za cenu chleba, ktorý môže nášmu národu chybovať.

(Hlas: Za dvadsať tisíc kúpili a za tri tisíc predali.)

Z týchto príčin je potrebné, aby požiadavka Demokratickej strany o rýchle zvýšenie cien obilia a ostatných roľníckych produktov bola bezpodmienečne splnená a tým napravená krivda, spáchaná na našom roľníctve. Podotýkam, že netrváme na zvyšovaní cien, ale trváme na spravodlivom vyrovnaní cenovom, ktoré si iste náš usilovný, národne uvedomelý roľník plne zasluhuje. (Potlesk.) (Člen SNR M. Čulen: Pochváľte SLOVPOĽ, čo?) Nechceme nič viac, len toľko, aby práca roľníka, tvrdá, ťažká práca bola tak ohodnotená, ako je ohodnotená práca robot-

nika. Som presvedčený, že len po tomto cenovom usporiadaní budeme môcť hovoriť o skutočnej konsolidácii našich poľnohospodárskych pomerov.

Predkladaná osnova o konfiškovaní a rýchlom rozdelení pôdohospodárskych majetkov dáva nádej, že pozemková reforma bude na základe tejto osnovy do konca tohto roku úspešne prevedená a preto odporúčam túto osnovu jednoducho prijať a schváliť. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prikročíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie návrhov pánov zpravodajcov, nech zdvihne ruku. To je jednomyseľnosť. Vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikročíme k prerokovaniu pôvodného 5. bodu programu, to je zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu na vydanie nariadenia o zrušení nariadenia č. 105/1941 Sl. z., č. 134/1941 Sl. z. a č. 15/1944 Sb. nar. SNR o obmedzení zafazenia nehnuteľností. Zpravodajcami sú páni: Dr. Jozef Brúha a Dr. Michal Faltan. Prosím prvého z nich, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Jozef Brúha:

Slávna Slovenská národná rada! Nariadením č. 15/1944 Sb. n. SNR sledovala Slovenská národná rada ten cieľ, aby mala kontrolu nad scudzením a zafazením nehnuteľností, pričom hornú hranicu stanovila čiastkou 10.000.- korún. Toto nariadenie sa rozprestieralo iba na tú časť územia Slovenska, ktoré bolo ovládané mocensky vtedy Slovenskou národnou radou. Na ostatnom, vtedy ešte neslobodnom území, toto nariadenie neplatilo a tu sa scudzovaly a zafažovali nehnuteľnosti voľne. Tento stav viedol k tomu, že mnohí ľudia kupovali nehnuteľnosti od ľudí, ktorí tu sledovali určité nekalé záujmy. Bolo potrebné toto uviesť na pravú mieru. So zreteľom na to, že medzi časom vstúpilo v platnosť nariadenie č. 104/1945 Sb. n. SNR, o konfiškácii majetkov Nemcov, Maďarov a nepriateľov slovenského národa, bolo treba toto nariadenie uviesť v súlad s nar. č. 104/1945 Sb. n. SNR, pokiaľ sa novelou, ktorá dnes bola odhlasovaná. Na okresných súdoch sa hromadia žiadosti o vklad vlastníckeho práva,

pokiaľ o intabuláciu záložného práva. So zreteľom na to, že tento stav je nejasný, bolo potrebné čo najskôr normatívne upraviť usporiadanie celej tejto záležitosti. Vec bola komplikovaná ešte tým, že medzi časom nastaly určité zmeny v rozdelení kompetencie povereníctiev. Povereníctvo, ktoré podľa nar. č. 15/1944 Sb. n. SNR v Banskej Bystrici udeľovalo svolenie k scudzeniu a zafazeniu, zaniklo a jeho kompetencia prešla na iné povereníctva: na Povereníctvo pôdohospodárstva a na Povereníctvo výživy. Toto všetko bolo treba upraviť. Medzi časom sa však ukázalo, že stav, ktorý tu bol, je dnes už zbytočný a že to nariadenie č. 15/1944 Sb. n. SNR dnes pri nehnuteľnostiach, kde výslovne nejde o majetok Nemcov a Maďarov, pokiaľ nepriateľov slovenského národa, je zbytočné. A tak právny výbor, uvažujúc o tejto problematike, došiel k záveru, že nariadenie č. 15/1944 Sb. n. SNR a normy ešte za Slov. štátu, ktoré obmedzovaly zafazenie nehnuteľností, sú zbytočné a že sa majú zrušiť. Na druhej strane však bolo potrebné ustáliť, že k tým zafazeniam a scudzeniam nehnuteľností, ktoré tvoria, pokiaľ tvorili majetok Nemcov, Maďarov a nepriateľov slovenského národa, že tam ten súhlas je potrebný. To bolo úlohou tejto normy, ktorú dnes predkladá právny výbor spolu s výborom hospodársko-sociálnym k schváleniu plénu Slovenskej národnej rady. Ja si dovoľujem tento návrh doplniť, pokiaľ zmeniť. Pokiaľ ide o § 1 ods. 1. zostáva nezmenený, ods. 2., ktorý práve zachycuje tú materiu, ktorá sa týka majetkov Nemcov, Maďarov a nepriateľov slovenského národa, navrhujem štylizovať takto: „Na scudzenie alebo zafazenie nehnuteľnosti v čase od 29. septembra 1938 so strany subjektov, uvedených v § 1 ods. 1. a 3. nariadenia č. 104/1945 Sb. n. SNR, v znení nariadenia, ktoré sme dnes práve odhlasovali, t. j. novela nariadenia č. 104/1945 Sb. n. SNR a uvedených v § 1 ods. 1. dekrétu č. 108/1945 Sb. sa vzťahujú obdobne predpisy § 1, ods. 3. dekrétu č. 108/1945 Sb.“

V § 2. dovoľujem si navrhnúť túto zmenu: „K žiadosti o pozemnoknižný zápis smluvného práva záložného na nehnuteľnosti, pre pohľadávky v texte pôvodnom je 10.000.-.“ Aby roľníci mohli náležite využiť možnosti úverovania, je

účelné, aby táto suma bola zvýšená s pôvodných 10.000.- na 50.000.- korún. Len v tom prípade je potrebné, aby predložil ten, ktorý sa uchádza o tento úver, svedectvo štátnej a ľudovo-demokratickej spoľahlivosti. Takže § 2. ods. 1. bude znieť: „K žiadosti o pozemnoknižný zápis smluvného záložného práva na nehnuteľnosti pre pohľadávky nad 50.000.- Kčs bez príslušnosti treba pripojiť osvedčenie o národnej, štátnej a ľudovo-demokratickej spoľahlivosti zúčastnených fyzických osôb.“ Odsek 2. zostáva nezmenený, za odsekom druhým navrhujem nový odsek, odsek tretí. Mnohé peňažné ústavy, ktoré sú dnes poštátnené, by tiež boli povinné predkladať svedectvo o politickej, národnej spoľahlivosti. To je zbytočné, aby banka v každom prípade, keď poskytuje úver, si zadovážovala toto svedectvo. Preto z ustanovenia ods. 2. sa poskytuje výnimka, ktorá sa práve uvádza v ods. 3. a bude znieť: „Ustanovenie ods. 2. nevzťahuje sa na peňažné ústavy, vymáhajúce svoje pohľadávky.“ Ods 3. bude odsekom 4., ods. 4. odsekom 5. a odsek 5. odsekom 6.

Navrhujem plénu, aby návrh nariadenia so zmenami, ktoré som uviedol, prijalo.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo druhému zpravodajcovi, pánu Dr. Michalovi Falfánovi.

Člen SNR Dr. Michal Falfán:

Slávna Slovenská národná rada! V Banskej Bystrici vydala Slovenská národná rada nariadenie č. 15/1944 Sb. n. SNR, ktorým sa zakazovali prevody pôdohospodárskych majetkov a ich zafaženie z tých dôvodov, aby sa zabránilo špekulačným prevodom majetkov, ktoré podliehajú znárodneniu. Hospodársko-sociálny výbor rokovoal o tejto veci už trikrát na návrh Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu, kde sa navrhovalo zrušiť toto nariadenie od začiatku účinnosti jeho platnosti. Hospodársko-sociálny výbor nemohol prijať takto predložený návrh a usniesol sa pozmeniť ho v tom smysle, aby sa tento zákaz vzťahoval i naďalej na tie pôdohospodárske majetky, ktoré podliehajú konfiškácii už či podľa nariadenia o pozemkovej reforme alebo podľa dekrétu prezidenta republiky č.

108/1945 Sb. Týmto spôsobom sa zaručí to, že budú i naďalej neplatné všetky tie špekulačné prevody, ktoré sa stali po bansko-bystrickom povstaní.

Ja sa pripojujem za hospodársko-sociálny výbor k návrhu pána Dr. Brúhu, aby plénum Slovenskej národnej rady prijalo predloženú osnovu s tými pozmeňujúcimi návrhmi, ktoré tu boli prednesené.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu. Kto sa hlási k slovu. Pán generálny tajomník Bašťovanský

Člen SNR a gen. tajomník KSS Štefan Bašťovanský:

Slávna Slovenská národná rada! Klub komunistických členov Slovenskej národnej rady ma poveril, aby som v mene všetkých jeho príslušníkov predniesol na dnešnom zasadnutí toto vyhlásenie: Napriek opätovným jasným a nedvojsmyšelným usneseniam a záväzkom o slušnom a vecnom, v duchu politiky národnej jednoty a Košického vlád. programu vedenom spôsobe predvolebnej kampane, sme každodenne svedkami toho, že sa volebný zápas vyostruje do krajnosti, že nadobúda neželateľných a nebezpečných rozmerov i foriem a najmä, že niektoré politické strany, predovšetkým strana Demokratická a čiastočne i strana Slobody prepožičiavajú sa v publicite k takým prejavom, už či na stĺpcoch svojej strannickej tlače alebo na svojich predvolebných plagátoch a letákoch, alebo napokon na svojich verejných shromaždeniach, ktoré sú nielen v príkrom rozpore s najzákladnejšími pravidlami politickej slušnosti a verejnej morálky, ale ktoré prekonávajú všetko, čo sme v tomto smere videli, pokiaľ ide o strannicko-politické kortesačky a zápasy v predmnichovskej Československej republike. A pritom všetci veľmi dobre vieme, že práve predimenzovaná strannicko-politická štruktúra a bezúzdne strannicko-politické boje a partajné škriepky a vášne boli jednou z tých vážnych chorôb, ktorými ťažko trpela predmnichovská Československá republika a ktoré svojim podielom značne prispeli k vnútornému oslabeniu Republiky, k nastoleniu fašizmu a k likvidovaniu demokracie, národnej slobody a štátnej nezávislosti. Spôsob a duch, v akom vedú

spomenuté strany, najmä však Demokratická strana svoju predvolebnú agitáciu, môže sa stať vážnym politickým nebezpečenstvom pre celý slovenský národ a pre Republiku, nakoľko znamená pokus o pripustenie tých síl a tej ideológie do politického života (Hlasy: K veci!), ktoré priviedli slovenský ľud a slovenský národ i Československú republiku do nemeckého otroctva a fašistického jarma, nakoľko znamená rozchod a opustenie tých ideálov, z ktorých sa zrodila naša sloboda a na ktorých budujeme našu novú ľudovo-demokratickú a slovanskú Československú republiku. Tóny a hlasy, ktoré odznievajú s rečníckych tribún Demokratickej strany a s ktorými sa každodenne stretávame na stĺpcoch tlačových orgánov tejto strany, podobajú sa navlas tomu, čo učili fašistických novinárov Goebels a ostatní majstri hitlerovskej propagandy a rozhodne a zásadne líšia sa od toho, ako hovorili a písali činitelia Demokratickej strany v časoch nášho národného povstania. Tak sa vidí, že v rámci Demokratickej strany uplatňujú sa čím ďalej tým viac živly, ktoré si neuvedomujú, že dňa 9. mája m. r. dokončené bolo nie len rozdrvenie nacistickej armády, ale porazená bola aj takzvaná protikomunistická ideológia, ktorá bola v skutočnosti (potlesk) ideológiou protidemokratickou, protislovanskou. Alfréd Rosenberg bol iste väčší ideolog a významnejší činiteľ, ako Alfréd Engelmann, a jednako jeho koncepcia, jeho ideológia, a to aj za pomoci západných spojencov Anglie a Spojených štátov severoamerických, bola porazená, rozdrvená a smetená. (Potlesk.) Je to smiešna a úbohá krátkozrakosť, keď sa niekto pokúša ohrievať a oživovať túto skompromitovanú protikomunistickú a protidemokratickú polievku v našom novom štáte, v našom ľudovo-demokratickom zriadení. Mnoho ráz sme v Národnom fronte poukazovali na to, ako píše napríklad páni redaktori z Času o bratskom Sovietskom sväze, ktorému vďačíme za svoje oslobodenie, aké nesmyselné pomluby, predsudky a klebety rozširujú agitátori Demokratickej strany o komunistoch, ako sa zneužíva náboženské čítanie nášho ľudu a ako sa Demokratická strana zjavne a vytvrde odkloňuje od tej pokrokovej línie, ktorú sme si svojho času v rámci politiky Národného frontu

spoločne vytýčili a uplatňovali. Treba preto verejne konštatovať, že dnešná Demokratická strana má už naozaj iba málo čo spoločného s tou Demokratickou stranou, ktorá sa zrodila v časoch národného povstania a ktorá vtedy spoločne s Komunistickou stranou Slovenska kládla základy nového, demokratického a spravodlivejšieho života. Vedúci činitelia Demokratickej strany každý raz, keď sme poukazovali na nebezpečný, protipokrový, protidemokratický, prot ľudový a protislovanský charakter prejavov niektorých rečníkov a redaktorov, odpovedali nám, že ide o články a reči, s ktorými sa vedenie Demokratickej strany nestotožňuje, že ide o prejavy nezodpovedných činiteľov Demokratickej strany. Na zasadnutí Národného frontu dňa 6. t. m. rokovalo sa opäť o týchto otázkach a zástupcovia všetkých štyroch slovenských politických strán sa bezvýhradne usniesli dôsledne dodržiavať už skoršie prijaté záväzky o slušnom a vecnom spôsobe vedenia predvolebnej kampane. (Hlas: Demokrati netrúbia na trúbu!) Vy ste Demokrati?... A jednako práve po týchto usneseniach Národného frontu, publikovaných dokonca vo forme úradného komuniké, odznely niektoré prejavy rečníkov Demokratickej strany a zo sídla ústredného orgánu tejto strany uzrely svetlo sveta články takého obsahu, ktoré sú nedvojsmyselným potvrdením toho, že Demokratická strana v záujme získania niekoľkých pochybných reakčných hlasov, obetovala svoje pokrokové a krajšie tradície, opustila líniu nášho Národného povstania a dala sa na cestu (Hlasy členov DS: Dr. Hudec u nás nesedí!) ustupovania najreakčnejším a najproti ľudovejším prúdom. To je demokracia, toto? (Hlasy. Predseda SNR cengá.)

Demokratická strana pokúša sa uviesť do slovenského politického života ľudí, ktorí pre svoju minulosť do nášho života nepatria, ktorých naša národná, demokratická revolúcia navždy vylúčila z verejného života, Demokratická strana dáva v rámci svojich orgánov publicitu a rehabilitáciu takej ideológii, ktorá bola našim Národným povstaním a našou národnou a demokratickou revolúciou navždy odsúdená a ktorá nemala byť nikdy oživotvorená v našej republike. (Potlesk KSS, hlasy protestu členov

Demokratickej strany.) Sú len dve možnosti. (To sú tie demokratické metódy, pravda, páni.) Sú len dve možnosti: buď vedenie Demokratickej strany, spoliehajúc sa na naše pevné rozhodnutie, neupadnúť do strannícko-politických sporov, ale pokračovať v budovateľskom a konštruktívnom úsilí, chce docieľiť taký stav, aby sme my komunisti viedli volebný boj slušne a pritom oni dávajú svojim príslušníkom možnosti a voľnosť najbezúzdnejšej strannícko-politickej agitácie, zachádzajúcej do najreakčnejších, najnepripustnejších tónov, alebo vedenie Demokratickej strany neovláda situáciu vo vlastnej strane a každý rečník hovorí podľa vlastnej ľubovôle a každý redaktor píše svoje články a úvahy, bez ohľadu na súčasnú situáciu, bez ohľadu na potreby národa, bez ohľadu na záujem Republiky a jej medzinárodného postavenia. (Potlesk členov KSS.)

Prirodzene, hanobenie výdobytkov nášho národného povstania, hanobenie ustanovizní a výdobytkov našej národnej a demokratickej revolúcie provokuje náš ľud, dráždi ho a znepokojuje a tak sa vidí, že to je práve cieľ všetkých reakčných živlov, ktoré si vymohly domovské právo v Demokratickej strane, aby vyvolávaly incidenty, srážky a nepokoje, aby vyvolávaly odpor a rozhorčenie pracujúceho ľudu, aby spôsobily rozvrat a neporiadky, aby potom mohly s chuťou rozširovať nesmyselné a poburujúce reči o komunistickej diktatúre, o násilnostiach, o terore, o komunistickom totalizme atď. Predsedníctvo Komunistickej strany Slovenska vydalo včera osobitné prevolanie, v ktorom odsudzuje tieto provokatívne reakčné prejavy a bezúzdne strannícko-politické štvance, varuje pred nimi, vyzýva slovenskú verejnosť, aby sa nedala vyprovokovať nijakými provokáciami k incidentom, srážkam a podobne, nakoľko rozvrat a chaos sú spojencami reakcie a žiada svojich členov, aby boli svojim sebavedomím, kľudom, disciplinovanosťou a najmä svojou tvorivou prácou vzorom pre svojich spoluobčanov aj vo volebnej kampani. (Potlesk.) Komunistická strana Slovenska súčasne apeluje na vedenia ostatných strán, aby urobily okamžite účinné opatrenia cieľom zamedzenia týchto provokácií, lebo situácia neznesie v tomto ohľade odkladu a najmä na vedení

Demokratickej strany spočíva veľká zodpovednosť za ďalší pokojný vývin pomerov. Provokačné činy takého druhu, ako je zákaz prvomájových manifestácií Komunistickej strany v Starej Ľubovni predsedom Okresného národného výboru a poslancom Dočasného národného zhromaždenia za Demokratickú stranu Horváthom, obsah a tón v niektorých novinárskych článkoch, tlačových orgánoch Demokratickej strany, a najmä prejavy niektorých rečníkov tejto strany, nevynímajúc ani niektorých pánov povereníkov, neprispievajú k ukľudneniu rozbúrenej politickej hladiny, ale naopak vybičovávajú politické vášne do krajnosti a sú liahňou nepokojov, srážok a incidentov.

No, tu treba si uvedomiť, že proti zásadám demokracie, slobody a poriadku nepreviní sa iba ten, kto ruší verejné zhromaždenie hociktovej politickej strany, ale prinajmenej rovnakou mierou i ten, kto svojím nezodpovedným a štvavým vystupovaním, urážlivými výrokmí, hanobením výdobytkov našej národnej a demokratickej revolúcie a ducha nášho nového ľudovo-demokratického zriadenia provokuje náš ľud, provokuje náš národ, ktorý chce stavať na docielených výsledkoch a úspechoch a ktorý svoje veľké národné, politické, hospodárske, sociálne a kultúrne výdobytky, vykúpené toľkými obetami, streží ako zrenicu v oku.

Komunistická strana Slovenska, verná svojej vedúcej úlohe v národne-oslobodzovacom boji, verná tým veľkým národným, demokratickým a sociálnym ideálom, v mene ktorých vstúpil náš ľud do slávneho Národného povstania, verná tým veľkým budovateľským zásluhám (Hlasy: Demokrati neboli v povstaní?), ktoré slovenskí komunisti vyslúžili svojou prácou na obnove a výstavbe našej vlasti, bude pokračovať v predvolebnom súťažení v znamení svojej konštruktívnej politiky a budovateľskom programe, v znamení národnej jednoty, v znamení tvorivej a budovateľskej svornosti všetkých produktívnych složiek nášho obyvateľstva, robotníctva, roľníctva, živnostníctva a inteligencie, bez ohľadu na náboženskú a konfesijnú príslušnosť, v znamení svornosti a snášanlivosti všetkých dobrých Slovákov a Sloveniek, v znamení bratstva a spolupráce katolíckej i evanjelickej časti nášho národa. (Potlesk.)

My, slovenskí komunisti, boli sme už v časoch podzemného protinemeckého boja a najmä v časoch Národného povstania najdôslednejšími zástancami národnej jednoty a tvorcami politiky Národného frontu a sme pevne odhodlaní v politike súručenstva a somknutia všetkých konštruktívnych nár. síl pokračovať pred voľbami i po voľbách, ktoré jasne ukázu, že na Slovensku je nemúdre a politicky neprežiteľné opierať sa o zvyšky skrachovanej a porazenej reakcie, že budúcnosť Slovenska môžu zaistiť len sily pokrokové, čiže demokratické, ktoré zábezpeku našej národnej slobody a štátnej nezávislosti vidia práve v družbe slovan-ských národov a vo vernom a večnom spojení s bratským Sovietskym svä- zom, novou, ľudovou a demokratickou Juhosláviou a s ostatnými slovanskými národmi a štátmi. (Potlesk.) Nech si tí pá- ni, čo sa dívajú stále späť do minulosti, uvedomia, že po víťazstve Sovietskeho sväzu a Spojencov nad nemeckým fašiz- mom sa vo svete dačo zmenilo, že slovan- ské národy a štáty sú dnes na čele sve- tového pokroku a náš majvlastnejší ná- rodný a štátny záujem vyžaduje, aby sme sa čo najužšie k nim primkli a aby sme na večné veky zúčtovali v lone nášho ná- roda so zpiatočnickými, protidemokra- tickými a prot ľudovými tendenciami, ktoré vedú národ na scestia a do záhuby, do neustáleho štvania a bezzásadných ú- stupkov reakčným a fašistickým prúdom. V malichej honbe za reakčnými hlas- mi, Komunistická strana ostáva majákom vernosti ku všetkému tomu, za čo bojo- vali a umierali naši národní hrdinovia a mučeníci v časoch boja proti fašizmu a nemeckým okupantom. Komunistická stra- na Slovenska si uvedomuje, že dňom 26. mája sa život nezastaví, že po voľbách bude treba pokračovať v budovateľskom úsilí, že bude treba uskutočňovať veľký program hospodárskej rekonštrukcie Slo- venska a zveľadenia nášho pôdohospo- dárstva, presťahovanie našich rodných bratov z Maďarska, že bude treba vyko- nať ešte mnoho práce, aby bol zaistený hmotný i kultúrny blahobyť, rozkvet a šťastná budúcnosť národa.

Pred nami sa týči veľa úloh politic- kých, hospodárskych, sociálnych i kul- túrnych a najmä musíme vypracovať no- vú ústavu Republiky, ktorá bude trva-

lým zabezpečením všetkých veľkých vý- dobytkov našej národnej a demokratickej revolúcie.

Komunistická strana Slovenska bude na ceste budovania Republiky neochvej- ne pokračovať a sme presvedčení, že v tomto veľkom úsilí bude ju podporovať a nasledovať celý náš ľud, celý náš sloven- ský národ a že tí, čo dnes národnú jedno- tu rozbíjajú, čo nadbiehajú reakčným ideológiám a fašistickým metódam, ostanú v národe izolovaní a osamelí a po skon- čení voľieb, až nastane čas vytriezvenia, rozvahy, budú sa musieť červenáť nad vlastnou politickou bezzásadovosťou, nad opustením tých ideálov, ktoré národu da- lo naše Národné povstanie. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo pánu Dr. Kyselému.

Člen SNR Dr. Jozef Kyselý:

Slávna Slovenská národná rada! Som rád, že predrečník, pán gen. tajomník Bašťovanský načal túto tému. Dovoľte, aby som aj ja na túto tému niekoľko slov prehovoril. Ide o to, že v dnešnom verej- nom živote v poslednom čase sa vysky- tujú zjavy vonkoncom nezdravé. Myslím na spôsob predvolebnej agitácie, aký je v terajšom čase, najmä so strany členov Komunistickej strany Slovenska. Demo- kraciu, či ľudovú demokraciu, chcem chá- pať v smysle Masarykovom. Demokracia je diskusia. To znamená výmena názorov, pričom víťazí ten, kto má lepšie názory a pádnejšie argumenty. (Potlesk.) No mu- sím konštatovať, že dnes neplatia ani zdravé názory, ani pádne argumenty, ale veľmi často násilie a zastrahovanie. (Po- tlesk.) Miesto výmeny názorov nastupujú ruvačky, vyvolané príslušníkmi Kumunis- tickej strany, záľudné útoky na telesnú in- tegritu našich verejných činiteľov. Taký- to spôsob politického zápolenia je von- koncom neprijateľný, hoci by šlo o zása- dy sebekrajšie. (Potlesk.) Som toho ná- zoru, že nikto nemá práva obšťastňovať svojho spoluobčana, ak je to proti jeho vôli. Demokratická strana nemá iného priania, než aby mohla slobodne prejavíť svoje názory a stanoviská k jednotlivým otázkam verejného života. – Nechceme nič iného, ako môcť slobodne prehovoríť k občanom, ktorým nechceme nič nanu- covať, ale len presviedčať, že naša ideo-

logia i náš program splní naplno túhu nášho občianstva, žiť v slobodnom štáte slobodne a pracovať na hospodárskom, kultúrnom i sociálnom povznesení národa. – Minulé dni nám ukázali, že mnohé nezodpovedné živly chcú nám v tomto slušnom súťažení zabrániť. Stačí poukázať na prípad, ktorý sa odohral v Hlohovci. S rozhorčením tu musím oznámiť, že strannícka vášeň u niektorých ľudí išla až tak ďaleko, že došlo k útoku na nášho popredného činiteľa a povereníka za Demokratickú stranu. Takéto spôsoby sú bežné snáď u nekultúrnych národov, ale u tých nemá miesta demokracia. (Hlas: Hrali tam gardistické pochody!) Keď sa teda hlásime k demokracii a do rodiny kultúrnych národov, je bezpodmienečne nutné, aby sme vo verejnom živote sa pridržiavali slušnosti, lebo slušnosť je základným prvkom demokracie. Prehlasujem, že takýto spôsob volebného zápolenia je celkom neúčinný pre ktorúkoľvek stranu. Každá strana, ktorá sa uchýľuje k takýmto metódam, škodí vlastne sebe. Náš občan, ktorý je politicky uvedomelý, má vyvinutý smysel pre právo, brdí sa takýchto metód. Žiadam preto vás všetkých, ktorí ste reprezentantmi nášho verejného života, aby ste nezabudli, že sme predovšetkým Slováci a nie stranníci. (Potlesk.) Že nesmieme sa medzi sebou ruvať, ale pracovať na obnovení našej vlasti, aby u nás zavládol blahobyt. Keď sme doteraz za najťažších podmienok vedeli pracovať ruká v ruke na obnovení nášho hospodárskeho života, prečo by sme nemohli spolupracovať i teraz, keď najťažšie úlohy máme za sebou? Voľby sú len prostriedkom na to, aby sa zistilo, kto požíva dôveru ľudu. Toto zistenie musí sa však stať objektívne, čo dosiahneme iba vtedy, ak občania necháme slobodne prejavíť svoju vôľu. Bude teda našou povinnosťou zaistiť slobodné voľby a slušný spôsob agitácie. Túto požiadavku Demokratická strana nielen kladie, ale aj sľubuje, že sa pričiniť, aby naše voľby boli dôstojné a slušné, ako sa patrí na náš kultúrny národ. (Potlesk.) Apelujem na pána povereníka pre vnútro, aby ako strážca verejného poriadku sa postaral o to, aby nikto neutrpel ujmu za to, že hlása svoje presvedčenie, že sa snaží presvedčiť iných. Dúfam, že pán povereník pre vnútro plne chápe svoju povinnosť a

že urobí patričné kroky, aby voľby u nás prebiehali pokojne a dôstojne. Ak sa nám to podarí, najlepšie dokážeme svetu, že náš štát je opravdu demokratický. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa ďalej hlási k slovu? Pán Selecký.

Člen SNR Jozef Selecký:

Slávna Slovenská národná rada! Vzhľadom na to, že pri debate, vyskytnúvšej sa okolo referátu pána generálneho tajomníka Baštovanského, vyvinula sa tu debata, v ktorej bol spomenutý tiež Hlohovec a v ňom v nedeľu konajúca sa manifestácia Demokratickej strany, s určitými tam spojenými incidentmi, dovoľujem si objasniť slávnej Slovenskej národnej rade, prítomným dámam a pánom, niektoré okolnosti, ktoré zavdali príčinu k tým udalostiam, ktoré sa tam odohraly. (Hlasy: S tými latami a kamením!) Aj k tomu pride. Manifestujúci, ktorí boli dovážaní na autách do Hlohovca, sbiehali sa z obvodov Berekseg, Bojničky a Nitra za spievania gardistických piesní „Hej, chlapi zpod Tatier“, „Hore dolinou“ a podobných, a keď okresný tajomník Komunistickej strany slušným spôsobom vyrozumel pána okresného tajomníka Demokratickej strany, aby podobné provokačné piesne z radov manifestujúcich Demokratickej strany zakázal a vylúčil, takto sa nestalo a opakovalo sa to naďalej. Takto sa spievalo aj na centrálnom shromaždení pri nádraží. Z týchto sprievodov, idúcich na centrálnom shromaždení, boli sborove vykrikované výkriky „dolu s komunistami, dolu s komunizmom“. V manifestačnom sprievode, ktorý, idúc Stalinovou ulicou, tiež korporatívne vykrikoval „dolu s komunistami“, „dolu s komunizmom“ a na bokoch stojace obecenstvo, ktoré tento manifestačný sprievod pozorovalo, odpovedalo na to: „fu, hanba“, do radov demokratov. V zahajovacom preslove pána okresného predsedu Demokratickej strany Dr. Konečného, ako na ospravedlnenie týchto fašistických piesní, bolo doslova pánom okresným tajomníkom povedané, že každý si môže spievať takú pesničku, akú chce, lebo je vraj demokratická republika. Tým samozrejme myslel, že je možné

spievať aj fašistické pesničky a hanobiť aj naďalej komunistov, ktorí najväčšie obete na životoch a na krvi priniesli za oslobodenie slovenského národa. (Potlesk.)

K tomu si dovoľím len poznamenať, že budúci vývoj na Slovensku a v Československej republike nebude sa diať bez komunistov, to si už komunisti a pracujúca pospolitosť v Československej republike nikdy viac nedá ujsť. (Hlasy: Ale bez arizátorov!)

Veľavážení prítomní, je pravdou to, že v ďalších prejavoch pána povereníka Dr. Štefánika, kde na určité dotazy prítomných partizánov tento neodpovedal, boli zas vnesené tam určité výkriky v podobe dotazov a týmto spôsobom. Hneď to bude, páni! A týmto spôsobom, samozrejme pán povereník trochu znervóznený, dovoľil si vyjadriť, že my sa s tými komunistami už vypořádame, aby tu už nikdy nešarapatili. Ďalej, v ďalšom prejave pán povereník Fraštacký vo svojej reči dovoľil si nadsať, že nebojíme sa tých gauneroch, čo obhajujú to červené, čo reprezentujú to červené a urobíme s nimi poriadky. Vážení prítomní, toto červené reprezentujú na Slovensku nielen komunisti, ale aj partizáni, ktorí za oslobodenie Slovenska bojovali pod červenými prápormi, pod prápormi slobody a ktorí za oslobodenie Slovenska i životy kládli.

Vážení prítomní! Sedliacka jazda, ktorá na tejto manifestácii bola prítomná, niektorí jej príslušníci boli ozbrojení a v určitej šarvátkke, ku ktorej potom došlo, vytiahli browningy a šermovali nimi, taktiež vytiahli spoza sáry z domu si donesené kuchynské nože a tými ohrozovali tam prítomných, ktorí prejavovali hlasite svoj nesúhlas s určitými vývodmi pánov povereníkov. Prehlasujem, že podľa zistených faktických okolností boli to tam prítomní predáci Demokracickej strany, ktorí keď videli, že niektorí miešajú sa hlasitými výkrikmi do tejto manifestácie, dali príkaz Sedliackej jazde, ktorá stála tesne, na koňoch, za chrbtami posluchájuceho občianstva, aby do tohto občianstva vošla a pošliapala ho. (Smiech.) Áno páni, doslova tak, darmo bude vaše smiatie, doslovne tak to bolo. „Choďte s tými koňmi medzi ľud“, mysleli tých, ktorí protestovali proti určitým vývodom, „a rozšliapte ich.“ Takto, prosím vás, pre-

dáci Demokracickej strany v Hlohovci (hlasy) huckali Sedliacku jazdu, aby išla na tam prítomných poslucháčov. Samozrejme z tohto vyšlo to, že tam prítomní obrátili sa proti postupujúcim koňom, uchopili úzdu týmto koňom, avšak sedliacki jazdci, na týchto koňoch sediaci, so svojimi rákoskami a palicami, ktoré mali na poháňanie koňov, udierali týchto, ktorí držali ich kone a takým spôsobom došlo k tomu, že dvaja partizáni boli najprv poranení do zátylku hlavy asi 5 cm trznými ranami a ďalej, samozrejme, každý si vie domyslieť to, že táto vec už bez riadnej a snáď patričnej odplaty neostala. Takýmto spôsobom došlo aj k tomu, že v Hlohovci došlo k tým šarvátkam, ku ktorým došlo. Ja nehanbím sa tu prehlásiť, pred celou Slovenskou národnou radou a pred celou slovenskou verejnosťou, že to, čo bolo v Hlohovci, bolo zapríčinené takou pustou demagogiou, akej sa ešte nikto z nás v slovenskom národe nedopustil. Na politickú tribúnu Demokracickej strany, čo sa ešte snáď v dejinách slovenského národa nestalo, tesne pred príchodom manifestujúceho sprievodu bol z jednej školy prinesený kríž s krucifixom, ktorý bol tam pripavený, a keď miestny dekan-farár Pavol Šiška čo najdôraznejším spôsobom žiadal, aby tento kríž s tejto politickej tribúny bol daný dole a žiadala to aj celá katolícka verejnosť, na námestí prítomná, toto z radov Demokracickej strany nebolo vôbec poslušnuté a tento kríž, ktorý tam bol занesený z popudu bývalého popredného fašistického činiteľa Hlinkovej slovenskej ľudovej strany v Hlohovci, tento prosím tam naďalej ostal cez celú manifestáciu, ktorá (hlas: Koho to urážalo?). Neurážalo to nikoho, ale prehlasujem, že je to prvýkrát v dejinách slovenského národa, čo sa stalo, aby na politickú tribúnu, s ktorej sa prejavujú určité politické smery, zvlášť pred voľbami, bol použitý kríž, ako symbol nejakej zvláštnej nezávislosti, alebo zvláštnej ochrany. Toto doteraz nedovolil si ešte nikto, toto prvýkrát dovolil si príslušníci Demokracickej strany v Hlohovci.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prosím k veci!

Člen SNR Selecký:

Vzhľadom k tomu, že som dostatočným spôsobom objasnil podstatu, ktorá

viedla k tým nepokojom, ktoré sme všetci odsúdili v Hlohovci a ktoré skutočne za žiadnych spôsobov si neželáme, aby sa nielen v Hlohovci, ale nikde, nikdy, ani v najmenej dedine na Slovensku neopakovali, no bohužiaľ stalo sa, nedá sa odčiniť, avšak pôvodcami tohto všetkého neboli tentokrát komunisti, ako si to dovolil napísať ústredný orgán Demokratickej strany „Čas“. Toľko na vysvetlenie slovenskej verejnosti v hlohoveckých veciach. (Potlesk členov KSS a hlasy protestu členov DS)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Hlási sa niekto k slovu? Pretože nikto, prikróčime k hlasovaniu. (Cengá.) Kto je za prijatie osnovy tak, ako bola predstretá pánmi (hlasy: ešte sa hlásil).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Kto sa hlási k slovu? Pán člen rady Mokry.

Člen SNR Mokry:

Vážená Slovenská národná rada! V tejto otázke nemôžem ostať, aby som na túto vec nereagoval. Keď sa to už bere, tak nech sa to bere do krajnosti. 28. IV. v Handlovej usporiadala Demokratická strana verejnú schôdzu, na ktorej hovoril poslanec Pišút a poslanec Mjartan a predseda Demokratickej strany. Na čele istých ľudí prišiel jeden partizán, v mene partizánov a žiadal si slovo, predsedajúci mu slovo zaručil, po prvom referentovi. Hovoril o otázke partizánskej. Ja mu hovorím: „Vieš čo, kamarát, o partizánskej otázke budem hovoriť aj ja. Ja som sa toho odboja tiež zúčastnil s mojou celou rodinou a nemôže mi nikto to právo odbierať, že nemám právo hovoriť za stranu Demokratickú, ako partizán.“ Istý človek, na jeho slová sa vyjadril, že ešte máme navazelinované automaty v horách a nikto ich nenájde a keď bude treba, donesieme si ich z hôr von. Tak, vážená Slovenská národná rada! Spravilo sa isté opatrenie, dotýčny človek sa predvolal, Národná bezpečnosť ho predvolala, neviem akým spôsobom si to odôvodnil, neviem, ako to bude ďalej postupovať (povereník Dr. Husák: Partizánov zavrieť, podľa nariadenia č. 33!) no, robte si teda pre mňa čo chcete. On tam prišiel s takými 15 až 20 chlapmi, ktorí vyrušovali túto schôdzu a keby sme neboli

bývali ústupní, tak by bolo možno prišlo k takým výtrznostiam, ako niekde inde. My sme im ale slovo dali, povedzte si za partizánov, ako chcete, všetka česť partizánom, ale hovorím, štväť nemusíte ako partizáni. Teda vážená Slovenská národná rada, ja si túto vec takto predstavujem, že keď sme v tej ľudovo-demokratickej republike, aby sme mali tie práva rovnaké, veď sme išli za ten jeden cieľ, za tú jednu ideu do toho boja, aby sme sa striasli toho germánskeho jarma a maďarského jarma, ale my Slováci si nemáme čo upierať na týchto veciach. Potom sa ohlásily isté ženy: „Nemci nám povraždili mužov a vy chcete povraždiť nás?“ Prosím pekne, takéto veci nech sa neodohrávajú. (Hlas: Dobré, odteraz kolaborantom a zradcom rovnaké práva.) Čo sa tých kolaborantov týka, keby sme to chceli tak veľmi zrekapitulovať, tak by sme prišli na veľmi, veľmi špatné stanovisko. Ja sa smeľe môžem zasadiť a postaviť tu, pred celou Slovenskou národnou radou, že v našej strane sme neprijali ani jedného Nemca do organizácie, ani jedného Maďara. Nech odpovie pán člen Slovenskej národnej rady, že koľko je Nemcov a Maďarov v Komunistickej strane v Handlovej! (Člen KSS: Títo pracovali v ilegality!) (Smiech.)

Povereník pre veci vnútorné Dr. Július Viktory:

Vážení, bol som vyprovokovaný a chcel by som povedať, ako povereník vnútra a nie stranník, pretože tu bolo na mňa apelované, že mám zaručiť pokojný priebeh volieb. Mne to znie tak podivne. Dve politické strany, ktoré robily spolu povstanie, ktoré robia dnes na Slovensku vládu, volajú povereníka vnútra, aby robil medzi nimi sudcu, aby ich, neviem, raz jedných, raz druhých, dal zavrieť a podľa toho robil tu poriadok. (Hlasy DS: len jedných.) Viem, to by ste si priali vy, moji milí, ale niekedy to vyzerá tak, ako som povedal. Nie len jedných. To je pranie jedných, a pranie druhých je, aby som Vás pozatváral. A podľa mňa polit. strany by mali byť tak vyspelé, aspoň tieto dve politické strany, ktoré dnes mnohokrát tuná spomínaly národné povstanie, mali by byť tak vyspelé a mali by vedieť, že čo ich čaká po voľbách, aby viedly tento boj predvolebný takým spôsobom, že by sa národ na nich díval s obdivom. Ja mô-

žem s ľútosťou konštatovať, že vyzeráme obidve politické strany niekedy podivne.

No a na to, keď sa vy tam, pán kolega, ohlasujete veľmi, tuná by som dal na uváženie, ako zabrániť tomu, aby sa naši partizáni, povstalci, zahraniční vojaci niekedy skutočne nechytali toho najhoršieho, keď počujú podobný prejav, aký odznel 7. mája o 19.20 hod. v Zbechoch, kde prehovoril pán generálny tajomník Dr. Miloš Bugár, ktorý medziiným povedal toto: „Za Slovenského štátu mal každý všetkého nadostač, bol tu poriadok a všetkého bolo dosť. Boli sme uznani 33 štátmi a nebol to takzvaný Slovenský štát, ako hovoria iní, ale bol to štát faktický a preto nebudeme súdiť týchto budovateľov Slovenského štátu, ale budeme súdiť lajdákov a zlodejov.“ Kto je lajdák a kto je zlodej? Vážení, takto sa predvolebný boj naozaj robiť nedá. Ja by som ešte v poslednej chvíli, ako povereník vnútra apeloval, aby sa títo páni spamätali, aby sa vrátili s krátkej cesty, aby tu nastal skutočne poriadok, aby tie voľby, ktoré sme si priali, že majú byť demokratické, slobodné a tajné, aby skutočne takými boli, ale aby boli vedené v duchu toho národného povstania a v duchu tých myšlienok, ktorými chceme slovenský národ viesť. Len toľko som chcel povedať. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

K slovu sa hlási pán Andrej Žiak.

Člen SNR Andrej Žiak:

Slávna Slovenská národná rada! Náš politický život tak vyzerá, ako by nám bolo veľmi dobre. A v našom sociálnom živote ešte stále sa stretávame s deťmi, ktoré nemajú mlieka, s vdovami, ktoré sú nie celkom zaopatrené. Stretáme sa s biedou a núdzou, ešte máme mnoho práce na rekonštrukciu, mnoho úloh, kde je potrebné skutočne dať pleco k plecu, ruku k ruke a rozum všetkých statočných ľudí. (Potlesk.) A to, čo dnes tu počúvame so strany priateľov komunistov, i vývody a obrany so strany našej Demokratickej, mňa ako človeka, nie ako príslušníka strany, mňa to bolí, lebo je to nie pekné. Fakt je jeden, že si vykrikujeme, ako chlapci spoza plotu a myslím, že chyba je i na jednej, i na druhej strane a že povinnosťou rozumných činiteľov na jednej, i na druhej strane je, aby sa to, čo je ne-

dôstojné a nepekne, aby sa z nášho života, v záujme toho, na čo sme povolani a v záujme tej dôvery, ktorú máme, aby sme to všetko odstránili a urovnali. Priatelia, i ja chodím na rečenie, i ja mám schôdzky a hovorím, prihováram sa k ľudu a neviem, či snáď so strany Slobody alebo Práce alebo komunistov, či sú urazení tým, keď hovorím, čo je program Demokratickej strany.

Napríklad predvčerom mi v Čachticiach, hoci som vecne rozprával a ozaj neurážal som, hovoril som o zásadných rozdieloch medzi občianskym názorom idealistickým, dotknul som sa komunistického názoru takého, aký je, bez urážky, jednako boli tam traja opití ľudia, poľnohospodári, ktorí mi vykrikovali do reči a potom prišli a ma, môžem povedať, odprosili. Neviem, kto ich tam poslal, ale rušili ma a mrzelo ma to.

Pokiaľ ide, priatelia, o list, ktorý čítal tu pán povereník Viktory, ja tón toho listu, ak je pravdivý, pokladám za povážlivý, s hľadiska línie, akú Demokratická strana má zachovať a viem, že slušní, dobrí ľudia chceme ten program skutočne demokraticky, skutočne v duchu národného povstania, v duchu dobrej tradície zachovať, ja takéto vývody už nech by to bol doktor X alebo Y, či sa volá generálny tajomník alebo nie, ja ich odmietam. (Potlesk.) Je prirodzené, že kým odmietnem niečo, chcem sa presvedčiť, či to, čo je napísané v tom liste, či je to skutočne pravda, a či je to nie prípadne napísané človekom, ktorý robí takéto mrzutosti úmyselne, a ktorý úmyselne kazí ten dobrý pomer medzi nami. Priatelia, i to, čo sa stalo v tom Hlohovci, nie je to pekné a nemá sa to robiť. Veď v tej demokracii presviedčame sa slušným spôsobom, uctíme sa, ja vidím, povedzme si to už, keď sme v takom položení, že je potrebné, aby sme hádam, aj trošku srdce rozumní ľudia otvorili, ide napríklad o takú otázku katolíkov, o otázku reakcie, mnohí vieme veľmi dobre, že celú túto otázku reakcie v Demokratickej strane vyvolávali a hádam, vyvolávajú zase so strany Komunistickej, že je tu určitá žiarlivosť medzi nami, aby jedna strana nebola väčšia, ako druhá. Napríklad, ako zle padne človeku počúvať, keď prídem do voľaktorej obce a tam hovorí mi „bol tu rečník zo strany Slobody a hovoril: „Ľudáci, hlinkovci, tu je vaša strana, my

sme pokračovanie Hlinkovej ľudovej strany", ako napríklad nedobre padne čítať v Pravde článok, kde sa hovorí: „Z iniciatívy komunistických poslancov upravujú sa platy duchovenstva. Zasiahol do toho ten a ten vplyvný činiteľ Komunistickej strany“, hoci fakt je, priatelia, veď tu na tomto mieste hovoril priateľ Lukačovič a ešte volaktori rečníci, že je potrebné pomôcť tomu kňazstvu, menovite vdovám, ktoré majú deti nezaopatrené a potrebujú výchovu. No, prečo užívať takéto spôsoby, keď to neseďí, povedzme si pravdu. Nuž vidíte, našli by sme tú smieť v oku priateľa a tie brvná v očiach svojich nechceme vidieť. Moje stanovisko k politike je toto: ak človek ide do politiky, má prísť ako čestný človek a má z nej čestne odísť, a v nej pracovať tak, aby sa voličom svojim, aby sa národu mohol do očí pozrieť a aby z jeho práce mal národ skutočne osoh. (Potlesk.) A ak my postavíme skutočne našu prácu na túto kartu demagógie, osočovania, no nedajbože i násilia, päste, automatov, rozbušku alebo neviem browninga, priatelia milí, čo by nám povedali tí, ktorí skutočne odpočívajú v tom Mauthause, ne a v tých rôznych koncentrákoch a v tej Brezine a tí Rusi, ktorí za nás položili životy, či už pri Dukle alebo kdekoľvek inde, snáď by mnohí povedali tým horkokrvným so strany Komunistickej, Demokratickej i zo strany Práce alebo zo Strany Slobody, deti ste a bolo by potrebné vziať na vás neviem, azda korbáč. Nuž povedzme si: mea culpa. V Národnom fronte ste sa dohodli, že volebný boj bude slušný. A verím, že slušní ľudia, už keď ste komunisti, alebo zo strany Práce, alebo Slobody, alebo demokrati, uznajme, nájdime taký spôsob a užívajme taký spôsob v našom politickom živote, ktorý bude svedčiť, že naša demokratická, naša politická úroveň je vysoká, nenadávaťme si, presviedčajme sa a aj tento boj nenazývajte bojom, ale predvolebnou prípravou a využime ho, aby sme nášho voliča pozdvihli, politicky vzdelali, aby on išiel nie pod terorom, ale s radosťou rozhodnúť o tej-ktorej strane a presvedčenie jeden druhého si vážil. A verím, že potom bude náš život krajší a práca v tej Národnej rade a v tom parlamente, kde máme pred sebou veľké úlohy, radostnejšia. Ja vás o to srdečne všetkých prosím. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Prikrôčime k hlasovaniu o osnove. Kto je za návrh pánov zpravodajcov, nech zodvihne ruku. To je väčšina, vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikrôčime k prerokovaniu 8. bodu programu, t. j. zpráva právneho výboru o návrhu povereníka pre financie na vydanie nariadenia o platnosti a použiteľnosti predpisov o drahotnom prídavku. Zpravodajcom je pán Dr. Jozef Brúha. Udeľujem mu slovo.

Člen SNR Dr. Jozef Brúha:

Slávna Slovenská národná rada! Pod tlakom vojnových udalostí zvyšované boli služobné pôžitky štátnych a verejných zamestnancov a to celým radom zákonov o drahotných prídavkoch. Výška prídavkov bola upravovaná úmerne hospodárskym a cenovým pomerom. Slovenská národná rada v starostlivosti o štátnych a verejných zamestnancov uznala potrebu, vyvolanú zhoršením cenových a hospodárskych pomerov povojnových, k ďalšiemu zvýšeniu služobných pôžitkov a učinila to nariadením zo dňa 16. mája 1945 o dočasnej úprave plátov štátnych zamestnancov č. 39/1945 Sb. nar. SNR. Jednotná hospodársko-finančná, cenová a sociálna politika Republiky vyžaduje sjednotenie platových predpisov štátnych a verejných zamestnancov. Stane sa tak v dohľadnej dobe celoštátnym zákonom Dočasného národného shromaždenia. Keďže slovenské predpisy o drahotných prídavkoch prestali platiť dňom 31. decembra 1945, poľažne dňom 31. decembra 1944 a nakoľko celoštátny zákon o sjednotení niektorých predpisov platových a s nimi súvisiacich služobných pomeroch štátnych a iných zamestnancov nadobudne účinnosť pravdepodobne až dňom 1. júna 1946, treba dať drahotným prídavkom na dobu od 1. januára 1945, poľažne pokiaľ ide o nariadenie 39/1945 Sb. nar. SNR, od 1. januára 1946 do účinnosti vyššie spomenutého celoštátného zákona, právny podklad. Ako bolo už vyššie uvedené, niektoré predpisy o drahotných prídavkoch prestali platiť dňom 31. decembra 1944. Predĺžené potom boli nariadením bývalej slovenskej vlády č. 219/1944 Sl. z., ktoré však v dôsledku nariadenia Slovenskej národnej

radý č. 1/1944 Sb. nar. SNR nestalo sa súčasťou československého právneho poriadku.

Dnešné hospodárske a cenové pomery nedovoľujú odbúranie týchto prídavkov, ba naopak, uznáva sa nutnosť ponechania týchto už aj z dôvodov spravodlivého honorovania štátnych zamestnancov.

Tieto problémy sociálnej, štátnozamestnaneckej politiky rieši návrh povereníka pre financie na vydanie nariadenia o platnosti a použiteľnosti predpisov o drahotných prídavkoch. Ustanovením § 1 návrhu vyhlasuje sa nariadenie bývalej slovenskej vlády č. 219/1944 Sl. z., za použiteľné. Toto riešenie nie je nijakou novotou v legislatívnej terminológii, keďže ústavný dekrét prezidenta republiky zo dňa 3. augusta 1944 č. 11. Úradný vestník československý o obnovení právneho poriadku, najnovšie publikovaný v Sbirke zákonov a nariadení pod č. 30/1945 Sb. vyslovuje, že predpisy neodporujúce demokrat. zásadám Československej ústavy, vydané v dobe neslobody, ktoré sa ináč nestaly súčasťou československého právneho poriadku, možno naďalej používať. Republikácia textu nariadenia bývalej slovenskej vlády č. 219/1944 Sl. z. je vzhľadom na jeho niektoré ustanovenia a na veľký časový odstup nevhodná.

§ 2 ustanovuje, že predpisy o drahotných prídavkoch platia aj po 31. decembri 1945. Uzákonenie tohto návrhu nevyžaduje si nijaké nové náklady, keďže drahotné prídavky boli zamestnancom už preddavkove vyplatené a náklad bol zaistený v rozpočte na rok 1946. V dôsledku uvedeného, právny výbor prijal predmetný návrh na svojej schôdzke a odporúča ho plénu Slovenskej národnej rady k prijatiu.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu. Kto sa hlási k slovu? Nikto, prikrôčime k hlasovaniu. Kto je za návrh pána zpravodajcu, nech zdvihne ruku. Je to väčšina, vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Napokon prikrôčime k prerokovaniu 9. a posledného bodu programu, t. j. zpráva právneho, kultúrneho a rozpočtového

výboru na vydanie nariadenia a Umeleckej a vedeckej rade. Zpravodajcami sú páni Dr. Ján Čech a Kazimír Bezek. Prosím prvého zpravodajcu, pána Dr. Čecha, aby sa ujal slova.

Člen SNR Dr. Ján Čech:

Slávna Národná rada! Náš kultúrny a vedecký život vo všetkých svojich složkách a odvetviach trpí nedostatkom ľudí, vyplývajúcim z malosti nášho národa a tiež i z rozptýlenia organizačného, bez sústredenia a potrebnej deľby práce. Tieto nedostatky pocítovali a pocíujú všetci naši kultúrni a vedeckí pracovníci a na svojom sjazde, ktorý títo z príležitosti osláv prvého výročia oslobodenia v Banskej Bystrici poriadali, shodne konštatovali, že je žiadúce vytvoriť v záujme nášho kultúrneho i vedeckého života inštitúciu, ktorá by sústreďovala a organizovala jednak činovníkov, jednak prácu našich umelcov a vedcov. Na podnet tohto sjazdu bola organizovaná a i vytvorená Umelecká a vedecká rada. Umelecká a vedecká rada je svojho druhu záujmovou organizáciou umelcov a zároveň inštitúciou, ktorá má zaručiť spoluprácu kultúrnych, umeleckých i vedeckých pracovníkov, zaručiť im deľbu práce v kultúrnom a vedeckom sektore, budovanie nášho národného života v oslobodenej Republike. Naše kultúrne inštitúcie a ich predstavitelia privítali vytvorenie rady s priazňou a snád s doplnujúcimi pripomienkami k osnove, ktorou je kreovaná Umelecká a vedecká rada a vyjadrili sa k utvoreniu tejto inštitúcie pozitívne. Najmä Povereníctvo pre školstvo a osvetu, naša technika, univerzita, Matica slovenská atď. Námietky boli jedine so strany teologickej fakulty a nakladateľstva Transcius.

Právny výbor viac ráz zaoberal sa osnovou, ktorou sa vytvára Umelecká a vedecká rada a po námietkach a doplneniach prijatý bol návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady v znení, ako bol plénu Slovenskej národnej rady predložený s nasledovnými doplnkami a zmenami:

V § 3, bod e), sa pôvodný text „zastupuje slovenské umenie a vedu pred zahraničnou verejnosťou“ pozmeňuje takto: „zastupuje slovenských umelcov a vedec-

kých pracovníkov pred zahraničnou verejnosťou.

V § 6 sa opravuje prvá veta. „Umelecká a vedecká rada má najmä . . .“

Vzhľadom na to, že Predsedníctvo SNR usnesením rozhodlo, že úhradu na výdavky tejto inštitúcie prevedie v rámci rozpočtu Slovenskej národnej rady, resp. Predsedníctva Slovenskej národnej rady, niet ani s tohto hľadiska príčiny, prečo by osnova nebola prijatá plénom Slovenskej národnej rady.

Tlmočiac stanovisko právneho výbo-

ru, odporúčam prijať osnovu tak, ako bola predložená, s prijatím navrhnutých zmien v §§ 3 a 6.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Otváram rozpravu o prednesenom návrhu. Kto sa hlási k slovu? Pretože nikto, prikrčíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie návrhu pána zpravodajcu, nech zdvihne ruku. Je to väčšina; vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Nakoľko program dnešného zasadnutia je vyčerpaný, schôdzu zaključujem.